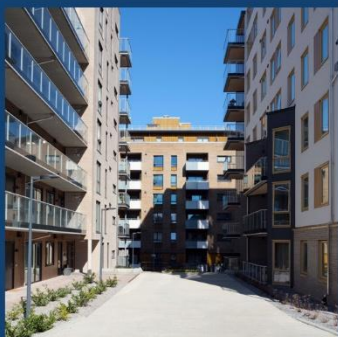

Merknadshefte

– planoppstart og offentlig ettersyn av forslag til planprogram

KPA 2027

Plannavn :
Kommuneplanens arealdel – KPA 2027

Arealplan-ID: 17740000

Saksnummer: PLAN-2024/17461

Utarbeidet av: Plan- og bygningsetaten

Sist revidert: mars 2026

BERGEN
KOMMUNE

Leseveiledning

Ved oppstart av planarbeidet kom det inn ca. 120 merknader. De ble oppsummert og kommentert av plan- og bygningsetaten til bystyrets fastsetting av planprogrammet. En del av innspillene lå utenfor rammene som planprogrammet ga til planarbeidet.

Dette merknadsheftet kommenterer kun de merknadene som fulgte saken videre til planforslaget. De merknadene som gjaldt planprogrammet er ikke med her.

Innspillene er sortert i tre tabeller, og hvert innspill er oppsummert av plan- og bygningsetaten. I kolonnen lengst til høyre i tabellene har fagetaten (PBE) kommentert hvordan innspillet er fulgt opp.

Merknadsskjema er delt i:

1. Private merknader
2. Merknader fra lag og organisasjoner
3. Offentlige høringsinnspill

På neste side ligger en opplisting av alle avsendere. Ved å klikke på en avsender, kommer du til oppsummering av den aktuelle merknaden. Les gjerne innspillene i sin helhet ved å trykke på lenke under hver avsender, til venstre i tabellen.

Nummeret lengst til venstre refererer til dokumentnummeret i saken (PLAN-2024/17461). Lenke til saksinnsyn:

[Bergen kommune - Innsyn plan og byggesak](#)

Merknadshefte til behandling av planprogram, med oppsummering av alle merknader til oppstart og klargjøring av rammene i planprogrammet, ligger som vedlegg i dokument nr. 192 i saken. Du finner det via lenken over.

Innhold/oversikt

Klikk på navn for å komme til merknaden

Merknader og innspill fra private

Rexir Eiendom v/Filip Rygg
Sjur Petter Michelsen
Eidsvåg Fabrikker Utvikling AS v/OPUS
Flytende Bolig v/ Per-Andrè Wiberg
Ove Hagen
Tone Bergsvåg
Jostein Sylta
Christian og Elisabet Almeland Vevatne
Håkon Lien Johansen
Ingrid Wågen
Heidi Bergsvåg
Øyrane Torg/ DNB næringseiendom v/OPUS
ByBo
Ole Magnus Toft
John Asheim
Thomas Bønes
Lars Petter Sjøberg
Janne Louise Pettersen
Gjermund Clausen-Bekkelien
Svein Arne Caspersen
Cily Shakti
Kristofer Skeide
Svein Olav Tørresdal
Nina Bjørkelund
Roger Bergsvåg Koppang
Tom Berger
Wenche Hartweg Kaspersen
Bønes IT kompetanse v Thomas Bønes
Thor Erik Blytt
Geir-Ole Selland
Joachim Hollekim
Amund A. Olsnes

Noramix Eiendom AS v/Norconsult
Miliarium, David Fauknes Bendiksen
Odin Thorbjørnsen
Hølleland Holding AS
Tanita Guldbrandsen
NLA Eiendom AS
OPUS Bergen AS
Sweco
PART arkitektur AS
Sigve Erlend Hoff-Larsen
Alver Bolig 2 AS
Fra KPS: Jannicke Ellingsen
Fra KPS: Magne Lien
Fra KPS: Marit Ulset
Fra KPS: Trygve Victor Torsteinsen
Fra KPS: Norsk Landbruksrådgivning SA

Merknader og innspill fra lag og organisasjoner

Raunefjordens venner
Sandsli Vest v/Svein M Nordvik
Bergen og Omland Friluftsråd
Studentsamskipnaden på Vestlandet
Bergen Næringsråd
Paradis Nabolagshus v/Silje Langvatn
Velferdstinget Vest
Nøstet Verftet og Klosteret velforening
Naturvernforbundet
Pensjonistforbundet
Maskinentreprenørenes Forbund
EBA Vestenfjelske
Fra KPS: NHO Vestland
Fra KPS: Stiftelsen Lystgården
Fra KPS: Treindustriens Landsforening
Fra KPS: EBA Vestenfjelske
Fra KPS: Norsk Eiendom
Fra KPS: Bergen Byliv
Fra KPS: Krokeide og Rød velforening

Merknader og innspill fra offentlige høringsparter

Bergen kirkelige fellesråd
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
Direktoratet for mineralforvaltning
Bane NOR
Fiskeridirektoratet
Statnett
NVE - Norges vassdrags- og energidirektorat
BIR
Ungdomsrådet
KRPF - kommunalt råd for personer med funksjonsnedsettelse
Statens vegvesen
Kystverket
Statsforvalteren i Vestland
Forsvarsbygg
NINA - Norsk institutt for naturforskning, avd Bergen
Bjørgvin bispedømmeråd
Avinor
Vestland Fylkeskommune

Merknader og innspill fra private (innbyggere, grunneiere, utbyggere, næringsdrivende)			
Dok. nr	Avsender	Oppsummering av innspill	Plan- og bygningsetatens kommentar
26	Rexir Eiendom v/Filip Rygg Lenke til merknaden	<u>§ 2 Virkninger av planen</u> Foreslår å fjerne bestemmelsene § 2.3 og § 2.4. om at KPA skal gjelde foran reguleringsplaner og kommunedelplaner. <u>§ 3 Plankrav – behov for færre plankrav</u> Foreslår å heve terskelen for plankrav, spesielt i sone 1-3, og gå rett på byggesak og å fjerne krav til områderegulering i §3.4. § 3.3.1 bør endres til at tomter opp til 4000 m² kan utvikles uten regulering, når tiltaket har høy kvalitet og god tilpasning til omgivelsene. <u>§ 4 Rekkefølgekrav</u> Forslag om å fjerne § 4.3.2 om at områder som betjenes med E39 nord for Eikåstunnelen ikke kan utvikles før vegen utbedres, evt. justere til å kun gjelde tiltak som har dokumentert negativ effekt for E39. <u>§ 8 Arkitektur og byform – styrking av stedstilpasning</u> Stedsanalysen må erstattes av en mer omfattende planbeskrivelse. Krav i § 8.2.7 om «variasjon i arkitektonisk uttrykk» er uklart. Foreslår at slike krav ivaretas i reguleringsplaner. Fokus bør ligge på overordnede kvaliteter, som gode gaterom, materialkvalitet og terrengtilpasning – ikke subjektiv vurdering av arkitektur. <u>§ 9 Bolig og boligkvalitet – mer fleksibilitet for boligsammensetning og størrelser</u> Kravene i § 9.1 om maks. 20 % små boliger under 50 m² og min. 20 % over 80 m² i sone 2 bør erstattes med et krav om at prosjekter skal dokumentere variert boligsammensetning uten tallkrav. Viktig at det bygges mer for studenter og for eldre. Disse gruppene kan ha andre behov for f.eks. parkering, fellesareal, uteareal osv. § 9.2 om minimum 35 m² bør revurderes for små leiligheter i sentrale strøk, særlig for student- og førstegangsetablererboliger. § 9.7 om studentboliger oppleves innskrenkende, da man nasjonalt har åpnet opp for at dette også skal gjelde for studentboliger bygget av private aktører, noe som også bør være tilfelle for Bergen. <u>§ 14 Uteoppholdsareal – mer fleksibilitet og bytilpassede løsninger</u> Krav om 40 m² uteoppholdsareal pr boenhet (§14.3.3) erstattes med krav til 25 m² i sone 2 og 3. Tillate at offentlige byrom og takterrasser inngår i arealregnskapet, forutsatt høy kvalitet.	Ikke imøtekommet. Normalt etter planloven at ny plan gjelder fremfor gammel plan. Det er gitt en dato for når dette slår inn, slik at nye reguleringsplaner uansett gjelder. Delvis imøtekommet. Krav om områderegulering i § 3.4 er fjernet. Plankravet er strammet opp og forenklet Ikke tatt til følge. Statens vegvesen har gitt tydelig tilbakemelding om at etaten forutsetter at rekkefølgekrav for Åsane nord videreføres. Ny 6. Byform og Arkitektur» med tilhørende veiledere er omarbeidet. Krav om innledende stedsanalyse til planinitiativ anbefales opprettholdt som grunnlag for drøfting av plangrep i tidlig planfase. Delvis tatt til følge. I prosjekt med mer enn 15 boenheter foreslås maks 30 % av boligene mindre enn 50 m². Krav om 20 % av boliger over 80 m² er fjernet for alle områder utenfor indre by. Minstestørrelsen foreslås opprettholdt, og det nye arealformålet studentboliger gjør det mulig med andre krav til slike boliger. Forslaget til reviderte bestemmelser er ikke til hinder for at private aktører kan bygge studentboliger. Delvis imøtekommet. Planforslaget stiller krav om 30 m² hvorav minst 20 m² på bakkenivå i sone 2. Takterrasser kan inngå innenfor rammene av kvalitetskravene.

	Krav i § 14.2.c om 4 timer sol på halve arealet ved vårjevndøgn er lite egnet i tett by, og det bør åpnes for å være fleksibel når prosjektet har høy kvalitet og brukbarhet på uteområdene. <u>§17 Parkering – reell fleksibilitet og insentiv for bildeling</u> Boligprosjekt i sone 1 og 2 som forplikter seg til bildeling, bør få mulighet til å halvere parkeringstilbudet. Foreslår også mer differensierte krav for sykkelparkering i §17.2 <u>§18 Energi og klima – teknologinøytrale løsninger</u> Kravet om fjernvarmetilknytning i §18.1 bør erstattes med et krav om dokumentert klimavennlig oppvarmingsløsning, slik at lokale nullutslippsløsninger får likeverdig status. Klimagassregnskap i § 18.4 bør kun kreves for prosjekt over 5000 m², ikke 1000 m². <u>§26 Byggesoner – sone 4 har potensiale for flere eneboliger</u> Bergen trenger eneboliger- gjerne i sone 4 for å motvirke flytting til nabokommunene. § 26.5.1 bør endres ved at ordene “ikke vesentlig” tas ut. <u>Ny bestemmelse om arealbytte som verktøy for arealnøytralitet</u> Bestemmelsene bør åpne for «arealbytte» som et juridisk virkemiddel for å forhindre tap av natur. Det bør være dokumentasjonskrav til kartlegging av naturverdi og økologisk gevinst. Erfaringene fra Skogly-prosjektet i Åsane kan være til nytte. <u>§§33-36 Hensynssoner – unngå dobbelregulering og overdreven bruk</u> Foreslår at hensynssoner for kulturmiljø, støy og flom i § 33-35 begrenses til områder med spesifikk risiko eller verneverdi, og at detaljkrav kommer i reguleringsplanene. Formål: redusere usikkerhet for private aktører.	Ikke imøtekommet. Sol på uteareal er viktig for god bokvalitet. Delvis imøtekommet. Minimumskrav er fjernet fra sone 1 og 2, og dermed kan parkeringstilbudet reduseres. Bildelingsplasser kan inkluderes, men påvirker ikke kravet. Sykkelparkeringskrav differensieres etter formål, ikke geografisk. Delvis imøtekommet. Bestemmelse 14.5.2. legger opp til at i områder med kjente kapasitetsutfordringer skal løsninger for egen energi- eller varmeproduksjon vurderes. Delvis imøtekommet – klimaregnskap går ut, men det er krav til klimanorm og klimagassberegninger. Det er ikke noen terskelverdi for når krav om klimaberegninger/ klimanorm må gjøres. Bestemmelsen er omarbeidet for å bli mer tydelig. Utredning om boligbygging og bokvalitet redegjør for boligbehov fremover. Det er ikke utviklet ny bestemmelse om arealbytte. Likevel kan det være mulig å komme frem til slike løsninger i enkelte reguleringsplansaker. Å tillate flere og større prosjekter uten plankrav, bidrar neppe til ønsket forutsigbarhet og samfunnssikkerhet. Reell risiko skal avklares på siste plannivå, og ikke i den enkelte byggesak. Det er i planforslaget foreslått å flytte hensynssoner for støy og naturfare til digitale temakart som oppdateres fortløpende når det foreligger ny kunnskap fra samferdselsetatene på støy, og fra NVE på naturfarer.
--	---	--

		<u>Rexir ønsker:</u> • Tydelige og ambisiøse mål for vekst bolig og næring, gjennom fortetting/ transformasjon. • Færre og tydeligere bestemmelser som balanserer bykvalitet, bærekraft og økonomisk gjennomførbarhet. • Samarbeidskultur, der aktørene sammen finner gode løsninger. og foreslår disse målene for revisjonen av bestemmelsene 1. Redusere detaljerte bestemmelser og unngå overlapp med senere plannivå. 2. Øke forutsigbarheten gjennom mer målbaserte og tydelige krav. 3. Styrke kommunens gjennomslagskraft overfor regionale myndigheter gjennom juridisk robuste og strategisk forankrede bestemmelser.	Tatt til orientering
37	Sjur Petter Michelsen Lenke til merknaden	Eiendommene gnr. 25/37 og 25/38 ligger i område avsatt til LNF i KPA2018, og innenfor byfjellsgrensen. Bakgrunnen er at eiendommene ble beskrevet som uregulert og ubebygd i forvaltningsplan for byfjellene Vest i 2005. Begge deler var feil. Eiendommene er regulert til boligformål og på bnr. 37 står det et bolighus oppført i 2005. Feilen i grunnlaget for forvaltningsplanen fulgte med i vurderingen av eiendommen til KPA2006, og har siden blitt videreført uten nærmere vurdering. Merknadsstiller ber om at feilen blir rettet og at planstatus tilbakeføres slik den var forut for KPA 2006. <i>Fagetatens kommentar: Rett planid. for reguleringsendringen som omfatter disse eiendommene er 11860002.</i>	Tatt til følge. BK godkjente delingstillatelse des. 2003 og igangsetting for bolig i 2004. Arbeidet med byfjellsgrensen pågikk i samme tidsrom, med vedtak i 2005. BK godkjente tilbygg til boligen i 2008. Fagetaten har vurdert merknaden som justering av plankartet, i tråd med planprogrammet og anbefaler at kartet justeres. Byfjellsgrensen er foreslått lagt på oppsiden av bolighus. Eiendommen ligger for seg selv, og arealformålet videreføres, men bestemmelser for LNF ivaretar bruken av bygget som bolighus.
40	Eidsvåg Fabrikker Utvikling AS Lenke til merknaden	Eidsvåg Fabrikker Utvikling AS ønsker å utvikle Eidsvåg til et urbant og inkluderende lokalsenter, med høy andel bolig og næringsfunksjoner. Har innspill til bestemmelser som bør strykes, forenkles og omformuleres for å muliggjøre ønsket utvikling i Bergen og Eidsvåg. Ønsker også at det tegnes inn sentrumskjerner i Eidsvåg. Bestemmelsene i KPA2018 er for detaljerte, som kan føre til at vekting og gode intensjoner for et reguleringsområde, samt planens bidrag til nabolag eller samfunnet for øvrig, forsvinner i detaljer. Videre må utnyttelse i sentrale og strategiske områder opp for å få en reell fortetningspolitikk i tråd med nasjonale og lokale føringer. KPA2018 kalles en fortetningsplan, men det må tas i bruk reelle virkemidler og vekting for å oppnå høyder og utnyttelse som imøtekommer fortetningsbehov, byliv og samler fotavtrykk, klimapåvirkning og effektiviserer mobilitet. Nye statlige planretningslinjer legger eksplisitt opp	I arbeidet med KPA2018 ble det vurdert for tidlig å tegne opp sentrumskjerner i Eidsvåg, med henvisning til pågående bybaneregulering. Etter vedtak av KPA2018, ble løsningen for bybanen avklart med bybanestopp på vestsiden/sjøsiden av E39. Det er naturlig at kjernen i lokalsenteret ligger på denne siden av samferdselsanleggene, godt forankret i det historiske Eidsvåg. Både sentrumskjerner og byfortettingssone er sentrumsområder i hht. kartforskriften. Bestemmelsene om kvalitet og form er relativt like i de to sonene, og det er i første rekke kravet til uteareal som påvirker utnyttingsgraden ulikt, samt krav og muligheter for handel. Alle sentrumskjernene, foruten bydelssentrene og Bergen sentrum, er geografisk avgrensede områder.

		til vekst i boliger og arbeidsplasser sentralt. I by- og tettstedsområder skal det legges særlig vekt på høy arealutnyttelse, fortetting og transformasjon med kvalitet. Ber om at Eidsvåg legges inn som sone 1 Sentrumskerne i plankartet, og oppfordrer til at krav om områderegulering i S-områdene strykes (pkt. 3.4 og 26.2.1.d) Ber om at det legges til rette for høy utnyttelsesgrad i S-områder. Et nytt senterområde trenger nok folk til å fungere, og det er viktig med høy nok utnyttelse og høyt antall boliger, samtidig som det skapes gode kvaliteter og attraktive møteplasser. Støykravet bør forenkles for å gjøre det enklere å bygge boliger i senterområder. Bestemmelsene om støy er unødig komplisert, og mye er ivare tatt av gjeldende regelverk. Merknadsstiller foreslår støykrav i S-områder tilsvarende S1 og BY1. Utearealkrav i S-områder bør tilsvare arealkravene for S1/BY1, for å skape større fleksibilitet i utforming og åpne for en mer urban utvikling med høyere utnyttelse. Attraktive byrom med gode kvaliteter sikres videre i kvalitetskravene. Ber om at planområdet legges inn som S-område. Minimum gnr 216/1273 og 934, samt sentrumsareal i reguleringsplan for bybanen.	Stort sett inkluderer de et torg eller stort byrom og den aller nærmeste bebyggelsen. Fagetaten vurderer at reguleringsplanarbeidet i Eidsvåg, med de lokale vurderingene som må gjøres bl.a. knyttet til kulturhistorisk og terrengmessige forhold, er det beste stedet å avgrense plassering av en hovedplass med tilhørende krav om publikumsrettede funksjoner i tilstøtende bygg. Planforslaget tilrettelegger for høy tetthet i sentrumsområder, tilpasset stedets særpreg. Delvis imøtekommet. Regler for utendørs støy skal konkretiseres og formaliseres gjennom kommunale arealplaner, innenfor rammen av statlige retningslinjer T-1442. Rammene for boligfortetting innenfor SK og BY er utvidet og forenklet. Krav til MUA er foreslått noe redusert, men uteoppholdsareal – særlig på bakken er en viktig kvalitet, se planbeskrivelsen kap. 3. Krav til mengde areal på bakken opprettholdes. Plankartet skal ikke endres i denne rulleringen. Eiendommene ligger som sentrumsområde, BY, i plankartet. Se også over.
42	Flytende Bolig v/ Per-André Wiberg Lenke til merknaden	Foreslår å fjerne bestemmelsen "§9.5 Flytende boliger tillates bare der det er avklart i reguleringsplan." Det bør arbeides med å kartlegge egnede områder som Dokken og Laksevåg. Lokalisering av flytende boliger reguleres uansett av plan- og bygningsloven og alle tiltak er søknadspliktige på lik linje med boliger på land. I tillegg ønsker vi å løfte frem minihus, en global trend som gir økt fleksibilitet og bærekraft i boligmarkedet. Bergen kan få en utfordring med personer som bor i ordinære båter. I Damsgårdssundet er det ca. 100 personer som bor i båt og fast beboelse er søknadspliktig etter pbl. Husbåter og flytende boliger har en rekke fordeler • Fremtidsrettet boligpolitikk – tilpasset nye boformer og behov • Bærekraftig arealbruk – minimal påvirkning på natur og miljø • Tiltrekke nye innbyggere – tilpasset moderne livsstil og fleksibilitet • Styrking av reiselivet – nye og unike opplevelser for turister • Klima- og miljøvennlig utvikling – reduserte utslipp og arealinngrep • Økende trend – mindre boliger og fleksible boformer etterspørres stadig mer • Økt og skånsom bruk av kysten – utnytter tilgjengelig areal uten å belaste naturen	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.

		• Tilpasning til industriens behov – muliggjør bolig- og reiselivsutvikling i samspill med eksisterende næringsliv Flytende bolig håper kommunen tar initiativ til å inkludere husbåter, flytende boliger og minihus i fremtidige planer.	
43	Ove Hagen Lenke til merknaden	<u>Husbåter og flytende bolig</u> Det har vært en debatt om husbåter og flytende boliger. Husbåter skaper en levende og inkluderende by og er dessuten en bærekraftig boform i en tid med mangel på boliger. KPA 2018 sier at flytende boliger bare tillates når det er avklart i reguleringsplan. Paragrafen bør fjernes. Det burde ikke være noe problem å tillate husbåter på visse vilkår som godkjent løsning for septik, godkjent båtplass etc.	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
44	Tone Bergsvåg Lenke til merknaden	<u>Flytende bolig</u> Foreslår at følgende paragraf fjernes eller endres; <i>"§9.5 Flytende boliger tillates bare der det er avklart i reguleringsplan."</i> Mener det er forskjellsbehandling mellom ulike beboere i båter og at det ikke er holdbart. Det er viktig at Bergen kommune har en KPA som sikrer lik behandling for alle og legger til rette for at innbyggerne kan bo i båter dersom de ønsker dette. Fordeler med å bo i båt • Fremtidsrettet boligpolitikk – tilpasset nye boformer og behov • Bærekraftig arealbruk – minimal påvirkning på natur og miljø • Tiltrekke nye innbyggere – tilpasset moderne livsstil og fleksibilitet • Styrking av reiselivet – nye og unike opplevelser for turister • Klima- og miljøvennlig utvikling – reduserte utslipp og arealinngrep • Økende trend – mindre boliger og fleksible boformer etterspørres stadig mer • Økt og skånsom bruk av kysten – utnytter tilgjengelig areal uten å belaste naturen • Tilpasning til industriens behov • Kan flyttes enkelt ved behov. • Skaper unike miljø for alle. Foreslår at Bergen kommune tillater at innbyggerne kan bo i båt, med kriterier som nullutslipp, strøm og vanntilgang samt godkjenning og leiekontrakt med kaieier.	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
48	Jostein Sylta Lenke til merknaden	<u>Flytende bolig</u> Etter 15 år i Damsgårdstunet måtte MF Sagvåg forlate Bergen etter varsel om dagbøter fra Bergen kommune. Mange andre båter blir brukt til bolig og ligger fremdeles i området. Reiser spørsmål om hvilken hjemmel kommunen bruker når innbyggere behandles ulikt. Registrerer at kommunen henviser til at hvis man kunne bo i sine egne båter, må dette være regulerte. Slikt regulert område finnes ikke i Bergen.	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.

49	Christian og Elisabet Almeland Vevatne Lenke til merknaden	Eiendommen gnr. 216/888 er avsatt til LNF-formål i KPA2018. Merknadsstiller ønsker eiendommen omgjort til bolig eller sentrumsformål. Eiendommen er bebyggt med et bolighus. Almeland Vevatne påpeker at naboområdet er avsatt til sentrumsformål, eiendommen ligger høyt i terrenget over dagens sentrumsområde, med mulighet for å skape attraktiv tilknytning mellom sentrum og omkringliggende turområder. Området har sentral plassering med direkte tilgang til viktige tur- og friluftsområder, og omregulering kan legge til rette for gode forbindelser. Det er tilgjengelig kjørbare vei til eiendommen. Omregulering vil bidra positivt til kommunens ønske om styrket sentrumsfunksjon uten å beslaglegge dyrkbar mark eller naturområder. Omregulering av eiendommen vil utgjøre en naturlig forlengelse av utvikling på nabotomter, og ikke forringe verdiene av store LNF-områder i byfjellet. Ethvert tiltak på eiendommen er i dag avhengig av dispensasjon. For å forenkle oppgradering og videreutvikling for eneboligeiendommen vil en endring fra LNF til bolig eller sentrumsformål være vesentlig.	Eiendommen lå i byggeområde i KPA2010, i fareområde gul sone for luftkvalitet, og gul støysone. I KPA2018 er denne og nabotomten, gnr. 216/1085, omgjort til LNF-område, men byfjellsgrensen følger den opprinnelige avgrensingen mellom byggeområde og LNF fra 2010-planen. Fagetaten vurderer derfor at en endring kan ligge innenfor planprogrammets avgrensing om justeringer i kartet. De to eiendommene har tilkomst via gang- og sykkelvei som fortsetter videre over Munkebotn. De er derfor ikke egnet til ytterligere byggetiltak med økt trafikkbelastning på en viktig turforbindelse. Eiendommene er derfor foreslått avsatt som øvrig byggesone, i tråd med dagens bruk, avgrenset slik at det ikke er rom for ny boligbygging.
50	Håkon Lien Johansen Lenke til merknaden	<u>Foreslår endring i KPA § 9.5</u> fjerne den, eller erstatte med en bestemmelse som tillater at folk bor i båt, samtidig som det legges til rette for dette i ny reguleringsplan. Med økende boligpriser og -knapphet, bør kommunen åpne for alternative boformer. Å bo i båt krever ingen naturinngrep, kan enkelt flyttes og er en bærekraftig boform. En regulert ordning kan sikre løsninger for strøm, vann og avløp, samtidig som det gir flere muligheten til å bo sentralt uten å belaste boligmarkedet ytterligere. Håper kommunen vil vurdere dette som en del av den langsiktige boligplanleggingen i Bergen	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
51	Ingrid Wågen Lenke til merknaden	<u>Ber om at § 9.5 fjernes fra KPA</u> og at det i stedet åpnes for en ny formulering som sikrer at det tilrettelegges for at folk kan bo i båt i kommende reguleringsplaner. Begrunnelse: • Økende boligmangel og svært høye boligpriser. • Å bruke båt som bolig gir ikke naturinngrep og er en fleksibel boform • Båt som bolig er en reell og viktig boform for mange ulike mennesker i Bergen. • Kommunen bør aktivt tilrettelegge for denne boformen i utvalgte områder.	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
54	Heidi Bergsvåg Lenke til merknad	<u>Ber om at § 9.5 i KPA 2018 fjernes</u> og erstattes med: <i>"Bergen kommune tillater og tilrettelegger for at innbyggerne kan bo i båter, husbåter og flytende boliger, frem til kommunen har en egnet plass og dette er regulert til boformen».</i>	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.

55	Øyrane Torg/ DNB næringseiendom v/OPUS Lenke til merknaden	Øyrane Torg/ DNB Næringseiendom arbeider for en utvikling av sentrumsområdet i Indre Arna og det tilhørende nærområdet. <u>Konkrete innspill til bestemmelsene til KPA 2018</u> <u>§ 3 Plankrav</u> Øyrane Torg / DNB Næringseiendom (heretter ØT/DNB) foreslår at krav om områderegulering i S3 bortfaller for å sikre raskere fremdrift. Alternativt lemping av kravene til områderegulering i S3 pga. komplekse eierforhold og interesser. Unntak kan eventuelt settes som for Bergen sentrum. Om krav til områderegulering opprettholdes vil utvikling stoppe opp. Det er stor andel eldre i Indre Arna og den største aldersgruppen er 40-66 år. Boligene i Indre Arna har overvekt av rekkehus og eneboliger (77%). Aldrende befolkning ønsker leiligheter. Det haster å bygge flere boliger i Arna. Flere leiligheter vil frigjøre eneboliger for barnefamilier. <u>§37.1 Omformingsone H820 1 Indre Arna.</u> Retningslinjen § 37.1 åpner kun for utfylling til etablering av strandpromenade i Arnavågen. Det er ønskelig å inkludere mer byggeareal i sjø. Alternativt kan det defineres et undersøkelsesområde i sjø for evt. fremtidig utfylling. Med begrensningene pga veg/infrastruktur/bane og elv, er beste mulighet å utvide byggeareal i sjøen. En utfylling og tilgjengeliggjøring av sjøfronten vil styrke havbyen og vil muliggjøre gode offentlige areal med attraktive byrom og møteplasser, promenade og aktiviteter. <u>§ 26.1 og 26.2 Utnyttelse og høyder</u> ØT/DNB ber om at det legges til rette for høy utnyttelsesgrad i S-områder generelt eller i Indre Arna (S3) spesielt, i tråd med fortetting i andre sentrumsområder i Bergen. <u>§ 26.2.1 Felles for sentrums kjerner (S)</u> ØT/DNB ber bestemmelse som åpner for høyhus i S-områder generelt, eller i Indre Arna (S3) spesielt. For å få til en reell fortetting på strategiske steder som hensyntar byliv og befolkningsgrunnlag, samtidig som det skapes gode uteareal, siktlinjer og mobilitetsmønster. Dette er særlig viktig i S3 der kostnader knyttet til grunnforhold vil innebære store infrastrukturbidrag fra tiltakshaver. Høy utnyttelse er derfor en forutsetning for å kunne videreutvikle et attraktivt region- og lokalsenter. <u>§17 Parkering</u> Det er behov for å beholde dagens parkeringskapasitet ved Øyrane Torg for attraktiviteten og hindre handelslekkasje. Kundene er fra nabokommuner og hyttefolk og kjører til Øyrane Torg. Nye boliger anbefales med lav p-dekning. <u>§ 22 Støy</u> ØT/DNB foreslår å lempe på støykrav for sentrumsområder tilsvarende S1 og BY1, eller i S3 spesielt, ettersom det her er et komplisert støybilde med flere lokale støykilder. <u>§ 14 Arealkrav uteoppholdsareal</u> ØT/DNB foreslår krav til uteoppholdsareal i S-områder tilsvarende arealkrav for S1/BY1, for å større fleksibilitet i utforming og mer urban utvikling med høyere utnyttelse. Attraktive byrom med gode kvaliteter sikres videre i kvalitetskravene.	Imøtekommet. Bestemmelsen er fjernet. Omformingssonen for Indre Arna er tatt ut av planen. Planen åpner for høy tetthet i sentrumsområder. Endelig utnyttingsgrad og byggehøyder må vurderes på neste plannivå. Hvert sted må utvikles med omtanke for stedets særpreg. Plangrep og byggehøyder må løses gjennom reguleringsplaner. Parkeringskrav for forretning/handel i senterområder er uendret. Delvis imøtekommet. Planforslaget tillater høyere støy nivå på fasade også i byfortettingssonen, for å forenkle ny boligutvikling i den tette byen. Flerkildestøy må likevel hensyntas. Krav til MUA er foreslått noe redusert, men uteoppholdsareal – særlig på bakken er en viktig kvalitet, se planbeskrivelsen kap. 3. Krav til mengde areal på bakken opprettholdes.
----	--	--	---

57	ByBo Lenke til merknaden	<u>Statlige planretningslinjer</u> Det samme gjelder forholdene til Statlige planretningslinjer for klima og energi (2024) og Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet (2025) som begge er årsaken til en rekke innsigelser fra SF. Hva disse innebærer bør spesifiseres i bestemmelser eller retningslinjer til ny KPA. Det bør ikke være opp til enkeltpersoner i byråkratiet å tolke disse retningslinjene. Er en plan i tråd med KPA, så burde den også være i tråd med de viktigste statlige, regional og lokale retningslinjer og krav. Om det er utfordringer forbundet med disse, bør dette opplyses om i oppstartsmøte. <u>Arealnøytralitet</u> ByBo savner en redegjørelse eller plan for hvordan Bergen kommune skal behandle det nasjonale målet om arealnøytralitet. Om Bergen Kommune ønsker å formulere dette som et konkret mål, må det utarbeides noen føringer eller retningslinjer for hvordan dette skal håndteres. <u>Avslutning</u> Effektivisering av planprosesser har vært en prioritert oppgave for myndighetene i flere år, men likevel viser data at saksbehandlingstiden har økt betraktelig. Bybo viser til «Undersøkelser av årsaker til høy tidsbruk i plansaker og forslag om mer effektive planprosesser» (2025), utarbeidet av OSLO MET og deres forslag til tiltak • Forenkling av planprosesser • Økt digitalisering og effektivisering • Bedre samhandling mellom aktører • Endring av regelverk • Forbedring av kommunal organisering • Redusert innsigelses- og klageprosess ByBo mener saksbehandlingstiden i Bergen kommune er den største utfordringen kommunen har, og derfor må arbeidet med ny KPA adressere dette tydelig og tidlig i planprosessen	Statlige retningslinjer er førende, og KPA er ved vedtakstidspunkt i tråd med føringene. Kommunen kan ikke forplikte staten eller endre KPA med full prosess hver gang det kommer endringer i statlige føringer. Bestemmelsene er kortet ned, strammet opp og forsøkt tydeliggjort og tettere koblet til planbeskrivelsen. Dette forutsettes å gi smidigere prosesser. Bergen kommune har utarbeidet et arealregnskap som på sikt kan gi oss bedre kunnskap om arealutviklingen i kommunen. I denne rulleringen skal plankartet ikke endres. Det er naturlig å se nærmere på tema arealnøytralitet ved neste rullering. Mer effektive prosesser er et av målene med planarbeidet. Bedre integrasjon mellom planbeskrivelse og bestemmelser, oppstrammede bestemmelser og færre bestemmelser forventes å bidra effektiviserende på planprosessene.
58	Ole Magnus Toft Lenke til merknaden	<u>Foreslår en endring i KPA § 9.5:</u> Foreslår å fjerne bestemmelsen eller erstatte den med å tillate at folk bor i båt, samtidig som det legges til rette for dette i ny reguleringsplan. Toft er pensjonert, 72 år og bor i seilbåten på Marineholmen. Seil og båt, samt godt miljø og hjelpsomme nabobåter gir et bra liv og god helse. Seiler mye i sommerhalvåret, men er avhengig av å ha en fast hjemmehavn som har toaletter, dusjer, vaskemaskiner, vann og strøm også om vinteren, slik som på Marineholmen med en «husleie» som gjør det mulig å greie seg uten hjelp eller være henvist til passivitet i en leilighet. Miljøet er stille og rolig og med godt voksne mennesker som alle er i arbeid. Med økende boligpriser og boligknapphet bør	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.

		kommunen åpne for alternative boformer, slik som i flere europeiske storbyer. I byer som København, Amsterdam og London har det blitt etablert regulerte løsninger for bolig i båt, noe som har bidratt til et mer mangfoldig og tilgjengelig boligmarked. Å bo i båt krever ingen inngrep i naturen, kan enkelt flyttes ved behov og er en bærekraftig boform med lavt ressursforbruk. En regulert ordning kan sikre gode løsninger for strøm, vann og avløp, samtidig som det gir flere muligheten til å bo sentralt uten å belaste det tradisjonelle boligmarkedet ytterligere. Toft ber om at kommunen vil vurdere dette som en del av den langsiktige boligplanleggingen i Bergen.	
59	John Asheim Lenke til merknaden	<u>Husbåter og flytende boliger i Bergen</u> Bergen bør se på husbåter som en mulighet, ikke et problem. Husbåter bidrar til en levende, inkluderende og mangfoldig by, samtidig som de representerer en bærekraftig boform – noe som er spesielt viktig i en tid med boligmangel. Flytende boliger kan avlaste presset på boligmarkedet uten å beslaglegge verdifullt landareal. De kan også skape attraktive miljøer som trekker både turister og nye innbyggere til byen. Dagens KPA 2018, sier at flytende boliger kun tillates der det er avklart i reguleringsplan. Dette er unødvendig restriktivt og bør forenkles. Det bør være fullt mulig å tillate husbåter på definerte vilkår, for eksempel med krav om godkjente septikløsninger, egnede båtplasser og andre nødvendige miljøtiltak. Flere europeiske land har lyktes med å integrere flytende boliger som i sine byer. Bergen, med sin rike sjøhistorie og unike kystlandskap, har en gyllen mulighet til å bli en foregangsby for moderne, bærekraftige boligformer på vannet. Hvorfor ikke ta grep og gjøre sjøbyen Bergen til en pionér innen beboelse på vannet og reiseliv på vannet.	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
60	Thomas Bønes Lenke til merknaden	<u>Foreslår at §9.5 i KPA 2018 fjernes</u> og at KPA 2027 åpner for flytende boliger og reiselivsprodukter på vannet. KPA 2018, tillater flytende boliger kun der det er angitt i reguleringsplan. Dette er unødvendig og bør forenkles. Husbåter bør kunne tillates under definerte betingelser, som krav om godkjente avløpssystemer, egnede fortøyningsplasser og andre nødvendige miljøforanstaltninger. Kommunen bør tilrettelegge for all bruk (bolig, næring, kombinert bolig/næring og fritid) av flytende boliger til vanns og minihus på land. I en tid preget av klima- og miljøutfordringer står vi overfor et behov for nye, innovative løsninger som kan møte både boligbehov og bærekraftsmål. Bergen, som stolt havneby, har en unik mulighet til å ta en ledende rolle i denne utviklingen ved å inkludere husbåter, flytende boliger og minihus i KPA2027. Disse fleksible boformene representerer en fremtidsrettet og skånsom måte å utvikle byen på – uten å belaste naturen eller kreve irreversible inngrep i landskapet. Bønes ønsker å både bo og jobbe i en flytende bolig eller et minihus her i Bergen. Dette muliggjør en bærekraftig livsstil som harmonerer med byens kystidentitet, samtidig som det gir fleksibiliteten til å kombinere arbeid og fritid på en moderne måte. Slike boformer er et glimrende alternativ til tradisjonelle hytter – de gir nærhet til naturen uten å kreve store arealer eller byggeprosjekter som påvirker miljøet. Dette er en visjon Bønes mener mange deler, og som Bergen kan realisere ved å regulere og tilrettelegge for slike løsninger. Husbåter og minihus er ikke bare bærekraftige alternativer; de er også en	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.

		mulighet til å styrke både boligmarkedet og reiselivet i Bergen. Disse boformene krever ingen utslipp, kan flyttes ved behov og utnytter byens unike kystlinje på en måte som bevarer naturen intakt. Ved å inkludere dem i planarbeidet kan Bergen skape klimavennlige boliger som møter en moderne livsstil, samtidig som vi tiltrekker oss nye innbyggere, investorer og tilreisende. Dette er en voksende trend internasjonalt – hvorfor ikke la sjøbyen Bergen vise vei? For boligmarkedet gir husbåter og minihus økt fleksibilitet, noe som kan gjøre byen mer attraktiv for både unge, eldre og tilflyttere med ulike behov – inkludert folk som ønsker å leve og arbeide i slike boformer. Samtidig åpner de for spennende muligheter for reiselivet. Dette er en sjanse til å kombinere økonomisk vekst med miljøansvar, uten å bygge ned verdifull natur. Skal Bergen være en foregangskommune i miljø og innovasjon? Da må husbåter og andre fleksible boformer få en naturlig plass i ny KPA. Flytendebolig tar klimahensyn og gir tilpasningsdyktige løsninger i en tid med raske endringer. Dette vil innebære en mulighet til å leve ut en bærekraftig drøm og kan styrke Bergens posisjon som en attraktiv og fremtidsrettet destinasjon. Bønes oppfordrer kommunen til å vurdere dette som en prioritet i planarbeidet. Ved å legge til rette for husbåter og minihus kan Bergen ikke bare møte dagens utfordringer, men også skape rom for innbyggere til å bo, jobbe og nyte livet på en måte som gagnar både naturen, innbyggerne og økonomien. Sjøbyens potensial må utnyttes fullt ut!	
61	Lars Petter Sjøberg Lenke til merknaden	<u>Foreslår en endring i KPA § 9.5.</u> enten å fjerne den, eller erstatte den med en bestemmelse som tillater at folk bor i båt, samtidig som det legges til rette for dette i ny reguleringsplan. Med økende boligpriser og boligknapphet i Bergen, bør kommunen åpne for alternative boformer, slik flere europeiske storbyer gjør. Å bo i båt krever knapt noen inngrep i naturen, kan enkelt flyttes ved behov, og er en bærekraftig boform med lavt ressursforbruk. En regulert ordning kan sikre gode løsninger for strøm, vann og avløp, samtidig som det gir flere muligheten til å bo sentralt uten å belaste det tradisjonelle boligmarkedet ytterligere.	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
62	Janne Louise Pettersen Lenke til merknaden	<u>Sjøbyen Bergen bør omfavne husbåter og flytende boliger.</u> Husbåter bidrar til en levende by og er dessuten en bærekraftig boform. I en tid med boligmangel er boliger på vannet en god løsning. Husbåter vil være populært både for turister og lokalbefolkningen. Pedersen er bosatt på Laksevåg hvor det planlegges mange nye boliger på området til det gamle skipsverftet og håper flytende boliger legges til rette for. På Dokken og i nye boligprosjekter i Sandviken er dette også aktuelt. Bergen kommune bør forenkle reglene og tillate husbåter og flytende boliger. Kombinert med flytende badstuer og tilrettelegging for reiseliv på vannet vil det gi Bergen et etterlengtet løft som "sjøbyen".	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må å starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
63	Gjermund Clausen-Bekkelien Lenke til merknaden	<u>Foreslår endring i KPA § 9.5:</u> fjerne bestemmelsen eller erstatte den med en bestemmelse som tillater at folk bor i båt, samtidig som det legges til rette for dette i ny reguleringsplan. Med økende boligpriser og boligknapphet i Bergen bør kommunen åpne for alternative boformer. Å bo i båt krever ingen inngrep i naturen, kan enkelt flyttes ved	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk.

		behov og er en bærekraftig boform med lavt ressursforbruk. En regulert ordning kan sikre gode løsninger for strøm, vann og avløp, samtidig som det gir flere muligheten til å bo sentralt uten å belaste det tradisjonelle boligmarkedet ytterligere. Håper kommunen vil vurdere dette som en del av den langsiktige boligplanleggingen i Bergen.	Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
64	Svein Arne Caspersen Lenke til merknaden	<u>Forslag til endring av KPA § 9.5:</u> Foreslår enten å fjerne paragrafen eller erstatte den med en bestemmelse som tillater bolig i båt. Samtidig foreslås at kommunen legger til rette for regulering av dette i en ny reguleringsplan. Flere europeiske storbyer, som København, Amsterdam og London, har etablert velregulerte ordninger for bolig i båt. Disse initiativene har bidratt til et mangfoldig og tilgjengelig boligmarked. Tilsvarende tiltak i Bergen vil kunne være et viktig bidrag til å møte dagens boligutfordringer. Å bo i båt har flere fordeler: • Minimale inngrep i naturen: krever ingen fast infrastruktur i landskapet. • Bærekraftig boform: lavt ressursforbruk og muligheten til å flytte boligen ved behov. • Mindre press på boligmarkedet: en regulert løsning for bolig i båt kan gi flere muligheter til å bo sentralt, uten ytterligere belastning på det tradisjonelle boligmarkedet. En eventuell ordning kan sikre at det legges til rette for nødvendige fasiliteter som strøm, vann og avløp, samtidig som det stilles krav til sikkerhet og miljøtilpasning. Bergen kommune, som er en foregangsby for bærekraft og innovasjon, bør vurdere bolig i båt som en del av den langsiktige boligplanleggingen.	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
65	Cily Shakti Lenke til merknaden	<u>Foreslår en endring i KPA § 9.5.</u> fjerne paragrafen eller erstatte den med en bestemmelse som tillater at folk bor i båt, samtidig som det legges til rette for dette i ny reguleringsplan. Med økende boligpriser og boligknapphet i Bergen bør kommunen åpne for alternative boformer. Å bo i båt krever ingen inngrep i naturen, kan enkelt flyttes ved behov og er en bærekraftig boform med lavt ressursforbruk. En regulert ordning kan sikre gode løsninger for strøm, vann og avløp, samtidig som det gir flere muligheten til å bo sentralt uten å belaste det tradisjonelle boligmarkedet. Håper kommunen vil vurdere dette som en del av den langsiktige boligplanleggingen i Bergen.	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
66	Kristofer Skeide Lenke til merknaden	<u>Foreslår å endre KPA pkt. 9.5</u> for enten å fjerne den helt eller erstatte den med bestemmelser som tillater opphold på båt som en del av den nye reguleringsplanen. Den nåværende boligkrisen i Bergen, preget av skyhøye priser og en alvorlig mangel på rimelige alternativer, nødvendiggjør utforskning av alternative boløsninger. Vi kan hente inspirasjon fra europeiske byer som København og Amsterdam, hvor båtliv har blitt et levedyktig og attraktivt alternativ for mange innbyggere. Å bo på båt tilbyr ikke bare en bærekraftig livsstil, men har også minimal miljøpåvirkning, noe som gjør det til et miljøvennlig valg i vår innsats for å møte boligbehov. Videre er båter iboende mobile, noe som gir fleksibiliteten til å flytte ettersom omstendighetene endrer seg. Ved å etablere regulerte rammer for båtliv kan vi sikre at innbyggerne får tilgang til viktige tjenester som vann, sanitær og avfallshåndtering. Denne tilnærmingen øker ikke bare	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.

		mangfoldet av boligalternativer i Bergen, men fremmer også et levende, inkluderende fellesskap som omfavner innovative løsninger på moderne utfordringer	
67	Svein Olav Tørresdal Lenke til merknaden	<u>Viser til § 9.5 i KPA 2018</u> og ber om at denne blir fjernet. Å bo i båt krever ingen inngrep i naturen, har ingen utslipp og båten kan flyttes ved behov. Husbåter er en skånsom og bærekraftig måte å utvikle Bergen på. Ulike boformer gir valgmuligheter til innbyggerne. Det er en økende trend noe sjøbyen Bergen bør tilrettelegge for. Hvis sjøbyen Bergen skal være en foregangskommune innen miljø og innovasjon, må husbåter og fleksible boformer inkluderes i ny kommuneplan.	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
68	Nina Bjørkelund Lenke til merknaden	<u>Forslag om husbåter og flytende boliger</u> Dette temaet har vært mye diskutert, spesielt etter at flere husbåter måtte forlate byen. Bergen bør se på husbåter som en ressurs, ikke en utfordring. Husbåter kan bidra til å utvikle en livlig, inkluderende og mangfoldig by, samtidig som de representerer en bærekraftig boform – noe som er spesielt viktig i en tid med knapphet på boliger. Flytende boliger kan redusere presset på boligmarkedet uten å beslaglegge verdifullt landareal. De kan også skape tiltalende miljøer som tiltrekker både besøkende og nye beboere til byen. KPA2018, tillater flytende boliger kun der det er spesifikt angitt i reguleringsplan. Dette er unødvendig begrensende. Husbåter bør kunne tillates under definerte betingelser, som krav om godkjente avløpssystemer, egnede fortøyningsplasser og andre nødvendige miljøforanstaltninger. Flere europeiske byer har med suksess integrert flytende boliger som en naturlig del av bybildet. Bergen, med sin lange sjøfartshistorie og unike kystlinje, har en enestående mulighet til å bli en ledende by for moderne, bærekraftige boligformer på vannet. I tillegg kan flytende boliger stimulere næringslivet ved å åpne opp for nye forretningsmuligheter knyttet til maritime tjenester, turisme og innovasjon innen bærekraftig utvikling. Ved å fokusere på utvikling på vann fremfor land, kan Bergen utnytte sin naturlige beliggenhet og fremme en grønnere byutvikling som er i tråd med globale bærekraftsmål særlig med tanke på inngrep og avtrykk i natur og miljø	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
69	Roger Bergsvåg Koppang Lenke til merknaden	<u>Husbåter og fleksible boformer må inkluderes i ny kommuneplan</u> Å bo i båt krever ingen inngrep i naturen, har ingen utslipp og kan flyttes ved behov. Husbåter er en skånsom og bærekraftig måte å utvikle Bergen på. Ulike boformer gir valgmuligheter til innbyggerne. Det er en økende trend noe sjøbyen Bergen bør tilrettelegge for. Skal sjøbyen Bergen være en foregangskommune innen miljø og innovasjon?	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
70	Tom Berger Lenke til merknaden	<u>Foreslår å fjerne KPA § 9.5</u> eller erstatte den med en bestemmelse som tillater at folk bor i båt, samtidig som det legges til rette for dette i ny reguleringsplan. Med økende boligpriser og boligknapphet i Bergen, bør kommunen åpne for alternative boformer. I byer som København, Amsterdam og London, har det blitt etablert regulerte løsninger for bolig i båt, noe som har bidratt til et mer mangfoldig og tilgjengelig boligmarked. En regulert	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk.

		ordning kan sikre gode løsninger for strøm, vann og avløp, samtidig som det gir flere muligheten til å bo sentralt uten å belaste boligmarkedet	Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
71	Wenche Hartweg Kaspersen Lenke til merknaden	<u>§9.5</u> Med økende boligpriser og boligknapphet i Bergen foreslås en endring i KPA § 9.5, enten ved å fjerne paragrafen eller erstatte den med en bestemmelse som tillater å bo i båt. Samtidig foreslås det at kommunen legger til rette for dette i ny reguleringsplan. Flere europeiske storbyer, som København, Amsterdam og London, har etablert velregulerte ordninger for bolig i båt. Disse initiativene har bidratt til et mangfoldig og tilgjengelig boligmarked. Tilsvarende tiltak i Bergen vil kunne være et viktig bidrag til å møte dagens boligutfordringer. Å bo i båt har flere fordeler: Minimale inngrep i naturen: Båtboliger krever ingen fast infrastruktur i landskapet. Bærekraftig boform: Lavt ressursforbruk og muligheten til å flytte boligen ved behov. Mindre press på boligmarkedet: En regulert løsning for bolig i båt kan gi flere muligheter til å bo sentralt, uten ytterligere belastning på det tradisjonelle boligmarkedet. En eventuell ordning kan sikre at det legges til rette for nødvendige fasiliteter som strøm, vann og avløp, samtidig som det stilles krav til sikkerhet og miljøtilpasning. Bergen kommune som en foregangsby innen bærekraft og innovasjon, bør vurdere bolig i båt som en del av den langsiktige boligplanleggingen. Håper at dette forslaget kan inngå som en del av kommunens videre strategiske arbeid.	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
72	Bønes IT kompetanse v Thomas Bønes Lenke til merknaden	<u>§9.5</u> KPA 2018, tillater flytende boliger kun der det er angitt i reguleringsplan. Husbåter bør kunne tillates under definerte betingelser, som krav om godkjente avløpssystemer, egnede fortøyningsplasser og andre nødvendige miljøforanstaltninger. Kommunen bør tilrettelegge for all bruk (bolig, næring, kombinert bolig/næring og fritid) av flytende boliger til vanns og minihus på land. I en tid preget av klima- og miljøutfordringer står vi overfor et behov for nye, innovative løsninger som kan møte både boligbehov og bærekraftsmål. Bergen, som Norges stolte havneby, har mulighet til å ta en ledende rolle i denne utviklingen ved å inkludere husbåter, flytende boliger og minihus i KPA2027. Disse boformene representerer en fremtidsrettet og skånsom måte å utvikle byen på – uten å belaste naturen eller kreve irreversible landskapsinngrep. Bønes ser for seg å både bo og jobbe i en flytende bolig eller et minihus i Bergen. Dette er en bærekraftig livsstil som harmonerer med byens kystidentitet, samtidig som det gir fleksibiliteten til å kombinere arbeid og fritid. Slike boformer er alternativ til tradisjonelle hytter – de gir nærhet til naturen uten å kreve store arealer eller byggeprosjekter som påvirker miljøet. Bergen kommune kan realisere ved å regulere og tilrettelegge for slike løsninger. Husbåter og minihus er ikke bare bærekraftige alternativer; de er også en mulighet til å styrke både boligmarkedet og reiselivet i Bergen. Disse boformene krever ingen utslipp, kan flyttes ved behov og utnytter byens unike kystlinje på en måte som bevarer naturen intakt. Ved å inkludere dem i KPA arbeidet kan Bergen skape klimavennlige boliger som møter en moderne livsstil, samtidig som vi tiltrekker oss nye innbyggere, investorer og tilreisende. Dette er en voksende trend internasjonalt – hvorfor ikke la sjøbyen Bergen vise vei? For boligmarkedet gir husbåter og minihus økt fleksibilitet, noe som kan gjøre byen mer attraktiv for både unge, eldre og	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.

		tilflyttere med ulike behov – inkludert folk som ønsker å leve og arbeide i slike boformer. Samtidig åpner de for spennende muligheter innen reiselivet, der flytende boliger kan bli et unikt tilbud for besøkende som ønsker å oppleve Bergen fra vannet – eller som et alternativ til hytteopplevelser. Dette er en sjanse til å kombinere økonomisk vekst med miljøansvar, uten å bygge ned verdifull natur. Skal Bergen være en foregangskommune innen miljø og innovasjon? Da må husbåter og andre fleksible boformer få en naturlig plass i ny kommuneplan. Dette handler om å gripe en unik mulighet til å forme fremtidens boligpolitikk – en politikk som reflekterer både klimahensyn og behovet for tilpasningsdyktige løsninger i en tid med raske endringer. For mange ville det bety en mulighet til å leve ut en bærekraftig drøm, og for byen som helhet kan det styrke Bergens posisjon som en attraktiv og fremtidsrettet destinasjon. Bønes oppfordrer om å prioritere dette i planarbeidet. Ved å legge til rette for husbåter og minihus kan Bergen ikke bare møte dagens utfordringer, men også skape rom for innbyggere til å bo, jobbe og nyte livet på en måte som gagnar både naturen, innbyggerne og økonomien. La oss utnytte sjøbyens potensial fullt ut!	
73	Thor Erik Blytt Lenke til merknaden	<u>§9.5</u> Foreslår at "§9.5 Flytende boliger tillates bare der det er avklart i reguleringsplan." i KPA 2018 fjernes. I KPA 2027 bør det åpnes for husbåter/flytende boliger og reiselivsprodukter på vannet. Dette gir Bergen en bærekraftig og fremtidsrettet arealbruk uten naturinngrep eller utslipp. Kommunen bør kartlegge egnede marine boligområder. Mange europeiske byer har egne regler for beboelse på sjøen. Sjøbyen Bergen bør følge etter for å tiltrekke nye innbyggere og styrke reiselivet. Oppfordrer kommunen til å være fremtidsorientert og ta initiativ til en slik satsing.	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
75	Geir-Ole Selland Lenke til merknaden	<u>Husbåter og flytende boliger i Bergen</u> Det har lenge vært debatt rundt dette temaet, særlig etter at flere husbåter i Damsgårdssundet måtte forlate byen. Mener at Bergen bør se på husbåter som en mulighet. Husbåter bidrar til en levende, inkluderende og mangfoldig by, samtidig som de gir en bærekraftig boform – noe som er spesielt viktig i en tid med boligmangel. Flytende boliger kan avlaste presset på boligmarkedet uten å beslaglegge verdifullt landareal. De kan også skape attraktive miljøer som trekker både turister og nye innbyggere til byen. Dagens regulering, i KPA 2018, krever at flytende boliger kun tillates der det er spesifikt avklart i reguleringsplan. Dette er unødvendig restriktivt og bør forenkles. Det bør være fullt mulig å tillate husbåter på definerte vilkår, for eksempel med krav om godkjente septikløsninger, egnede båtplasser og andre nødvendige miljøtiltak. Flere europeiske land har lyktes med å integrere flytende boliger som en naturlig del av sine byer. Bergen, har mulighet til å bli en foregangsby for moderne, bærekraftige boligformer på vannet. Hvorfor ikke ta grep og gjøre sjøbyen Bergen til en pionér innen beboelse og reiseliv på vannet?	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
76	Joachim Hollekim Lenke til merknaden	<u>Foreslår en endring i KPA § 9.5.</u>	Imøtekommet.

		enten ved å fjerne den eller erstatte den med en bestemmelse som tillater at folk bor i båt, samtidig som det legges til rette for dette i ny reguleringsplan. Med økende boligpriser og boligknapphet i Bergen bør kommunen åpne for alternative boformer, slik som i europeiske storbyer. I byer som København, Amsterdam og London har det blitt etablert regulerte løsninger for bolig i båt, noe som har bidratt til et mer mangfoldig og tilgjengelig boligmarked. Å bo i båt krever ingen inngrep i naturen, kan enkelt flyttes ved behov og er en bærekraftig boform med lavt ressursforbruk. En regulert ordning kan sikre gode løsninger for strøm, vann og avløp, samtidig som det gir flere muligheten til å bo sentralt uten å belaste det tradisjonelle boligmarkedet ytterligere. Hollekim håper kommunen vil vurdere dette som en del av den langsiktige boligplanleggingen i Bergen.	Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig og må starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
81	Amund A. Olsnes Lenke til merknaden	<u>Foreslår at § 9.5 i KPA 2018 fjernes</u> Det bør være lovlig å bo i båt/husbåt/flytende bolig. Å bo i båt krever ingen inngrep i naturen, har ved riktig valg av løsning ingen utslipp og kan flyttes ved behov. Husbåter er en skånsom og bærekraftig måte å utvikle Bergen på. Ulike boformer gir valgmuligheter til innbyggerne. Det er en økende trend noe sjøbyen Bergen bør tilrettelegge for. Skal sjøbyen Bergen være en foregangskommune innen miljø og innovasjon? Da må husbåter og fleksible boformer inkluderes i ny kommuneplan. Det er misvisende å vise til tillatelser på områder som ikke finnes.	Imøtekommet. Bestemmelsen om flytende bolig foreslås fjernet fordi dette er et forhold som er dekket av annet lovverk. Plan og bygningsloven gjelder både på land og i sjø, og de som ønsker flytende bolig står fritt til å starte planarbeid på linje med boligutviklere på land.
83	Noramix Eiendom AS v/Norconsult Lenke til merknaden	Norconsult bistår Noramix Eiendom i AS som er eier av næringsseiendommen gnr. 207, bnr. 128 på Nyborg. For at Noramix skal kunne sikre en bærekraftig og verdiskapende drift av eiendommen, foreslås det å endre rammene for eiendommen på en av to måter, og ser helst at førstnevnte tas til følge: 1. Eiendommen omreguleres fra næringsbebyggelse med formål industri- og lagervirksomhet (I/L5) til ytre fortettingssone (sone 3), i samsvar med tilliggende arealer i området. 2. Hvis forslaget om endret arealformål ikke tas til følge, ber vi kommunen å utvide rammene for næringsformålet til å dekke all næringsvirksomhet tillatt innenfor arealformålet etter plan- og bygningsloven. Dette innebærer næringsbebyggelse som kontor, hotell, overnatting, bevertning, industri-, håndverks og lagervirksomhet, bensinstasjon, vegserviceanlegg og annen næringsvirksomhet som ikke er angitt som eget formål, i tråd med Kommunal og distriktsdepartementets veileder for kommuneplanens arealdel (s. 75). Noramix vurderer bestemmelsene i kommuneplanens arealdel som svært detaljerte. Denne detaljeringen kan være en utfordring for næringsvirksomhet. Den gjeldende reguleringen begrenser bruken av området til industri og lager, som ikke samsvarer med dagens markedsetterspørsel. Noramix ønsker at kommuneplanens arealdel på dette arealet må gi de overordnede føringene, samtidig som en tilrettelegger for utvikling gjennom detaljregulering.	Noramix sitt primære ønske ble avvist ved behandlingen av planprogrammet ettersom plankartet ikke skulle endres. Formålet «Næringsbebyggelse» er ment for industri, logistikkvirksomheter, virksomheter med støy og som kan være sjenerende for naboer. Å kombinere f.eks. industri og hotell synes ikke hensiktsmessig. Næring uten naboulempen har mange muligheter for gode lokasjoner i Bergen. Imøtekommet. Bestemmelsene er kortet ned, strammet opp, forenklet og forsøkt tydeliggjort. Imøtekommet. KPA endrer ikke på gjeldende reguleringsplan. KPA gir overordnede føringer, og større utbygginger krever reguleringsplan for å avklare detaljer.

93	Miliarium, David Fauknes Bendiksen Lenke til merknaden	KPA arbeidet vil kunne bli et vellykket grep for å tydeliggjøre overordnede mål og øke forutsigbarheten i saksbehandlingen. De reviderte bestemmelsene må sikre en verktøykasse som gir handlingsrom til å gjennomføre ønsket fortetnings- og boligforsyningsstrategi. <u>Flertallsmerknad 2 i bystyrets vedtak av KPA2018</u> (justering av fortettingssoner) bør komme inn som ny bestemmelse. <u>Felles forståelse av bestemmelsene som vedtas</u> Ofte har utbygger som har fulgt politisk behandling og vedtak av overordnede planer møtt en annen forståelse av konkrete bestemmelser i møte med kommunens administrasjon. Ordet «kvalitet» blir eksempelvis tolket svært forskjellig av ulike instanser. <u>Plan- og bygningsetaten (PBE) må gis autonomi og myndighet</u> og utvise vilje til å skjære gjennom og gjennomføre politiske beslutninger. Alle sektorinteresser kan ikke tilfredsstilles fullt ut når rask saksbehandling og fortetting er målsettingen. <u>Må skapes rom for pragmatiske støylosninger</u> med god bokvalitet. Hvis ikke blir det vanskelig med fortettingen som ligger til grunn for KPA. Kommunen må sikre seg handlingsrom til å håndtere lokale støysituasjoner på en hensiktsmessig måte i bestemmelsene og beboere må sikres mot helseskadelig støy. <u>Plankravet må revideres</u> både for å sikre økt boligfortetting via byggesaksprosess i stedet for tidkrevende regulering, samt forenkle bruksendringer mm. for næringsdrivende. <u>Parkeringsbestemmelsene må differensieres</u> for å sikre riktig parkeringsdekning på riktig sted. Det oppleves ofte krav om redusert parkering fra kommunens administrasjon samt sektormyndigheter, selv om man ligger på minimumskrav i gjeldende KPA. <u>Implementering av ny KPA i pågående prosesser</u> Som i tidligere revisjoner av KPA, anbefaler Miliarium at ønskede endringer i bestemmelser blir hensyntatt og implementert i pågående detaljreguleringsprosesser. I sitt innspill, konkretiserer Miliarium gjennom tre pågående planprosesser selskapet er involvert i hvordan rulleringen av KPA kan bidra til å oppfylle kommunens fortettningsstrategi. Konkret gjelder dette Kristianborg, Storanaset og Øvregaten.	Ikke imøtekommet. Dette ville svekke forutsigbarheten både for næringsliv og bosatte. Soneinndelingen gir forutsigbarhet. Justering kan vurderes i reguleringsplaner, men en bestemmelse som åpner for justering i byggesaker ville åpne for mer skjønn og utforutsigbarhet. Bestemmelsene er strammet opp og kortet ned og planbeskrivelse og vegledninger er utarbeidet for å lette forståelsen av planen. PBE er en underliggende etat til Byrådsavdeling for byutvikling og må forholde seg til nasjonale og regionale føringer og nasjonale lover. Støybestemmelsene er revidert for å øke handlingsrommet. Det er lagt stor vekt på å gi rom for fleksibilitet, særlig ved reguleringsplanlegging. Plankravet er strammet opp og forenklet. Mulighet for unntak vurderes i hht forhold som fremgår av bestemmelse 3.3. Parkeringsbestemmelsene er revidert med sikte på å gi tiltakshaver større fleksibilitet. Differensiering følger av soneinndeling på arealplankart. Bestemmelsene om parkering skal for øvrig bidra til å nå mål bl.a. om klimagassutslipp og folkehelse. Tatt til orientering.
----	---	--	--

		<u>Tillate flere mindre enheter</u> Milliarium viser til statistikk fra SSB der det fremgår at svært mange hushold er små. Derfor bør det bygges flere mindre enheter økes slik at eneboliger kan frigjøres for de barnefamiliene som ønsker det. <u>Forenkle plankravet i §3.1. for å stimulere til næringsaktivitet</u> Plankravet i KPA §3.1 vanskeliggjør hensiktsmessig disponering av eksisterende næringsareal (eks skifte av leietakere) dersom gjeldende reguleringsplan ble vedtatt før 1985. Milliariums prosjekt i Øvregaten (overfor Mariakirken) er et eksempel som på hvordan plankravet ikke virker etter intensjonen. Milliarium ønsker å kunne gå rett på byggesak for inntil 7 boenheter, i tråd med gjeldende kommunedelplan for området. Det er utarbeidet en volumstudie med positiv tilbakemelding fra byantikvar, byarkitekt og fylkeskonservator. Likevel stopper prosessen opp. Sektormyndighet stopper kommunens adgang til å gi unntak fra plankrav, slik bestemmelsen er formulert i gjeldende KPA. Milliarium ønsker at det i større grad åpnes for denne type fortetting. Det fremstår som om unntaksbestemmelsen fra plankravet ikke er mulig å bruke, når det ikke lar seg gjøre å utvikle et parkeringsområde i en byfortettingssone i sentrum (BY1) til et fåtall boliger. Milliarium peker på at hurtigere saksbehandlingstid gir lavere kostnader og raskere boliger. Milliarium opplever uenighet internt i kommunen om tolkning av overordnede planer, eksempelvis hva som er hensiktsmessig fortetting. Forutsigbarheten er avgjørende for å få investeringer til økt boligbygging og eiendomsutvikling i Bergen. Milliarium tror at alle involverte parter i byutviklingen deler et overordnet mål om å sikre at Bergen er en god, vakker og inkluderende by å leve i for alle. En forenklet KPA vil kunne bidra til økt samarbeid om felles mål i stedet for at utbygger, kommune og sektormyndigheter bruker unødvendig tid og ressurser på et overregulert overordnet plandokument.	Imøtekommet. I bestemmelse 11.1.2. er adgang til andelen boliger mindre enn 50 m² økt. Bestemmelsene er forkortet, forenklet og forsøkt tydeliggjort. Dette forventes å gi smidigere og raskere planprosesser og en bedre by raskere.
97	Odin Thorbjørnsen Lenke til merknaden	Bør det være en enklere søknadsprosess for små tiltak? Vi hadde et tiltak på 49m² som utløste reguleringsplan om vi skulle gjennomføre tiltaket. I forbindelse med at et tiltak om påbygg/tilbygg på 49m² på eksisterende grunnmur (ny boenhet) fikk plankrav, ble det opplyst av kommunens saksbehandler at plankravet i §3 ikke hadde til hensikt å ramme tiltak som dette. Innsenderen ber om at det gjøres en vurdering av bestemmelsene/ praktiseringen av plankravet i §3.	Det er gitt rammer for når et tiltak kan unntas plankrav. Hensikten er at små tiltak uten belastning på nærområdet eller viktige nasjonale interesser skal kunne unntas plankravet.
104	Hølleland Holding AS Lenke til merknaden	- Gjennom de reviderte bestemmelsene sikre en verktøykasse som gir handlingsrom til å gjennomføre en ønsket politikk, herunder kommunens fortetnings- og boligforsyningsstrategi. - Det må sikres felles forståelse av bestemmelsene som vedtas både på politisk og administrativt nivå i kommunen. Kostnader ved forsinkelser er betydelige. Dette medfører dyrere boliger og kommunens boligforsyning blir ikke tilstrekkelig. - Det bør åpnes for å plassere næringsareal nær eksisterende sentrumsområder eller egne næringsområder nært vegnett.	- KPA bygger på konkret politisk bestilling, og ønsket samfunnsutvikling uttrykt i kommuneplanens samfunnsdel. - Tatt til orientering. - Denne rulleringen begrenser seg til bestemmelsene.

		4. Plankravet må revideres både for å sikre økt boligfortetting via byggesak fremfor tidkrevende regulering. Prosesser for bruksendring må forenkles 5. Flertallsmerknad 2 i bystyrets vedtak av KPA2018 (justering av fortettingssoner) bør komme inn som bestemmelse. 6. Plan og bygningsetaten må gis autonomi og myndighet til å gjennomføre politiske beslutninger. Alle høringsinstansers sektorinteresser kan ikke innfris fullt ut. 7. Bergen kommune bør tillate flere, mindre boliger (f.eks.) til studenter og tilrettelegge flere leiligheter for eldre og dermed redusere offentlige utgifter til eldreomsorg. 8. Det må skapes rom for pragmatiske løsninger for støytemaet – ellers vil knutepunktsfortettingen ikke la seg realisere. 9. Parkeringsbestemmelsene må differensieres. 10. Planen må vedtas av bystyret i juni 2027. Pågående reguleringsprosesser må implementere endringene i planen.	En reguleringsplan skal sikre helhetlig og grundig vurdering av et område. Tett by er kompleks med mange hensyn som skal ivaretas. 5. Ikke imøtekommet. Bakgrunnen er at det ville redusere forutsigbarheten ved planen og øke skjønnsutøvelsen. 6. PBE er en underliggende etat til Byrådsavdeling for byutvikling og må dessuten forholde seg til nasjonale og regionale føringer og nasjonale lover. 7. Imøtekommet. 8. Imøtekommet. Støybestemmelsene er revidert for å øke handlingsrommet. Det er lagt stor vekt på å gi rom for fleksibilitet, særlig ved reguleringsplanlegging. 9. Imøtekommet. Parkeringsbestemmelser gir økt fleksibilitet og geografisk differensiering. 10. Bystyret har bedt om at KPA kommer til sluttbehandling i 1.kvartal 2027. Kun vedtatte reguleringsplaner tas inn som justeringer i plankartet.
106	Tanita Guldbrandsen Lenke til merknaden	Det er viktig at naturvern og forvaltning av natur for fremtiden blir høyt prioritert i rullering av KPA. Naturen på Vestlandet er globalt sett et av de viktigste landområdene for å sikre arts mangfold, vannressurser og naturlig karbonlagring (Jung m.fl. 2021). I tillegg inneholder havområdene her et sårbart naturmangfold og naturlig karbonlagring som trenger vern mot utbygging. Dette må håndteres bedre i bestemmelsene til KPA. Naturen har ikke mulighet til å bidra i medvirkningsprosessene, men kan fagfolk som taler naturens sak, som f.eks. marinbiologer. Anbefaler kontakt med Senter for bærekraftig arealbruk ved UiB. Guldbrandsen viser i vedlegg til innspill om Bergens urbane tradisjoner knyttet til byrommene, med allmenningstradisjonen. Der etterlyses byens uterom som premissgiver for byutvikling i KPA. Med henvisning til utredning om «Uterom i tett by», til gjeldende KPA, påpekes mangel på offentlig tilgjengelige uteareal. Bergen kommune har krav til uteareal i nye boområder, men det etterlyses en tydeligere håndtering av offentlige uterom. Det burde være et sentralt mål for KPA å sikre sosialt bærekraftige bymiljø gjennom å sikre tilstrekkelig areal til offentlige parker og byrom.	KPAs viktigste grep for å ivareta naturmangfold, er å videreføre de store naturområdene uten tilrettelegging for bygging, og med et dempet press i randsonene. Planen bidrar også til å bevare ubebygde naturområder i øvrig byggesone, ved å videreføre utnytningsgrad tilpasset dagens småhusbebyggelse. Les mer om hvordan planen vurderer naturen inn i framtiden i planbeskrivelsen, kap. 4. Byrom er omtalt i kapittel 3. Boliger og stedskvalitet

		Merknaden viser også til vedlegg om universell utforming (UU) i Bergen sentrum. Merknaden legger vekt på betydningen av å utforme byen, og særlig Bergen sentrum, slik at den fysisk er tilrettelagt for at alle kan delta i byens liv; i feiringer og protester. Erfaringer viser at det ikke er nok med statlige føringer og håndbøker for å sikre universell tilgjengelighet. Mulige tiltak for å styrke UU er å lage et overordnet system av traseer/ledelinjer, som kan bygge på forslag laget til reguleringsplan for Bybanen til Åsane, delstrekning 1, for Torget og Bryggen, og i arbeidet med Den grønne akse. Traseene bør ha en formell planforankring, og det bør lages en juridisk bindende illustrasjonsplan for UU i Bergen sentrum som gir føringer for hvordan nettverket av traseer skal ligge. Det må også gis bestemmelser til hvordan endringer i planen kan gjøres, for å sikre sammenheng i nettverk også når det nødvendig å justere linjer. El-sparkesykler er et særlig hinder for fremkommelige traseer når de parkeres over alt på fortau og i gangsoner, også på ledelinjer. De er også tildelt parkeringssoner der det burde vært opphold for mennesker. KPAs bestemmelser om UU, § 15, har krav som kan opprettholdes. Men dette håndteres videre i detaljplaner som ikke gir helhetlige løsninger for større områder. Merknaden legger vekt på at kommunens ulike fagetater må bli involvert og hørt i medvirkningsprosessene. Både arealkart og bestemmelser har mye å si for arbeidet til f.eks. Bymiljøetaten, Bergen vann, Etat for utbygging mv.	Krav til uteoppholdsareal fremgår av 11.2 i bestemmelsene og byrom er omtalt i bestemmelsene i 6.2. Bystruktur og i 16. Byggeformål Det er positivt å få formell forankring av universelt utformede tilgjengelige traseer både i Bergen sentrum og andre steder, men det ansees som en for detaljert oppgave til at det er naturlig at den løses i KPA som er en overordnet plan for hele kommunen. Dette løses trolig bedre i et samarbeid mellom alle aktuelle veiere. Regulering av elsparkesykler er ikke tema for KPA. Bymiljøetaten har utarbeidet forskrift om små elektriske kjøretøy og regulerer bruken digitalt. Kommunens fagetater har vært viktige medvirkningsparter i planarbeidet, og vil også være det i gjennomgang av høringsforslaget.
110	NLA Eiendom AS Lenke til merknad	Krav til konsekvensutredning må bare stilles når det er strengt nødvendig, for å spare kostnader og tid. Krav til uteområder, støy mm er viktig. Men også hensyn til kvaliteter omkring. Offentlig park i nærområdet bør telle med i kvalitetsvurderinger, det samme med turområder, skogsområder og allmenne friluftsområder. Dette bør inn i bestemmelsene. I bestemmelsene til øvrig byggesone bør det gis åpning for å bygge ut større tomter. Tomten på 56 mål på Breistein vil, selv med 45 % BRA, kunne gi 20.000 m² salgbart areal til bolig, og samtidig masse areal til fellesområder, ballbinger, lekeplasser mm. Her kunne det vært utviklet en miljølandsby med gode kvaliteter og økt grunnlag for økt frekvens på bussruter. Bestemmelsen som ikke tillater vesentlig nybygging blokkerer for en god og kreativ utnyttelse for større eiendommer.	Krav til KU følger av lovverket. Gis ikke egne bestemmelser i KPA. Imøtekommet. Forslaget til bestemmelser inneholder bestemmelser om støy, om krav til lekeområder, rekreasjon og friluftsliv. Ikke imøtekommet. Planprogrammet sier at kommunens arealstrategi skal videreføres. Stor utbygging i områder der mobilitet uten bil er dårlig, strider mot den. En annen viktig grunn til å begrense utbygging i øvrig byggesone er å unngå nedbygging av natur. Soneinndelingen i KPA legger opp til tettstet utbygging i sone 1 og 2. Ulempene ved tett utbygging i øvrig byggesone er at det gir flere lengre reisevei til daglige gjøremål, økte kostnader til offentlig infrastruktur og tjenestetilbud. I tillegg er det ofte

			motstand mot tett utbygging i tradisjonelle eneboligområder.
møte	OPUS Bergen AS Lenke til merknaden	Hovedbudskap fra Opus til arbeidet med KPA 2027: - KPA må være overordnet, ikke detaljregulerende. Generelt bør bestemmelsene være løsere i KPA og gi rom for konkrete vurderinger i reguleringsplan. - Planprosesser må være effektive og samarbeidsorienterte. Plankrav må tilpasses slik at de gir nødvendig forutsigbarhet for private investeringer samtidig som samfunnsinteresser ivaretas. - Transformasjon og byutvikling krever fleksibilitet Overordnet arealstrategi må tydeliggjøres, med fokus på transformasjonsområder og fleksibilitet i planlegging. - Ny helhetlig veileder må erstatte dagens fragmenterte veiledere - My Neighbourhood og New Urban Agenda må være referanseramme - Bruk av områdereguleringer bør begrenses. Der plantypen velges må det legges opp til et konstruktivt samarbeid mellom planmyndighet og utbygger/gjennomføringssiden. - KOSTRA-rapportering må ikke være førende for kommunens tilnærming til rolle og anbefalinger i planprosesser. Konkrete innspill til bestemmelsene: § 6 Strandsone: § 6.6.1. I byutviklingsområder (sentrumskjerne og byfortettingssoner) må byggegrense mot sjø vurderes i de enkelte saker og se til sjøfrontstrategien som er utarbeidet. § 9 Familieboliger §§ 9.1.og 9.3 med retningslinjer. Kravet om boligsammensetning og familieboliger må ses i sammenheng med øvrig tilgjengelige boligtyper i tilgrensende områder. Eksempelvis vil kravet slå feil ut dersom det kreves (høy andel)	KPA er overordnet og gir fleksibilitet Bestemmelser om plankrav er strammet opp og forenklet, og gir med det forutsigbarhet. Mulighet for unntak er opprettholdt, men krav om stedsanalyse utgår. De delene av planforslaget som ikke er arealplankart er samlet i ett dokument med innbyrdes lenker for å lette tilgjengeligheten til fagstoffet. Staten sine vegledere er det ikke hensiktsmessig å innarbeide ettersom kommunen ikke kan styre hva som gjelder av statlige føringer og når de oppdateres. Disse dokumentene gjelder bærekraftige byer og KPA2027 vektlegger bærekraft både miljømessig, sosialt og økonomisk. Krav om områderegulering i sentrumskjerner er tatt bort. Byrådet kan vedta oppstart av områderegulering ved behov. Kostrarapportering har ikke hatt betydning for utformingen av planforslaget. Bestemmelser om byggegrense til sjø opprettholdes. Imøtekommet. Bestemmelse om familieboliger er foreslått fjernet.

		familieboliger i blokker som planlegges i etablerte rekkehusområder som ikke forventes transformert i overskuelig fremtid. § 14 Uteoppholdsareal § 14.3.2 og 14.3.3 med retningslinjer For å oppnå tilstrekkelig med fortetting og kritisk masse mennesker i sentrumskerne og byfortettingssoner vil det være nødvendig å se hele sentrumsområdet under ett og hvordan eksisterende og nytt kan utfylle hverandre i en helhet. Et eksplisitt krav på 25 kvm /40 kvm uteoppholdsareal per boenhet er høyt når det skal bygges tett og det finnes tilgjengelige grønne arealer i nærheten. Bestemmelsen bør nyanseres eller fjernes. § 22 Støy: § 22.3 I arbeidet med fortetting av bykjerne vil det bli behov for å vurdere støykrav opp mot hva byen trenger av nødvendige funksjoner og mengde mennesker til å bo i og bruke bykjernen. Bestemmelsen bør videreføres med en ytterligere mulighet for opplamping hvis prosjektet har sammensatte byfunksjoner og er en del av bykjernens hovedpuls. I slike tilfeller er det viktigere å levendegjøre sentrum og understøtte beboeres ønske om å bo i byen med andre kvaliteter, enn å stille generelle uteoppholdskrav etc. § 26 Bebyggelse og anlegg Krav til byggehøyder, størrelseskrav til leiligheter, tilgang på bakkeplan og direkte inngang fra gaten er eksempler på bestemmelser som bør revurderes, evt åpnes opp for nyanseringer. Detaljerte krav på KPA-nivå skaper vanskelige tilpasningsmuligheter når øvrige krav og tema skal sikres i planarbeidet. I tett by, og spesielt i transformasjonsprosjekter, bør prosjektene kunne skreddersys til tomten og et helhetlig behov for funksjoner i området/bydelen	Delvis imøtekommet. Se bestemmelsene 11.2. Krav til MUA er redusert noe, men ikke fjernet. Gode uteoppholdsareal er viktig for nærmiljøet, les mer i planbeskrivelsen kap. 3. Fagetaten vurderer at det kan bygges tilstrekkelig tett med foreslått krav til MUA. Støybestemmelsene er revidert for å øke handlingsrommet. Se bestemmelsene 15.1. Det er lagt stor vekt på å gi rom for fleksibilitet, særlig ved reguleringsplanlegging i sentrale byområder. Delvis imøtekommet. Grunnleggende føringer på KPA nivå er inkludert i bestemmelsene. Detaljer om utforming mm. for enkelte prosjekter og områder tas på reguleringsplannivået.
118	Sweco Lenke til merknaden	<u>Innspill til støybestemmelser</u> §2.4.1. som sier at bla. at støybestemmelsene i KPA gjelder foran alle eldre reguleringsplaner mener Sweco er problematisk. Firmaet argumenterer for en «overgangsordning». Når det gjelder § 22.1.5 der det heter at barnehager og grunnskoler ikke skal etableres i rød støysone kanskje er unødvendig så lenge §22.2.1 sier at alle barnehager og grunnskoler skal ha oppholdsrom på stille side. Slike institusjoner har ikke støyfølsomme rom som kan legges mot gul eller rød støysone. Sweco erfarer at «nytt støyfølsomt bruksformål» i § 22.1.2 tolkes ulikt og at det fører til usikkerhet om hva som kreves av en støyutredning til byggesak for tiltak på eksisterende bebyggelse. Sweco mener §22.2. om bygging i gul støysone i hovedsak fungerer. Det er imidlertid utfordringer med å få til stille sider for hjørneleiligheter og enkelte innfillprosjekter. Da argumenteres det for avvik ved et mindre antall enheter i plansaken. Når det gjelder § 22.2. b om at støyutsatt side i øvrig byggesone og LNF reduseres med 5 dB, har det ført til noen dispensasjonssøknader og planer med avvik, da en gir lite rom for å bruke bygning som	Akustikerne i Sweco har engasjert seg i rulleringsarbeidet på en aktiv og konstruktiv måte, og har gitt gode innspill til støytemaet. En rekke av merknadene er imøtekommet: - forholdet til eldre reguleringsplaner er forenklet til krav om at ved motstrid gjelder KPA foran reguleringsplaner vedtatt før 1.6.2017. - barnehager og skoler kan plasseres mer fleksibelt - det er lagt stor vekt på å gi rom for fleksibilitet, særlig ved reguleringsplanlegging og i byfortettingssonen - strengere støykrav i øvrig byggesone og LNF er foreslått fjernet

		skjerm mot støy. For tomter øst for støykilden blir dette særlig en dårligere løsning da bygningen må flyttes lengre bort fra veg og man får mindre areal vest for bolig til gode uteareal §22.3. Gjelder bygging i rød støysone. S områdene er så små at bestemmelsene bare blir gjeldende for et svært lite antall bygg i hver S. Sweco anbefaler at S-områdene utvides eller at BY innlemmes i arealene hvor det tillates bygging i rød støysone. Kravene ang. stille side er ok, men Sweco ser i stor grad også utfordringene med hjørneleilighetene her og at man i noen saker ikke får til en stille side uten at det går på veldig stor bekostning av andre hensyn og kvaliteter. I §22.3.3 står det at forutsetning for bruk av unntak i rød støysone er at tiltaket reguleres. Dette gjør at det mangler en bestemmelse eller retningslinje for hva som gjelder for byggesaker som større tilbygg og bruksendring. Spesielt i sentrum er det mange steder ikke mulig å gjøre endringer på eksisterende bebyggelse dersom det ikke tillates bygging i rød støysone. T-1442 har i sin siste revisjon (2021) differensiert hvilke rom som bør ligge mot stille side og bestemmelsene i KPA bør oppdateres til å være i tråd med disse. T-1442:2021 innførte begrepet «dempet fasade». Bruken av dempet fasade bør gjerne konkretiseres i ny KPA, men kan også fort bli en rigid fasit. Dette temaet må vi komme tilbake til i senere merknader. Dempet fasade kan ha svært varierende kvalitet, som vil avhenge av både støynivå før skjerming og av valgt løsning. §22.4 om nye støykilder kan trolig erstattes av mer generelle henvisninger til T-1442. §22.4.3. om bevaring av stille områder og konkretisering av grønne støysoner gir en sterk beskyttelse av disse områdene og bør videreføres. Bestemmelsene kan sannsynligvis forenkles. §22.5 om bygg- og anleggsarbeid fungerer i hovedsak godt. For plansaker hvor det ikke utarbeides støyrapport er ikke akustiker engasjert i plansaken og det fanges ikke opp at f.eks. omfattende grunnarbeid kan gi støy til nærliggende naboer og bør hensyntas. For byggesaker kan vi fange det opp i prosjekteringsfase, men føringene burde være gitt allerede i planfasen.	- krav til rom mot stille side, og rammer for bruk av dempet fasade, er harmonert i samsvar med T-1442
125	PART arkitektur AS Lenke til merknad	Merknadsstiller har innspill som kan rette opp i plantekniske mangler som vil redusere behovet for å bruke dispensasjonsreglene, noe som gir høy ressursbruk og gir ekstra saksbehandlingstid. <u>Avstand til nabogrense</u> I svært mange av merknadsstillers søknader, er det behov for dispensasjon fra pbl. § 29-4 avstand til nabogrense. PBE tolker bestemmelsen strengt, og det skal mye til for at en annen plassering anses bestemt i plan. Den strenge tolkningen gir et stort antall dispensasjoner. Merknaden utdyper problemstillinger og foreslår mulige bestemmelser som kan løse problemet. F.eks.: «I S1 og BY1 er tillatt byggegrense mot nabo 0 m fra nabogrense.» Samtidig ber merknadsstiller om at bygningsmyndighetene tar konkret stilling til om bevaring av bebyggelsesstruktur og eksisterende byggelinjer i eldre reguleringsplaner tilsier at plassering er «bestemt i plan» eller ikke.	KPA styrer ikke juridiske og faglige vurderinger av dispensasjoner fra plan- og bygningslovens bestemmelser. Gjennom reguleringsplaner kan det gjøres konkrete vurderinger av plassering av bygg, herunder behov for lys, utsikt, brannsikkerhet eller andre hensyn som skal sikres ved byggegrenser.

		<u>Avstand til veg</u> Det dispenseres også fra avstand til veg i svært mange saker. Her er ikke helt samme problemstilling som for nabogrense. Dispensasjonsbehandlingen er enklere, og eldre veglover er innebygget i eldre reguleringsplaner. Men ved oppheving av eldre planer øker byggegrensene. Og i tillegg har merknadsstiller fått opplyst at det er «interne rutiner» mellom PBE og BME for når et tiltak er avhengig av dispensasjon. Det virker vilkårlig for merknadsstiller, som ber om at avstand til veg håndteres i KPA, og at interne rutiner ikke anvendes i saksbehandlingen. <u>Plankrav</u> Det er fornuftig med et plankrav, men dette må ikke være for omfattende. Og bestemmelsen om unntak fra plankravet er vanskelig å forstå. Det kan innebære omfattende ekstra kostnader for innbyggere som f.eks. ikke kan vite om det er rett å søke dispensasjon eller be om unntak fra plankrav. I dag kan søknadspliktige, innvendige tiltak som krever ansvarsrett, utløse et plankrav som det normalt gis unntak fra. Foreslår at et revidert plankrav tar utgangspunkt i lovens formulering, og som minimum ikke slår ut før etablering av ny boenhet. <u>Hyblifisering</u> Departementet har avstått fra å regulere forholdet, og overlatt videre regulering til kommunene. Bergen kommunes krav er uklare, og praksis er preget av mangel på klart og tydelig rammeverk og retningslinjer. Det gir varierende praksis som kan få betydelige konsekvenser for innbyggerne. Merknadsstiller vil ikke komme med forslag til bestemmelser for hyblifisering, men ønsker at kommunen følger opp departementets vurderinger i Prop. 64 L (2020-2021) og etablerer klare og tydelige definisjoner og regler som er forankret i relevante krav, planforhold og reelle hensyn, for å sikre forutberegnelighet for kommunens innbyggere. Det er svært viktig at det ikke treffes enkeltvedtak som i ytterste konsekvens fører til at alle studentkollektiv i Bergen blir ulovlige. <u>Avslutning</u> Merknadsstiller har vært fornøyd med KPA2018. Særlig begrensning i parkeringskrav har vært veldig praktisk. Likevel har bestemmelsene manglet enkelte avklaringer som kunne gjort den enda bedre. Vi håper ny kommuneplan bidrar til å strømlinjeforme byggesaksbehandlingen, samtidig som den fører til forutberegnelighet i reguleringsprosessene. Og at det ikke blir nødvendig å skrive flere enn 100 dispensasjoner i året.	Et viktig mål for ny KPA har vært å forenkle. Det forutsettes at avstand til veg dermed håndteres etter vegloven, med mindre annet er fastsatt i reguleringsplan. Konsekvenser ved oppheving av eldre planer må vurderes i den enkelte opphevingssak. Bestemmelsene om plankrav er strammet opp og forenklet. De er generelle, men med noen konkrete unntak. Mulighet for unntak er gitt i pkt 3.3, og må vurderes konkret i hver enkelt sak. Viser også til veiledning i planbeskrivelsen s 85. Imøtekommet. Det er krevende å lage et entydig regelverk fordi vi mangler entydige definisjoner i lover og forskrifter. Planforslaget gir endret bestemmelse om søknadsplikt for hyblifisering (i pkt. 11.1.3), med krav som må oppfylles ved slik søknad. Ordforklaring og planbeskrivelse forsøker å klargjøre rammene for bestemmelsen. Vi imøteser tilbakemeldinger på forslaget i høringen. Tatt til orientering.
126	Sigve Erlend Hoff-Larsen Les merknaden Haakonvern	Med henvisning til føringene i planprogrammet, foreslår Hoff-Larsen justeringer i Bergen vest for å imøtekomme ny kunnskap og oppdaterte retningslinjer.	Tatt til orientering

		I forbindelse med opprusting av forsvaret vil en stor arbeidsplass utvides. Med mål om en kortreist hverdagslogistikk, bør flest mulig av de nye få mulighet til å bo nær basen. Det vil bli behov for varierte boliger, og eksisterende tilbud i Bergen vest er utilstrekkelig. Uten nye boliger vil nyansatte bosette seg i nabokommuner eller andre bydeler med de ulemper det gir både for den enkelte og samfunnet. I fortettingssonene rundt S33 Olsvik og S5 Loddefjord er det i kartlegging etter KPA2018 anslått et fortettpotensial på 6-700 nye boliger. I forbindelse med KPA 2018 henviste fagetaten til at arealer i bydelen kunne behandles i Strategisk planprogram for Loddefjord. Arbeidet ble avsluttet før det var ferdigstilt, uten plan. Fortettpotensialet synes vel optimistiske, da begge områdene allerede ligger i øvre halvdel av tette områder i kommunen, og restarealer innenfor eksisterende strukturer er stort sett opparbeidede grøntarealer, lekeplasser og 100-meter skoger. Områdesatsing Det ble satt i gang områdesatsing rundt de to sentersonene Loddefjord og Olsvik. Områdesatsingen har pekt på behov for mer sosialt bærekraftig byutvikling, og at bydelen har få kompetansearbeidsplasser. Intensjonsavtalen mellom staten og kommunen om områdesatsingene sier: «Byutvikling og infrastrukturtiltak som bidrar til å øke områdets attraktivitet og som bidrar til mer variert befolkningssammensetning i fortettpotensialene». Det finnes få andre kompetansearbeidsplasser i Bergen vest enn forsvaret. I Bergen kommunes Bergen kommunes «Handlingsplan for næringsutvikling 2023- 2026 står det: <i>«Bidra til å øke attraktivitet og arbeidsplassetablering i hele kommunen. Særlig fokus på å stimulere til etablering av kompetansearbeidsplasser i levekårsutsatte områder».</i> Uten varierte arbeidsplasser og boligtyper i alle områder av byen, risikerer man å sementere sosiale forskjeller. Bergen vest mangler en plan for sin byutvikling. Ny kollektivterminal Storavatnet terminal er under bygging og blir det viktigste regionale kollektivpunktet mot i vest med høy frekvens og mange reisemuligheter. Loddefjord terminal betjener lokalruter i Bergen vest. Det ligger store boligområder i gangavstand til terminalen, men ingen planer om å forbedre relativt dårlig gangforbindelse til den. Mindre justeringer av arealformålene vil kunne legge til rette for transformasjon rundt ny terminal og området kan være en ressurs for Bergen vest og Bergen. Dette vil også være i henhold til nasjonale og regionale retningslinjer.	
134	Alver Bolig 2 AS Lenke til merknaden	Foreslår at inntil 14 boliger kan bygges i øvrig byggesone uten plankrav dersom tiltaket ellers samsvarer med KPA. §§4.2. og 4.3. fungerer som et byggeforbud. Alver Bolig AS mener dette ikke er i tråd med bystyrets vedtak. Foreslår at inntil 14 enheter blir tillatt. §26.5.1 – foreslår ny tekst til erstatning for gjeldende bestemmelse:	Imøtekommet Ikke imøtekommet. Statens vegvesen ber om at rekkefølgebestemmelsen videreføres. Delvis imøtekommet (ikke firemannsboliger)

		<i>I øvrig byggesone tillates bygging av eneboliger, tomannsboliger, firemannsboliger og rekkehus forutsatt at øvrige krav i bestemmelsene er oppfylt.</i> Foreslår at §26.5.3 tillater maksimalt 60 % BRA i øvrig byggesone. Ønsker en kulturendring med en JA-holdning, raskere saksbehandling og mindre krav til finansiering fra private til offentlige tiltak. Ønsker også bedre koordinering mellom etatene.	Ikke imøtekommet. Forslaget legger opp til maksimalt 45 % BRA. Soneinndeling skal gi både utbyggere og innbyggere forutsigbarhet.
157	Fra KPS: Jannicke Ellingsen Lenke til merknaden	Innsender er opptatt av hvordan Bergen sentrum utvikles: - Flere og bedre boliger for familier - Bedre vilkår for butikker og næringsliv - Flere lekeplasser - Bevare gamle hus og brostein i gatene - Hyblifiseringen må stoppes	Bestemmelsene er forenklet med mål om flere boliger. Lekeområder er et viktig tema i forslag til bestemmelser. Hensynssone kulturmiljø vil bidra til å ta vare på gamle hus og brostein Det er gitt oppdatert bestemmelse om hyblifisering. Fokuset for bestemmelsen er å sikre boforhold for beboere i hybelenhetene.
159	Fra KPS: Magne Lien Lenke til merknaden	Innspillet er spesielt rettet mot Ytre Arna. Her en oppsummering av de som vurderes som arealrelevante: - Barn og unges oppvekstvilkår må prioriteres for å hindre den opplevde økende kriminaliteten - Ny boligetablering utenfor bykjernen med nærhet til friluftsområder	Tatt til orientering
161	Fra KPS: Marit Ulset Lenke til merknaden	Åsane er Bergens fineste bydel. Her er arealrelaterte innspill til forbedringer oppsummert: - Sammenhengende sykkelveier og en helhetlig infrastruktur både for gående og kjørende - Mer næringsutvikling og varierte arbeidsplasser - En overordnet plan som hindrer at varehus flytter lengre ut av sentrum, slik som på Haukås - Skoler og fritidstilbud må bygges ut i takt med boligbygging - Forsterke det Åsane er god på: få elven fram og lag gangstier langs den, lage gode startsteder for fjellturer, og lag møteplasser.	KPA har et plankart med sonedeling, der bestemmelser til hver sone avklarer hva som kan bygges hvor – også i Åsane.
165	Fra KPS: Trygve Victor Torsteinsen Lenke til merknaden	Del av høringsinnspillet som er arealrelatert er her oppsummert: - Kommunen følger ikke opp nasjonale og egne målsettinger med tanke på jordvern. - Alle planbestemmelser må grundig gjennomgås for å legge til rette for de politiske ambisjonene om flere boliger, mer næringsutvikling, raskere saksbehandling, og fortetting med lavere konfliktnivå. - Stiller spørsmål ved bruken av ord som mindre og vesentlig i bestemmelsene, og foreslår at definisjonen fra f.eks det norske akademis ordbok legges til grunn.	Det er foreslått ny bestemmelse om jordvern innenfor byggesonen, se pkt 12.3. Alle bestemmelser er vurdert og revidert for å legge til rette for god måloppnåelse. Videre er språk søkt forenklet og tydeliggjort, og til planbeskrivelsen følger det en ordliste som forklarer ulike begreper.
166	Fra KPS: Norsk Landbruksrådgivning SA	Bergen har ikke en gjennomførbar politikk for håndtering av løsmasser. Jord og stein som reine masser er verdifulle ressurser. Forslag til forbedringer: - Søknadsplikt og gebyrkrav for terrenginngrep må endres. Det er urimelig dyrt for bønder.	Søknadsplikt følger av nasjonale regler. Gebyr ligger ikke KPA-arbeidet å vurdere.

		- Plankrav justeres opp til 30 dekar, fra 10 dekar i dag - Kartlegge hvilke bønder som er interessert i å ta imot jordmasser til nydyrking eller forbedring - Massehåndtering må inn i alle reguleringsplaner og byggesaker. - Mål om å ta vare på matjord innenfor kommunens grenser - Viser til veileder <i>Jordmasser – fra problem til ressurs</i> fra 2022	Bestemmelsene har økt fokus på massehåndtering. Det er foreslått en ny bestemmelse 12.3.1 om å ivareta dyrkbar jord også i områder avsatt til byggeformål. Plankrav knyttet til massehåndtering er for massedeponering og bakkeplanering til landbruksformål foreslått økt til 20 daa, jfr. Pkt 3.2.4.
175	Fra KPS: Sven Erik Thulin Lenke til merknaden	Det må være krav til gjesteparkering til alle nye bygg som oppføres. De som er avhengig av bil i hverdagen opplever at det er økende vanskelig å finne parkering.	Ikke tatt til følge. I sentrumsområder er det hensiktsmessig med parkeringstilbud som er åpent for alle, i stedet for at alle bygg har eget parkeringstilbud.
176	Fra KPS: Stein Erik Jonasson Lenke til merknaden	Innsender viser til § 33.1.3 som gjelder restriksjoner for allmennhetens aktiviteter i nedbørsfeltet til Svartediket og Sædalen. Restriksjonene er omfattende, og med påstått hjemmel i drikkevannsforskriften. Bestemmelsen var ikke med i forslag til offentlig høring, og er dermed ikke et gyldig vedtak, jf plan- og bygningsloven § 11-15.	Restriksjonene i dagens bestemmelse § 33.1.3 er foreslått fjernet. Ny bestemmelse pkt 22.1 er forenklet.

Merknader og innspill fra lag og organisasjoner

Dok. nr	Avsender	Oppsummering av innspill	Plan- og bygningsetatens kommentar
34	Raunefjordens venner Lenke til merknaden	Raunefjordens venner viser til at Bergen skal en arealnøytral kommune i 2030, og da må minst tre forutsetninger være på plass: 1. Et areal- eller naturregnskap. 2. Et nullpunkt – hvor mye og hvilken type natur kommunen skal ha. 3. Hvordan kompensasjon for utbygging utover nullpunktet skal konkretiseres. Til arealregnskap hører også kartlegging av strandsonen, og hvor mye av den som berørt av utbygging. Fremhever at strandsonen er viktig for naturmangfold, friluftsliv, næringsliv og bosetting. Den er rik på kulturminner og gir særpreg og identitet. Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen må legges til grunn for planlegging. Bitvis nedbygging gjennom dispensasjoner må unngås og praktiseres særdeles strengt.	Det er utarbeidet en første versjon av <u>arealregnskap</u> for Bergen. Strandsonen er ikke kartlagt spesielt, men som del av alt landareal gjennom ulike sektorregnskap og kartdatabaser. Blant annet karbonrike arealer, friluftsliv og naturmangfold. Planens hovedgrep er å legge til rette for vekst med minst mulig arealforbruk. Det er ikke lagt til nye byggeområder i plankartet, og bestemmelser legger til rette for å bevare viktig natur inne i byggesonen.
45	Sandsli Vest v/Svein M Nordvik Lenke til merknaden	Sandsli Vest er en paraplyorganisasjon for 31 borettslag/sameiere/velforeninger og andre aktører i området Sandsli Vest, etablert i 2024. Våre kommentarer gjelder også for området Birkeland, Liland, Ådland og Espeland (KDP-BLÅE) Ønsker reell og mer omfattende medvirkning i planprosesser før plangrepet er lagt, og etterlysning medvirkningsprosesser som i større grad legger til rette for toveiskommunikasjon. Mange kontorbygg står tomme, tomme bygg innebærer ofte forfall og dessverre hærverk. Ønsker at byggene fylles med ny aktivitet, gjerne næring / kontorarbeidsplasser og raskere planprosesser. God arkitektur må inspireres for å skape variasjon og et positivt områdeomdømme. KPA må derfor sette av større grønne områder i tilknytting til ny utbygging, Disse naturområdene må være i gang/sykkelavstand til boligområdene. Mer enn doubling av antall beboere i løpet av få år påvirker bomiljøet. Kommunen må tilpasse boliger til topografien og gi reelt luftrom og grøntareal i nye boligområder. I ny KPA bør utnyttelsesgrad nøye vurderes/reduseres slik at den ikke blir for høy. Mange trenger bil i hverdagen, det må etableres parkeringsanlegg i større grad som dekker reelt behov. (minimum 1,0 pr enhet) Det har blitt bedre tilrettelegging for myke trafikanter og det må forsterkes. Prognosearbeidet må fremtidig vektlegges i større grad på mikronivå for å gi enda bedre beslutningsgrunnlag. Det er underdekning på både barnehage- og skolekapasitet i nærmiljøet. Utbygging av idrettshaller/anlegg i nærområder er viktig. Utbygging av andre tiltak som skaper aktivitet for alle aldersgrupper er også meget viktig, det må forsterkes i planarbeidet. For alle	Medvirkning vurderes i den enkelte plansak. KPA stiller ikke egne krav om medvirkning. Plankartet skal ikke endres, og det er dermed ikke aktuelt å sette av nye grøntområder. Forslag til bestemmelser åpner for at ny utbygging kan regulere ny grønnstruktur for å dekke deler av sine uteoppholdsarealer. Et hovedmål for planen er å legge til rette for økt boligbygging. For å unngå nedbygging av natur, er det hensiktsmessig med høy utnyttingsgrad der det bygges. KPA gir ikke utnyttingsgrad for sentrumsområdene, der vil den endelige utnyttingen være et resultat av tilpassing til stedets egenart. Bygging av idrett- og kulturtiltak kan planlegges innenfor rammene av gjeldende KPA. Gjennomføring og finansiering ligger utenfor KPA-arbeidet. Planforslaget har en bestemmelse om at det skal sikres arealer til barn og ungdom. Det stilles konkrete krav til barnehage, men også arealer til bl.a. idrett og skole må vurderes.

		aktiviteter må areal avsettes på sentrale steder. Avtaler med utbyggere av områder bør i fremtid også inkludere større bidrag til aktivitetsanlegg.	Bilholdet er nedadgående, og kostnaden ved å bygge parkering må vektes mot behovet for anlegg. Det er ikke stilt krav om mer boligparkering i planforslaget.
53	Bergen og Omland Friluftsråd Lenke til merknaden	Bergen og omland friluftsråd (BOF) forvalter over 50 friluftsområder i Bergen kommune som publikum har stor glede av. Enkel, naturvennlig tilrettelegging med universell tilnærming vil kunne øke friluftsgleden for mange. En bedre tilpasning av arealformålet vil kunne spare alle parter kostnader i forbindelse med byggesøknad. Arealformål: Mange av friluftsområdene har arealformålet «Grønnstruktur», som er en hovedkategori med flere underkategorier. Ved å bruke underkategoriene i stedet, kan kommunen tydelig formidle rammer for de områdene som krever mer fysisk tilrettelegging enn for andre områder. BOF ber kommunen gjøre en konkret vurdering av alle områder med grønnstruktur. For mange av friluftsområdene vurderer BOF at arealformålet bør være «Grønnstruktur_Friområde». Da kan bestemmelsene tydeliggjøre muligheter om tiltak innenfor disse områdene og en unngår unødige dispensasjoner når arealene skal utvikles til friluftsbuk for allmennheten med tilretteleggingstiltak som krever tillatelser etter pbl. Aller helst bør kommunen prioritere å lage reguleringsplaner for alle kommunens friluftsområder, der det ikke er opparbeidet. Enkelte friområder er avsatt som LNF-områder. Disse anbefales også omgjort til «Grønnstruktur; Friområde». Eksempler: Holmen i Arnavaågen, Kvarven i Gravdal og Tennebekktjørna i Nipedalen. Friområdet i Ægirs vei ligger delvis med formål «ytte fortettingssone», som bør endres til «Grønnstruktur; Friområde». Det er positivt med hensynssoner i mange av friområdene, men viktig at dette ikke begrenser tilretteleggingsgraden innen allmenne friluftstiltak som forbedrer kvalitet på friområdet for publikum. Merknaden inneholder en oppstilling av alle friluftsområder BOF drifter i Bergen. Tiltak til friluftsfomål, til bestemmelsene BOF ønsker at kommunen kan gjøre et arbeid som muliggjør at standard installasjoner eller tilretteleggingstiltak kan tillates i områdene gjennom en forenklet prosess med byggesak. Merknadsstiller lister opp typiske anlegg/installasjoner. Eksempelvis Universelt utformet baderampe; rasteplass; informasjonstavle; renovasjon; stupebrett m/stige; toalett; trebro. Allment tilgjengelige utsettingsramper BOF ber kommunen lete etter muligheter for å sikre arealer til utsettingsrampe i sjø, for småbåter og kano/kajakk, slik at mange innbyggere og besøkende kan benytte den rike skjærgården til friluftsliv og rekreasjon. Det mangler ofte adkomst til sjø for allmennheten.	Innspillet fra BOF om å bruke underformål på grønnstruktur ble vurdert som en mulig justering av plankartet ved oppstart. Særlig med bakgrunn i at hovedformålet grønnstruktur 3001 skulle utgå og uansett måtte erstattes. Det er siden gjort justering i kartforskrift slik at 3001 fortsatt gjelder. Det har ikke vært anledning innenfor tidsrammen i denne rulleringen til å gå gjennom alle grønnstrukturformål. Fagetaten har vurdert at hovedformål med tilhørende bestemmelser i tilstrekkelig grad ivaretar hensynet til områdene, og at en detaljering av grønnstrukturformål ikke prioriteres i denne rulleringen. Endring fra LNF-område til grønnstruktur innebærer endringer i plankartet og ligger utenfor rammene av denne rulleringen. Fagetaten foreslår at ny grønnstruktur og bruk av underformål vurderes på nytt ved neste rullering.

		BOF deltar gjerne på samtaler i ettertid om det er behov for videre oppfølging.	
91	Studentsamskipnaden på Vestlandet	Sammen er en ikke-kommersiell velferdsinstitusjon med et bredt spekter av tjenester, blant annet boligutleie til studenter. Plassering av studentboliger er en viktig faktor for å sikre tilgjengelig, trygg og praktisk boløsning for studenter. Det bør komme tydelig frem i KPA hvor det kan være hensiktsmessig å etablere slike. Ideell plassering er i nærheten av universiteter, høyskoler og andre utdanningsinstitusjoner, og rett ved kollektivtransport som muliggjør kort reisetid til studieområdene. Lokalisering nær campusområder og eksisterende studentbyer kan bidra til samhold og helhetlig studentopplevelse, samt bedre tilrettelegging av studentfunksjoner. Boligene fungerer som et fellesskap, med sosial inkludering, utveksling av ideer og støtte for studenter som ofte er langt hjemmefra. Sentrale tomter er dyre, og gjør det lite lønnsomt å bygge studentboliger. Samskipnaden har andre økonomiske rammer enn private aktører, og er avhengig av tett samarbeid med BK som eier relevante tomter, eller mulighet for å fortette på eksisterende tomter. Tilgang på rimelige boliger er et velferdsgode, og avgjørende for at mange kan ta høyere utdanning i Norge. Kostnadsrammen for tilskuddsordning fra Husbanken for oppføring av studentboliger er begrenset. Det er derfor nødvendig å kunne utvikle studentboliger som ikke er uforholdsmessig store eller unødig kostbare. Med sine ca. 5.000 studentboliger i Bergen, dekker sammen bare 13,5 % av studentboligbehovet, og hadde nesten 3.500 studenter på venteliste i august 2024. Studenttallet i Bergen vokser, og for å kunne nå byrådet mål om å bli Norges beste studentby, er det viktig å tilrettelegge for et godt boligtilbud. Samvirket mellom flere faktorer bidrar til å skape stort press på leiemarkedet. Økende antall flyktninger, sviktende lønnsomhet for store, kommersielle leieaktører og vesentlig antall boliger som trekkes ut til korttidsleie, 4.000 boliger i Bergen brukes til Airbnb, gir sterkt press på leiemarkedet. Å sikre etablering av studentboliger vil være gunstig for studentene, og avhjelpe presset og virke prisutjevnenende på leieboligmarkedet generelt. For at ny KPA skal svare til byrådets forventninger om mer boligbygging, forenkling og effektivisering, må flere bestemmelser endres og presiseres, slik at etablering av studentboliger kan håndteres annerledes enn andre boliger.	Et nytt arealformål for studentboliger vil ventelig gjøre det enklere å regulere nye studentboliger og dermed gi flere studenter et godt botilbud. Det er lagt til nye bestemmelser og unntak for bestemmelsespunkt for studentboliger som oppføres i arealer regulert til studentbolig.

		Fra 1. juli 2025 blir «Studentboliger» bli eget underformål i ny kartforskrift. Dette vil gjøre det vesentlig enklere med treffsikre bestemmelser. Studentboliger benyttes i en kortere, midlertidig periode sammenliknet med ordinære boliger. Som hybelenheter med ett soverom og ofte sentral beliggenhet, er det utfordringer knyttet til blant annet støykrav og krav til uteoppholdsarealer. KPA må legge opp til forutsigbarhet og nødvendig fleksibilitet for etablering av studentboliger. En tilpassing av bestemmelser og føringer for studentboliger kan gi tilpassing til studentenes behov, fokus på kvaliteter som bidrar til god studenttilværelse, bedre lokalisering og kan redusere byggekostnader og leiepriser. Konkrete bestemmelser som ønskes endret: • §9 Bolig og bokvalitet: Sammen bygger langt mindre enheter enn punktet legger til grunn, og uten boligsammensetningen. • §14 Uteoppholdsarealer fremstår lite innrettet mot studentboliger. I studentboligprosjekt er det nødvendig med uteoppholdsareal, men behovet kan i større grad ivaretas gjennom tilgang/nærhet til offentlig tilgjengelige arealer. Det bør stilles andre, mildere krav til uteareal til studentboliger eller at eksisterende offentlige arealer i nærheten er tilstrekkelig. • §17 Parkering oppfattes lite relevant for studentboliger, utover HC-plasser. Studenter har normalt ikke bil, og bruker kollektivtransport og sykkel. Det er ikke nødvendig med minimumskrav til etablering av bilparkeringsplasser, med unntak av tilfredsstillende løsninger for bevegelseshemmede. • §22 Støy er krevende, særlig krav om stille side på minst én side i gul støysone. • Sammen ønsker mer fleksibilitet til å bygge boliger i samsvar med studentenes kvalitetskrav. Sammen vil bygge trygge hjem med gode områder mellom byggene, og viser til egne brukergrupper; boligutvalg med studentrepresentanter, og unik kompetanse på gode studentanlegg. De ønsker et planverk som gir rom til å omsette kunnskapen til praktisk byggeri. Rask og effektiv saksbehandling krever en KPA som ikke legger opp til skjønnsmessig behandling. • Egne, konkrete krav til studentboliger som erstatter for vag formulering i dagens 9.7. • Andre krav til uteoppholdsarealer for studentboligprosjekt enn andre boliger. • Klargjøring av støykrav for studentboligprosjekt. Studentboliger bør innfri minstekrav til TEK og støybelastning ved bruk av avbøtende tiltak. • Studentboliger bør få egen kategori i parkeringstabellen med lave krav til etablering av bilparkering så lenge HC-plasser er sikret.	Forslag til reviderte bestemmelser legger opp til at kravet om minstestørrelse og krav til boligsammensetning unntas for studentboliger Forslag til reviderte bestemmelser legger opp til areakrav på 5 m² per boenhet. Det foreslåes ikke parkeringskrav for studentboliger, med unntak av byfortettingssone utenfor indre by (der parkering er en mulighet, ikke krav) og i øvrig byggesone. I retningslinjer til støybestemmelsen er det gitt noe større fleksibilitet for arealformål studentbolig, men handlingsrommet må vurderes konkret i den enkelte plansak. Se planbeskrivelse kap 3, s 83. Imøtekommet i retningsgivende tekst i planbeskrivelsen kap Imøtekommet Imøtekommet – dog med egne (lave) krav til parkering
108	Bergen Næringsråd Lenke til merknaden	Bergen Næringsråd er positive til å begrense rulleringen til å revidere bestemmelsene. Næringsrådet mener at boligbehovet bør økes til ca. 3.250 pr. år. Bergen kommune har regulert for få boliger over lang tid. Dermed bygges for få boliger, og byen har fått lavere befolkningsvekst enn den kunne ha gjort. Flere boliger betyr ikke automatisk nedbygging	Tatt til orientering

	av natur, hvis man utnytter de grå arealene. Bearbeiding av bestemmelsene i KPA er avgjørende for å få dette til. Kort veg mellom jobb, bolig og fritid, gir også reduksjon i personbiltrafikken. Her vil det være nyttig å ta inn mål og tiltak fra utkast til KPS, blant annet: <i>Legge til rette for transformasjonsområdene, ved å bygge høyere, tettere og smartere, og legge til rette for fremtidsrettede næringsarealer.</i> Her viser vi også til innspill fra Bergen Næringsråd til høringsforslaget til ny KPS, blant annet knyttet til behov for enklere bruksendring av næringsarealer. Dette vil særlig være positivt for å sikre ny virksomhet i næringsarealer i sentrum. Kan bestemmelsene om handel videreutvikles for å i større grad tilrettelegge for næring, for eksempel i Åsane? Bergen har også et stort uutnyttet potensial for å utvikle ny næringsvirksomhet i skjæringspunktet mellom forskning, behandling og innovasjon innenfor blant annet helse. Vi trenger en bevisst og offensiv arealpolitikk som støtter opp om utviklingen av innovasjonsdistrikter tett på byens eksisterende kunnskapsmiljøer og institusjoner. <u>Krav om områdeplaner hemmer byutviklingen</u> Gjeldende KPA stiller krav om områdeplaner for flere viktige områder i Bergen kommune. Planprosessene tar svært lang tid, og forsinker påfølgende detaljplanlegging og utbygging. Det vil åpenbart være hensiktsmessig å fjerne eller redusere omfanget av krav om områdeplan, og at dette forankres i planprogrammet. <u>Fleksibilitet og effektivitet</u> Fleksibilitet og effektivitet bør løftes. Mindre detaljerte planer åpner for større kreativitet, mindre dispensasjonsbehov, redusert saksbehandling og flere realiserte planer. <u>§ 3 Plankrav – behov for enklere unntak fra plankrav</u> Dagens plankrav er omfattende og gjelder selv for mindre tiltak. Det forsinker gjennomføring. Unntaksbestemmelser må forenkles. Retningslinjene bør fjernes. § 3.3.2 Unntak for plankrav i øvrig byggesone endres til: «Tiltak i øvrig byggesone (§ 26.5) som samsvarer med kommuneplanens arealdel for øvrig. For nybygg bolig i uregulert strøk, gjelder unntaket kun for tomter inntil 1500 m².» Siste setning sees i sammenheng med forslag til endring av § 26. <u>§ 4 Rekkefølgekrav</u> § 4.3.2 bør fjernes eller modifiseres. Åsane Nord er stoppet helt opp. Tiltak som gjennom trafikkrapporter ikke viser seg å ha negativ effekt på E39 før denne er vedtatt utbedret bør tillates.	Imøtekommet. Planen legger opp til kompakt byutvikling med kvalitet. Fagetaten deler næringsrådets vurdering av potensialet for synergier mellom forskning, behandling og innovasjon både knyttet til helseklyngen og andre klynger. Kvalitetsbestemmelsene i KPA 2027 tilrettelegger for en attraktiv by som kunnskapsnæringene etterspør. Byarkitekten arbeider med arkitekturveileder. Bestemmelser § 3.4 med krav om områdereguleringsplan er fjernet. Imøtekommet. Bestemmelsene er forenklet for å gi større fleksibilitet Generelt er erfaringen at kvantitative innslagspunkt ikke er en god måte å ivareta kvalitative hensyn. Plankravet skal ivareta sårbare forhold som kan bli sterkt påvirket også av små tiltak. Rekkefølgekrav for Åsane nord videreføres etter tydelig råd fra Statens vegvesen. Rekkefølgekrav
--	--	--

	§4.3.3 – Hjellesstad/Milde – halve vegen er bygget. Rekkefølgekrav må endres tilsvarende. <u>§ 8 Arkitektur og byform</u> Bergen Næringsråd anbefaler at planprogrammet for KPA 2027 forankrer behovet for en helhetlig veileder som samordner og erstatter dagens arkitekturveileder, stedsanalyseveileder og blågrønn faktor-veileder. Arkitektonisk kvalitet er en sentral del av veilederen, og må sees i sammenheng med krav til klima, mobilitet og sosial bærekraft. Formålet er å sikre helhetlig utvikling av bygg, byrom og landskap, og skape en attraktiv, bærekraftig og inkluderende storbyregion. Ved å samle relevante veiledere i ett dokument, får både kommunen og næringslivet forutsigbare rammer og et felles verktøy for å operasjonalisere målene i KPS og Løft Bergen 2050. <u>§ 9 Bolig og boligkvalitet – mer fleksibel boligsammensetning og -størrelse</u> Kravene i § 9.1 om maksimum og minimum boligsammensetning må fjernes. Dette bør fastlegges i reguleringsplan som gir bedre stedstilpasning. Eventuelt bør bestemmelsen formuleres med langt mer fleksibilitet enn i dag. For kommunen er det viktig med variasjon i boligmassen, og kanskje særlig at det bygges flere boliger tilrettelagt for studenter og andre særskilte grupper. Dette bør synliggjøres i bestemmelsene, også med tanke på at dette er to grupper som kan ha andre behov knyttet til parkering, fellesareal, uteareal og så videre. § 9.7 om studentboliger oppleves innskrenkende. Det er andre steder åpnet opp for at studentboliger bygges av private aktører, noe som også bør være tilfelle for Bergen. <u>§ 14 Uteoppholdsareal – mer fleksibilitet og bytilpassede løsninger</u> Kravet om 40 m² uteoppholdsareal pr boenhet i byfortettingssone (§ 14.3.3) er for høyt i urbane områder. Kravet i § 14.2.c om 4 timer sol på halve arealet ved vårjevndøgn er lite egnet i tett by, og bør mykes opp der det kompenseres med høy kvalitet og brukbarhet på uteområdene. <u>§ 17 Parkering – reell fleksibilitet og insentiver for bildeling</u> BN støtter arbeidet med å redusere bilparkering, men parkeringstabellen i § 17 er for rigid og til dels utdatert. BN foreslår at boligprosjekter i sone 1 og 2 som forplikter seg til bildelingsordning får mulighet til halvering av parkeringskravet. <u>§ 22 Støy</u> Forenkling av denne bestemmelsen støttes. Trolig er det tilstrekkelig med henvisning til T-1442, i tillegg til aksept for avbøtende tiltak hvor dette er fordelaktig for fortettingsmuligheter. Støy er begrensende særlig for bolig i sentrum. Her bør også være mulig med fleksibilitet i større grad enn i dag. <u>§ 26 Byggesoner – sone 4 stopper mange barnefamilier</u>	Hjellesstad/ Milde foreslås justert i samsvar med utstrekning av oppgradering av Hjellesstadvegen. Bestemmelsene er forenklet og strammet opp. Planbeskrivelsen og bestemmelsene er tettere koblet. Det er ikke hensiktsmessig å innarbeide statlige føringer i KPA med oppdateringsfrekvens kommunen ikke kan kontrollere. Bestemmelser om byform og arkitektur ligger i pkt 6. Delvis imøtekommet. Kravene er lempet på. Studentboliger ivaretas gjennom det nye arealformålet. Forslag til reviderte bestemmelser er ikke til hinder for at private aktører bygger studentboliger. Delvis imøtekommet. Kravet er redusert med 10 m². Forslag om endring i solkrav er ikke imøtekommet fordi sol på uteareal er en viktig bokvalitet. Delvis imøtekommet. Minimumskrav er fjernet fra sone 1 og 2, og dermed kan parkeringstilbudet reduseres. Bildelingsplasser kan inkluderes, men påvirker ikke kravet. Delvis imøtekommet. Det foreslås en rekke justeringer for å forenkle boligbygging i sentrale deler av byen. Det er ikke tilrådelig å kun vise til T-1442, fordi de nasjonale retningslinjene er generelle og "åpne", og forutsetter lokale prioriteringer og avklaringer.
--	--	---

		• Foreslår at § 26.5.1 endres ved at ordene «ikke vesentlig» tas ut, og at bestemmelsen etter dette lyder «I øvrig byggesone tillates bygningstypen ene- og tomannsboliger, rekke- eller kjedehus, forutsatt at øvrige krav i bestemmelsene her er oppfylt.» <u>Arealbytte som virkemiddel, ny §</u> • Foreslår at bestemmelsene åpner for arealbytte for å sikre null netto tap av natur. • Arealbytte innebærer at utbygging på et areal med lavere naturverdi kan kompenseres ved restaurering, oppgradering eller varig vern av areal med høyere naturverdi – enten på samme eiendom eller i en annen del av kommunen. • En pilotordning, basert på erfaringene fra Skogly-prosjektet i Åsane, kan utvikles som en egen retningslinje eller veileder knyttet til bestemmelsen. <u>Generelt – forenkling og opprydning</u> Det må ryddes i dokumenter, forenkle og ta bort. KPA med tilhørende dokumenter er blitt altfor omfattende, krevende og komplisert.	Bestemmelsen er omarbeidet og klargjort. «Ikke vesentlig» er foreslås strøket. I stedet er det gitt en presisering av hvilke tiltak som kan etableres. Fagetaten har vurdert at det er vanskelig å lage en god, generell bestemmelse om arealbytte. Det er flere ulike grunner for at noe er avsatt til annet formål enn utbygging, og vurderingen av både det som skal omgjøres og potensialet i det som skal tilbakeføres hører hjemme på neste plannivå. I den enkelte reguleringsplan kan en bedre vurdere om slike grep er riktig, og i så fall finne gode, helhetlige løsninger. Det pågår forskningsarbeid som vil gi økt kunnskap om naturmangfold i kommunen, og som kanskje kan gi grunnlag for arbeid med en slik bestemmelse til neste rullering. Imøtekommet.
113	Paradis Nabolagshus v/Silje Langvatn Lenke til merknaden	Når det skal bygges høyrere og tettere i sentrumsområdene og langs bybanen er det helt avgjørende at det settes av tilstrekkelig arealer og midler til grunnleggende sosial infrastruktur i de nye forrettede områdene – og spesielt innendørs flerbruksarealer som kan fungere som en inkluderende møteplass der lokale lag og frivillige kan ha møter og lokale arrangement og lavterskeltilbud spesielt for barn, ungdom og eldre. Slike lokaler bør også kunne fungere som forsamlingslokaler som kan leies til barnebursdager, konfirmasjoner, gravøl og lignende. Ikke alle har store stuer eller råd til å leie kostbare lokaler til slike formål. Hensynet til sosial infrastruktur og sosial bærekraft må integreres både i samfunns- og arealdelen av planarbeidet, og følges opp i kommunedelplaner og økonomiplanen. Kommunen må tenke nytt om sine egne eiendommer og i mye større grad la disse byggene være ressurser for lokalmiljøet. Det bør være krav om forsamlingslokaler eller andre innendørs sosiale soner i større utbyggingsprosjekter- arealer over 1000 kvm kombinert med tilfluktsrom, dekkrom, lekeareal for barn, treningsrom, møterom etc.	Det foreslås en bestemmelse om at reguleringsplaner skal vurdere behov for areal for sosial infrastruktur. Det oppmuntres til etablering av fellesarealer i boligprosjekter, og er foreslått som et krav i prosjekt med mer enn 100 boliger. Bruk av kommunale bygg som forsamlingslokaler styres ikke i KPA, men en slik praksis vil være i samsvar med intensjonene i denne planen.
117	Velferdstinget Vest Lenke til merknaden	Studentane er ei stor og særskild gruppe blant innbyggjarar i Bergen Kommune. Studentar møter på andre utfordringar enn andre i same aldersgruppe, særleg gjeld dette velferdsrelaterte utfordringar som helsevesen, bolig og økonomi. Endringar i kommuneplanen, både KPS og KPA, kan vere viktige verktøy for å arbeide med “Norges beste by å vere student i - Temaplan for studenter” <u>Studentboligar som eige arealformål</u> Velferdstinget Vest er svært einige i målet med planarbeidet. Særleg ser vi eit behov for fleire boligar og raskare sakshandsaming. Kvart år ser vi stadig større utfordringar med å finne bolig for studentar.	Fagetaten vurderer at et nytt arealformål vil være en fordel for utvikling av studentboliger. Det foreslåes bestemmelser med mer lempelige krav til parkering og uteoppholdsareal ved etableringen av studentboliger.

		Auka leigepreisar, ein svekka studentøkonomi over tid og færre utleigeboligar har gjort dette svært vanskeleg for studentane, særleg i dei store byane. Ved studiestarten hausten 2024 var det framleis 3372 studentar som sto i boligkø hos Sammen. Hausten 2024 var det vedtatt ny kart- og planforskiift. Denne trer i kraft 1. juli 2025. Her blir det mellom anna opna for at studentboligar blir eige underformål til reguleringsplan og kommuneplanens arealdel. Vi opplever at Bergen Kommune over fleire år har sett behovet for fleire studentboligar, og ønskjer å arbeide for å auke dekningsgraden. Meiner at denne endringa i kart- og planforskriften vil vere eit viktig verktøy for å få fart på bygginga og at dette burde handsamast i samband med rullering av bestemmelsene.	Dette forventes å stimulere til raskere realisering av flere studentboliger.
128	Nøstet Verftet og Klosteret velforening Lenke til merknaden	I forslaget til planprogram er det lagt opp til en gjennomgang av parkeringsbestemmelser med sikte på å utarbeide reviderte bestemmelser som på best mulig vis svarer helhetlige på målsettinger for planarbeidet. NVK ber om at den planlagte gjennomgangen av parkeringsbestemmelsene inkluderer en vurdering av regelverket for soneparkering, underdekning i soner og tiltak for å motvirke problemet. NVK peker på flere utfordringer knyttet til dagens ordning for soneparkering i området Nordnes, og at det er et vedvarende underskudd på soneparkeringsplasser i området. Dette fører til at beboere med soneparkeringskort ikke finner lovlig parkering. Ved byfortetting må det vurderes om underdekning av soneplasser kan oppstå på grunn av reguleringsendringer. Dette bør tas inn som et krav i planprosesser.	Regler for soneparkering ligger utenfor rammene for KPA.
133	Naturvernforbundet Lenke til merknaden	1. Etter at KPA2018 ble vedtatt, har FN fremlagt omfattende dokumentasjon om den globale naturkrisen der arealbruk er i fokus. Naturvernforbundet mener dette føre til egne mål for natur og miljø, og skjerpede krav til innhold og metode ved utarbeiding av KPA 2027, selv om en ikke har til hensikt å utvide byggesonen. Merknaden viser til dokumentasjon og flere rapporter fra IPBES (Naturpanelet), samt Stortingets vedtak om å følge opp avtalen fra COP15 i Montreal i 2022. Viser til mål om å verne 30 % av areal på land og i sjø, og tilbakeføre 30 % av ødelagt natur innen 2030. Arealendring er den klart største negative faktoren for tap av biologisk mangfold. Og i Norge er det utbygging og skogbruk som påvirker det biologiske mangfoldet mest negativt. Kommunen er myndighet i de fleste arealsaker. Naturvernforbundet i Hordaland arbeider kontinuerlig for å bidra til redusert tap av biologisk mangfold i arealplanlegging og i skogbruk inkludert skogsbilveier. I denne merknad settes fokus på bærekraftig utvikling av byggesonen i KPA. 3. Naturvernforbundet har innspill til planprogrammets opplisting av innhold i planarbeidet.	Tatt til orientering

	4. Naturvernforbundet savner omfattende ambisjoner for planvask av gamle reguleringsplaner. Viser til nasjonale forventninger om å vurdere på nytt godkjent arealbruk som må endres av hensyn til klima, natrmangfold, kulturmiljø, jordvern, reindrift, klimatilpasning, samfunnssikkerhet og et hensiktsmessig utbyggingsmønster. Ber om at kommunen utvikler et sett av kriterier for planvask av alle planer eldre enn 5 år som ikke er iverksatt. 6. Naturvernforbundet er positiv til andre element i KPA 2027, med forutsetning/mål om å: - Øke utnyttingsgrad. Enkelte kollektivnære <u>boligområder</u> kan tåle økt utnyttingsgrad uten at det går vesentlig ut over natur, miljø eller bokvalitet. Å bygge for høyt i et land med mye lav sol, og som kan gi vindøkning, kan likevel ikke bli en dominerende løsning. <u>Næringsområder</u> har ofte altfor lav utnyttingsgrad, og flere steder bør replanlegges med minimums utnyttingsgrad i en storby med stort arealpress. - Forbedre og forenkle planprosesser. Begrepet må inkludere mer og bedre kunnskap om naturmangfold, kulturmiljø, landskap, friluftsliv, helse mm. Og forenkling må ikke svekke demokratiske prosesser i arealplanlegging. Naturvernforbundet ønsker at KPA 2027 tilføres mål om å forbedre tilstanden for natur og miljø i Bergen. Perioden 2021-2030 er valgt som tiåret for naturrestaurering, og merknadsstiller utfordrer kommunen til å vurdere arealnøytralitet på nytt. Når planprogrammet har mål om å redusere konfliktnivået, er det vanskelig å løse uten et potent/operativt mål for natur og miljø. Naturvernforbundet utfordrer Bergen til å revidere arealnøytralitet som et (sikte)mål. Viser til at arealnøytralitet handler om å arbeide målrettet for å unngå å bygge ned mer natur. Og å se til prinsipper om gjenbruk, å sikre uerstattelig natur og eventuelt kompensasjon der en umulig kan unngå tap av ubrukt natur. Et slikt mål kan virke ambisiøst for arealutviklingen i en storby, men naturvernforbundet mener det er helt nødvendig for byutviklingen også i Bergen, og at Bergen har et nasjonalt ansvar for å nå målene i naturavtalen. Et slikt mål kan også gi kontekst for et arealregnskap. Naturvernforbundet lister opp flere gevinster ved mål om mer bærekraftig utvikling for natur og miljø, presisert gjennom mål om arealnøytralitet. Bl.a. lokal kompetanse på gjenbruk av arealer, bygg og anlegg, økt profesjonalisering og finansiering av rehabiliteringsprosjekt, mer forutsigbar byutvikling, økt utnytting, pedagogiske effekter og redusert konfliktnivå. 7.	4. Det pågår et arbeid med planvask uavhengig av KPA. Arbeidet er aktuelt som grunnlag for endringer i KPA ved senere rullering. 6. Fagetaten er enig i at det er stort fortettpotensial i enkelte næringsområder, men vurderer det slik at private initiativ bør initiere prosessene i det enkelte området. Planprosesser bygger på best tilgjengelig faglig kunnskapsgrunnlag innenfor relevante tema. Nasjonale saksbehandlingsregler i lover og forskrifter sikrer demokratiske prosesser. Bergen kommune har mål om vekst. KPA legger til rette for at veksten i størst mulig grad kan skje i tråd med nasjonale føringer. Planforslaget viderefører en fortettpstrategi som åpner for tett utbygging i sentrale områder, og mindre i øvrig byggesone. Det skal bidra til å bevare mer av naturen i øvrig byggesone. Bestemmelser om uteoppholdsareal er utformet slik at viktige natur- eller landskapselementer i byggesonen i enkelte tilfeller kan reguleres til grønnstruktur, men likevel regnes som del av utearealet. Det kan bidra til å bevare naturområder i fortettpssoner. Bergen kommune har startet arbeid med temaplan for natur, miljø og klima, der disse tema blir nærmere behandlet.
--	---	---

		Naturvernforbundet understreker behovet for å bevare lavlandsnatur, resterende kulturlandskap og vannforvaltning i ferskvann og sjø. Lavlandsnaturen er sterkt belastet, og i flere bydeler er lite igjen. Anbefaler at Bergen kommune utarbeider en egen handlingsplan for bevaring og restaurering av det gamle kulturlandskapet, inkludert innarbeiding av sterkt jordvern. Vannforekomster er omfattet av Vanndirektivet som sentral premiss for forvaltning. I Bergen har vannforekomster gått tapt, mange er tungt påvirket eller har dårlig miljøstatus. Styrket vannforvaltning har stor betydning for natur- og arts mangfoldet, og for friluftsliv og rekreasjon. Nye tiltak som gir fysiske inngrep eller andre negative påvirkninger bør ikke forekomme/godkjennes. Anbefaler også restaurering og forbedring av økologisk tilstand for vannforekomster i Bergen (se pkt. 4). 8. KPA 2027 bør tydeliggjøre metodebruk for konsekvensutredning. Alle ikke utbygde byggeområder, arealer fra kommunedelplan BLÅE, og også revidering av bestemmelser, hensynssoner m.m. bør trolig vurderes over samme lest/med samme, gjenkjennbare metode. Viser til omfattende diskusjoner nasjonalt om kvaliteten av konsekvensutredninger. Det er viktig at kommunen vurderer foreslåtte arealer etter oppdaterte nasjonale håndbøker, selv om plankartet videreføres. M-1941 kom etter vedtak av KPA2018, og har blitt oppdatert relativt ofte etter det. Arbeidene med arealregnskap, naturmangfold (KDP BLÅE), robusthet for klimaendringer, planvask og revisjon av hensynssoner kan bli mer effektive, systematisk og målbart om arbeidet blir utført i forhold til oppdaterte metoder og testet mot mål foreslått i denne merknaden. Naturvernforbundet mener ny kunnskap bør føre med seg et utredningsansvar for å videreføre tidligere planlagte byggeområder og å effektivisere bestemmelsene. Planprogrammet viser for øvrig til en håndbok som ifølge regjeringens nettsider er utgått og erstattet av den generelle veiledningen for kommuneplanens arealdel.	7. Bestemmelser om byggegrense langs sjø og vassdrag, samt om forurensning og til arealformål sjø og vassdrag, skal bidra til å ivareta vannressursene. Restaurering kan gjennomføres innenfor rammene av denne planen. 8. Det er i planarbeidet lagt til grunn at revidering av bestemmelsene ikke utløser krav om konsekvensutredning.
135 og 143	Pensjonistforbundet Lenke til merknaden	Merknaden henviser til byrådssaken i sitt innspill, og krever at det arbeides for at alle hjemmeboende eldre og andre innbyggere har tilgang til boliger av god kvalitet, store nok og tilpasset ulike faser av livet til en anstendig pris	Boligpris reguleres ikke i KPA. Vekting mellom pris, kvalitet og boligforsyning er tema for utredning om boligbygging og bokvalitet. Forslaget til bestemmelser til KPA inneholder kvalitetskrav og størrelseskrav. For nærmere om boliger og steds kvalitet les kap. 3 i planbeskrivelsen og bestemmelsen 11 og 16.
141	Maskinentreprenørenes Forbund Lenke til merknaden	Merknadsstiller etterlyser planretningslinjer som gjør det mulig å redusere utslipp fra produksjon, behandling og transport av masser i tilknytning til bygge- og anleggsprosjekter. Håndtering av massetransport er den største klimautfordringen i anleggsbransjen. Det er behov for flere arealer til mellomlagring av stein for å begrense transport av masser, og for å kunne utnytte ressursene best mulig lokalt. Det gjelder både for større og mindre prosjekt.	Det er i denne rulleringen av KPA ikke åpnet for endring av arealformål. Håndtering av masser må vurderes i den enkelte sak. Bestemmelse 15.5.4 omhandler klimagassutslipp i forbindelse med massehåndtering. Det viktigste grepet er å redusere terrenginngrep.

		Mangel på areal til massehåndtering gir store klimagassutslipp, slitasje på veinettet og dårlig trafiksikkerhet. I tillegg øker bygge- og anleggskostnadene for offentlige og private byggherrer. Ved å mellomlagre og håndtere massene i nærheten av prosjektene kan en redusere dagens utslipp i vesentlig grad. Kommunene avsetter i dag ikke tilstrekkelig areal for lagring og mellomlagring av masser i sine planer, og private planforslag blir som oftest ikke prioritert av kommunale myndigheter, eller kommunen blir forhindret av overordnet planmyndighet eller berørte sektormyndigheter. En veileder for massehåndtering er på trappene, men det er ikke tilstrekkelig. MEF har inntrykk av at sentrale myndigheter tror bedre tilrettelegging for samhandling mellom private og offentlige aktører vil redusere behovet for deponier, men vi vil ikke lykkes med å redusere dagens transport av masser uten areal for mellomlagring. Det er midlertidig lagring og annen håndtering i nærområdet som vil bidra til å redusere transport og øke gjenbruk ved f.eks. salg til andre prosjekt i nærområdet. I dag kjøres anleggsmasser over kommunegrensen for oppbevaring i andre kommuner. I de fleste prosjekt er det behov for mellomlagring mens arbeid pågår, før massene kan ombrukes i samme prosjekt. Mellomlagring kan under riktige omstendigheter innebære sortering, rensing eller gjenvinning som gjør ellers uegnede masser brukbare. Dette krever arealer. Deponering eller permanent lagring av brukbare masser er ikke en effektiv bruk av mineralressursene, og merknadsstiller ønsker derfor overgang til en sirkulær fremtid hvor masser brukes om igjen.	Viser også til kunnskapsgrunnlaget til klimabestemmelser (kap 6) som er vedlagt planforslaget.
184	EBA Vestenfjelske Lenke til merknaden	Forenkling og forutsigbarhet – ikke bare mål, men tiltak. For reell effekt må det følges av konkrete grep og entydige krav i bestemmelsene som mindre krav til detaljer i reguleringsplaner, tidsfrister for behandling, unngå i stor grad områdeplaner, forutsigbare rekkefølgekrav, klare og fleksible arkitektoniske krav. Plankrav og detaljregulering – risiko for overstyring. Presise og forutsigbare plankrav, enklere unntak fra plankrav, innføre unntaksordninger eller kategorier for bestemte arealformål eller tiltak. Boligbygging: Høy ambisjon må matches med reelle virkemidler. Økt boligbygging lar seg kun realisere med høyere og tettere utbygging, krav til bokvalitet balanseres med økonomisk gjennomførbarhet, kommunen må rydde i flaskehalser i eget system, mindre krav til MUA i fortetningsområder, krav til boligsammensetning må treffe markedet og være fleksibelt, mer gjennomførbare støykrav langs kollektivtraseene. Kommunens rolle som pådriver – ikke bare forvalter. EBA ønsker at kommunen i dette planarbeidet tar en tydeligere rolle som pådriver, tilrettelegger, effektiv forvalter, og mindre tidsbruk på reguleringsplaner og byggesaker.	Bestemmelse om plankrav er strammet opp og forenklet. Mulighet for unntak vurderes ved søknad ved dokumentasjon av at forhold listet opp i pkt 3.3 er ivaretatt. KPA tilrettelegger for kompakt byutvikling. Kravet til minste felles uteoppholdsareal er redusert noe. Krav til boligsammensetning er også foreslått liberalisert. Støybestemmelsene er revidert for å øke handlingsrommet. Det er lagt stor vekt på å gi rom for fleksibilitet, særlig ved reguleringsplanlegging i sentrale byområder med støyutfordringer.

			Fagetatens arbeider kontinuerlig med å utvikle rollen sin.
162	Fra KPS: NHO Vestland Lenke til merknaden	Her er oppsummert punkter i innspillet som er relevant for arealdelen: - Raskere og enklere reguleringsprosesser som får ned saksbehandlingstiden. - Rett tiltak på rett sted. Kommunen oppfordres til å prioritere utslippskutt der effekten er størst. - Ta vare på elbilhovedstaden Bergen. Legge til rette for god ladestruktur og elektrisk mobilitet i hele kommunen.	Et av målene for rullering av KPA er å bidra til en mer effektiv saksbehandling gjennom enklere og tydeligere bestemmelser. Bestemmelse om klimagassutslipp inngår i planarbeidet. Kommunen og øvrige vegeiere sitt arbeid med å etablere ladeinfrastruktur pågår uavhengig av KPA.
167	Fra KPS: Stiftelsen Lystgården Lenke til merknaden	Ønsker at kommunen kan legge til rette for sosiale dyrkingsarealer i arealforvaltning og med økonomisk og faglig støtte til nabolagshager	Delvis imøtekommet. Forslag om bestemmelse 12.3. om jordvern sier at matjord med areal som er mer enn 500 m² ikke skal tas i bruk til annet formål.
168	Fra KPS: Treindustriens Landsforening Lenke til merknaden	Til mål om flere boliger: Kommunen bør åpne for å justere begrensninger i eksisterende reguleringsplaner for påbygg i høyden i eksisterende reguleringsplaner.	Plankrav gjelder for økning av byggehøyde i eksisterende reguleringsplaner. Virkninger av en slik endring må vurderes bl.a av hensynet til naboer. For mulige unntak gjelder bestemmelse 3.3.
169	Fra KPS: EBA Vestenfjelske Lenke til merknaden	1. Forutsigbare rammevilkår for utbygging. Effektive planprosesser, bedre samhandling mellom høringsinstanser, antall overlappende planer reduseres, og detaljnivå på planer kuttes betydelig. 3. Bærekraftig fortetting i sentrale områder. Høy utnyttelse i transformasjonsområder og samspill mellom bolig, næring og infrastruktur 4. Bedre samspill med næringslivet, og involvering av entreprenører tidligere i planleggingen 5. Forenklede krav og fleksible løsninger, spesielt i transformasjonsområder 6. Investering i infrastruktur. Transport- og energinfrastruktur må utvikles parallelt med nybygg. Sikre nødvendig mobilitet, bl.a av hensyn til beredskap, også sjøveien. 7. Beredskap og kraft. Sikres og øke beredskapen i byen og kartlegge nødvendige tiltak 8. Prioritere klimavennlige løsninger. Ombruk og bærekraft stimuleres gjennom incentiver fremfor rigid regulering. 9. Sikre forutsigbare entreprisekontrakter og anbudsprosesser fra det offentlige som byggherre. 10. Styrke offentlig-privat samarbeid. Legge til rette for OPS-prosjekter.	1. Imøtekommet. Planforslaget innebærer en opprydning i bestemmelsene som ventelig vil effektivisere planprosessene og øke forutsigbarheten 3. Imøtekommet. Planforslaget legger opp til fortetting i sentrale områder. 4. Fagetaten ønsker godt samspill i alle faser av planprosessene. 5. Både støykrav, krav til minste uteoppholdsareal og parkeringskrav er lempet på i sentrumsområdene. 6. Fagetaten er enig i at nødvendig infrastruktur må etableres. 7. Imøtekommet, se 14.4.2. i forslag til bestemmelser og kapittel om energi i planbeskrivelsen. 8. Delvis imøtekommet – den mest effektive klimasatsingen er kompaktby. Planforslaget innebærer også krav til sirkularitet og materialer, se bestemmelsene 15.5. 9. Den offentlige byggherrerollen er ikke tema i KPA. 10. KPA er ikke til hinder for offentlig privat samarbeid (OPS).

		Dette vil bidra til en by med god balanse mellom vekst, bærekraft og gjennomføringsevne.	
170	Fra KPS: Norsk Eiendom Lenke til merknaden	Oppsummert innspill til arealdelen med forslag til tiltak som sikrer økt forutsigbarhet og bidrar til effektive planprosesser: - Tydeliggjøring av forventet utbyggingsvolum innenfor de ulike arealkategorier. - Presisering av forventet material som skal innleveres ved oppstartsmøte. - Tydeligere føringer for vurdering og prioritering av ulike krav og hensyn som skal tas i planprosessen, når ulike krav og hensyn motsier hverandre. - Fastsette måltall for igangsettinger og reguleringer av boliger, hvor antall regulerte boliger per år bør være 50 % høyere enn ønsket boligutbygging. Åpne for tidligere politiske avklaringer i planprosesser hvor forslagsstiller og administrasjon står langt unna hverandre i tolkningen av overordnede føringer.	Byrådet har i saksframstilling til fastsettelse av planprogram satt mål om 1200 nye boliger pr år.
171	Fra KPS: Bergen Byliv Lenke til merknaden	Savner en analyse av Bergen sentrums særegne utfordringer og en tydelig strategi for å utvikle bykjernen. Foreslår blant annet mål om 4000 nye studenthybler sentralt, at KDP sentrum rulleres jevnlig og at dagens bestemmelser om butikklokaler på gateplan og bevaring av grønne lunger håndheves, og at det etableres ny ungdomsskole i sentrum.	Arealstrategien som vektlegger fortetting i sentrumsområder, ligger fast. Det i seg selv vil styrke utviklingen av Bergen sentrum/bykjernen. 16.1. og 16.2 inneholder bestemmelser om sone 1 og 2. En lovendring med nytt arealformål for studentboliger gjør at det blir mulig å bruke dette formålet på neste plannivå, og at prosessene kan bli enklere. Fagetaten ser ikke på KDP sentrum som et hinder for økt byliv. Ny ungdomsskole tomt har en egen prosess og er utenfor rammene av denne KPA rulleringen.
174	Fra KPS: Krokeide og Rød velforening Lenke til merknaden	Velforeningen ønsker at det legges til rette for mer spredt boligbygging i Bergen. Det fremheves at Krokeide og Rød har et trygt og godt naboskap, her er lite støy og lite trafikk, og umiddelbar nærhet til naturen. Alle kan ikke bo i sentrum, og leiligheter i fortetningsområder er ofte små og ikke minst dyre for familier med flere barn. Det vises til HVL-rapporten «Urbane barn: En casestudie om barnefamilier og fortetting i Bergen» fra 2022 som konkluderer med at barnefamilier ønsker seg en rimelig bolig med tre soverom og egen hage. Fremtiden i Bergen handler også om de ytre bydelene, og at det kan bygges på tilgjengelige tomter der det ikke går ut over landbruksinteresser eller offentlighetens tilgang til turområder.	Strategien med fortetting langs kollektivknutepunkt og sentrumsområder opprettholdes for å oppnå nullvekst i personbiltrafikk, og å hindre tap av natur og grønnstruktur. Økt spredt boligbygging vil gi økte kostnader til offentlig infrastruktur og tjenestetilbud. Plan og bygningsetaten har gjort undersøkelser av befolkningens boligpreferanser med langt større utvalg enn den oppgitte undersøkelsen og den undersøkelsen viser at også barnefamilier vektlegger sentralitet, god kollektivdekning og nærhet til dagliglivets gjøremål.

Merknader og innspill fra offentlige høringsparter (statlige, regionale og kommunale instanser)

Dok .nr	Avsender	Oppsummering av innspill	Plan- og bygningsetatens kommentar
7	Bergen kirkelige fellesråd Lenke til merknaden	BKF forvalter og drifter 28 gravplasser i Bergen kommune. Ved utvikling av disse, gjennomføres en lang rekke tiltak som innebærer søknadsplikt både til statsforvalteren og bygningsmyndighetene. Flere av disse gravplassene har helt eller delvis ikke detaljreguleringsplan. Andre har reguleringsplan vedtatt tidligere enn 1985. For alle disse gravplassene foreligger det i henhold til gjeldende KPA (§3.1) et krav om at tiltak etter PBL §20-1 bokstav a, d, g, k og l skal inngå i reguleringsplan vedtatt med hjemmel i Plan- og bygningsloven av 1985 eller nyere. Dette medfører ofte at forholdsvis enkle tiltak i prinsippet må underlegges dispensasjonssøknad. Dette medfører i stor grad tids- og ressursbruk både hos BKF, og hos godkjennende myndighet med høringsinstanser. BKF ønsker at det ved revisjon av KPA blir tatt inn regler som behandler grav- og urnelund på den måten som egenarten tilsier. Det bes om at retningslinjer for saksbehandling av tiltak på gravplasser behandles som unntak fra plankravet, så lenge tiltaket befinner seg innenfor regulert areal i detaljplan eller i overordnet plan.	I planforslaget er bestemmelse 3 plankrav endret, og krav om hjemmel i pbl av 1985 er fjernet. Gjør oppmerksom på at bestemmelse 2.1.2 og 2.1.4 om når KPA gjelder foran reguleringsplaner. Bestemmelse 3.3 mulighet for unntak fra plankrav angir hvilke forhold som må være ivarettatt og som blir vurdert ved søknad.
16	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap Lenke til merknaden	Automatisk tilbakemelding. Dersom det er behov for direkte involvering av DSB i plansaken, bes det om at høringen sendes inn til DSB på nytt med tydelig angivelse av hvilket forhold det bes om DSBs uttalelse til.	Tatt til orientering.
23	Direktoratet for mineralforvaltning Lenke til merknaden	<u>Bestemmelser i gjeldende arealdel:</u> DMF har gjennomgått bestemmelsene til gjeldende KPA. <u>Bestemmelse §3 Plankrav:</u> I gjeldene plan er det satt krav om reguleringsplan for tiltak etter plan- og bygningsloven 20-1 bokstav a, d, g, k og l. Masseuttak vil normalt falle innenfor dette kravet, og DMF anbefaler at bestemmelsen videreføres. <u>Bestemmelse §27.3 Råstoffutvinning</u> Det er ikke gitt egne bestemmelser til formålet råstoffutvinning i gjeldende KPA. I utformingen av bestemmelsene til ny arealdel bør kommunen vurdere: • Krav om reguleringsplan for nye, og utvidelser av masseuttak. • Egne krav for regulering av areal avsatt til råstoffutvinning, for eksempel utredning av landskapsvirkninger, avbøtende tiltak underveis i drift av masseuttak og ønsket etterbruk. Uttaksdybde og -volum må begrunnes hvis dette skal fastsettes i bestemmelsene.	<u>Plankrav</u> Bestemmelsen om hvilke tiltak som skal inngå i reguleringsplan er videreført, jfr. Bestemmelse 3.1.1. <u>Råstoffutvinning</u> Områder avsatt til råstoffutvinning i KPA (R1, R2 og R3) er alle regulert. Fagetaten vurderer at det ikke er behov for egne bestemmelser i KPA.

		• Et generelt krav til sikring og skjerming av masseuttak. Kommunen må sørge for at det er satt av tilstrekkelig areal for oppføring, vedlikehold og tilsyn med sikrings- og skjermingstiltak. • Retningslinjer til plankrav for masseuttak: Uttak av mineralske ressurser skal skje i henhold til mineralloven. Uttak over 500 m³ er meldepliktig, og uttak over 10 000 m³ krever driftskonsesjon etter mineralloven. <i>Bestemmelse §24 Massehåndtering</i> Bestemmelsen setter krav til massehåndtering generelt, masseuttak som selvstendig tiltak, og massedeposering. Under revidering av bestemmelsene bør kommunen vurdere hvor effektivt denne bestemmelsen har fungert i plan- og byggesaksbehandling. Det er positivt at kommunen har en egen bestemmelse med krav til massehåndtering, og DMF anbefaler at denne videreføres i ny KPA. Kommunen burde vurdere å ta bestemmelse §24.2 Masseuttak inn under bestemmelse §27.3 Råstoffutvinning. <u>Hensynssoner</u> I Bergen kommune er det to registrerte forekomster i Norges geologiske undersøkelse sin grus-, pukk- og steintippdatabase som har nasjonal betydning som byggeråstoff, Fana pukkverk og Ytre Arna pukkverk. I følge DMFs uttaksregister er det aktive uttak i begge forekomstområdene, Arna Steinknuseverk og Stendafjellet, og i begge områdene foreligger det reguleringsplan for masseuttak under grunnen. For å synliggjøre områder der det er underjordsanlegg med masseuttak i KPA, kan kommunen vurdere å bruke hensynssone H590, jf. plan- og bygningsloven §11-9 c). Bruk av hensynssonen kan bidra til å unngå konflikt med andre arealinteresser der det er eksisterende masseuttak.	<u>Massehåndtering</u> I planforslaget utgår massehåndtering som egen bestemmelse. Terskler for når det utløses krav om reguleringsplan er flyttet til bestemmelse 3.2.1. <u>Hensynssoner</u> Begge pukkverkene er i reguleringsplan angitt med hensynssone/sikringssoner H190. Synliggjøring av områdene for masseuttak vurderes som ivaretatt i forhold til andre arealinteresser.
27	Bane NOR Lenke til merknaden	Forslag til planprogram nevner handlingsplan mot støy. I den forbindelse ber vi kommunen også vurdere behov for oppdatering av kunnskapsgrunnlaget for støy langs jernbanen. Planbestemmelser er et prioritert tema beskrevet i planprogrammet, det nevnes et behov for å forenkle bestemmelsene. Vedrørende plankrav beskrives unntaksbestemmelsene som at de ikke har «fungert tilfredsstillende». Jernbanen har behov for å utføre nødvendig vedlikehold og fornyelse, derfor mener Bane NOR at jernbanen må ha et unntak i bestemmelsene som gir rom for dette. I dagens planbestemmelser er det et system med felles planlegging for definerte soner. Vi vet ikke hvordan dette vil bli i et nytt forslag, men for Bane NOR er det viktig at bestemmelser om felles planlegging ikke omfatter jernbanen. Krav til felles planlegging skaper en rekke utfordringer som kan gjøre nødvendig vedlikehold avhengige av tredje parter.	Støykildeeierene sitt ansvar følger av annet regelverk. Det er i deres egen interesse å operere med oppdatert kunnskapsgrunnlag. Handlingsplan mot støy 2024- 2030 er under arbeid, og utkast til høring forventes i 2025. Unntak fra plankrav må håndteres i den enkelte sak der tiltaket ikke faller inn under bestemmelse 3.2. Om krav til felles planlegging, se bestemmelse 25. Gjelder for områdene Birkeland, Dokken, Laksevåg og Storaneset.

		Bane NORs viktigste bidrag til økt bærekraft, i samfunnet generelt og transportsektoren spesielt, er å styrke oppslutningen om jernbanen og bidra til at flere kan ta mer tog. Å flytte mer transport over på jernbane vil gjøre transportsektoren mer bærekraftig, fordi jernbanen bruker mindre energi og areal i forhold til kapasitet enn andre transportmidler.	Tatt til orientering
29	Fiskeridirektoratet Lenke til merknaden	<u>Utredningsbehov</u> Kommunen har vurdert at rullering av KPA ikke omfattes av krav til konsekvensutredning ihht. veileder T-1493, men at endringer i bestemmelsene kan medføre utredningsplikt. Planprogrammet legger til grunn at plankartet skal opprettholdes, men at hensynssoner skal oppdateres for å sikre at disse er i samsvar med det som er gjeldende kunnskapsgrunnlag. Bruk av hensynssoner for å beskytte marint naturmiljø og marine ressursområder av høy verdi, må vurderes opp imot gjeldende kunnskapsgrunnlag. Vi vil her henvise til vår kartløsning Yggdrasil og Fiskeridirektoratets generelle råd om arealplanlegging som beskrevet under. <u>Fiskeri- og akvakulturinteresser i kommunen</u> Fiskeridirektoratets kartløsning Yggdrasil inneholder data om bl.a. kystnært fiskeri, Akvakulturlokalteter, marint miljø og ressursområder. Vi oppfordrer kommunen til å bruke kartverktøyet aktivt i planprosessen. Kartvisningen «Plan og sjøareal» er tilpasset arealplanlegging. Datasett kan også lastes ned fra nettstedet.	Denne har vi dessverre glippet på. Oppdaterte hensynssoner vil bli vurdert tatt inn til sluttbehandling Tatt til orientering
46	Statnett Lenke til merknaden	Statnett eier og drifter følgende transmisjonsnettanlegg i Bergen kommune: - 300 kV-ledningen Dale-Arna - 300 kV-ledningen Arna-Fana - 300 kV-ledningen Samnanger-Fana - 300 kV-ledningen Fana-Litle Sotra - Arna transformatorstasjon - Fana transformatorstasjon - Kaianlegg nord for Krokeide (Breivika) - Kaianlegg ved Ganes (Klubbavika). Anlegget er under planlegging. Statnett gjør oppmerksom på at det innenfor planområdet må tas nødvendige hensyn til drift og utvikling av Statnetts anlegg. <u>Felles for elektriske anlegg - inntegning i plankart</u> Transmisjonsnettanleggene er bygget og drives i medhold av særskilt anleggskonsesjon gitt av Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), jf. energiloven § 3-1 første ledd. Anlegg bygget i medhold av anleggskonsesjon er i all hovedsak unntatt fra plan- og bygningslovens regler, og for slike anlegg kan det derfor ikke vedtas planbestemmelser eller vilkår som del av reguleringsplan for andre tema. Utgangspunktet er derfor at transmisjonsnettledninger i en kommuneplan/reguleringsplan ikke skal inntegnes som et planformål, men innarbeides i plankartet som	<u>Plankart</u> Bergen kommune bruker hensynssone H740 for høyspenningsanlegg med hjemmel i energiloven. De er i planforslaget videreført som i KPA2018. Anleggene (linjer og transformatorer) er vist i plankartet, og blir vurdert som viktige hensyn i all saksbehandling.

	hensynssone med SOSI-kode H740 (båndlegging etter energiloven) og tilhørende reguleringsbestemmelser (pbl §§ 11-8 d) / 12-6). Hensynssonen for kraftledninger (H740) må være identisk med ledningsanleggets byggeforbudsbelte. Bredden på byggeforbudsbeltet for hver av transmisjonsnettledningene i Bergen er slik: - 300 kV-ledningen Dale-Arna: 40 meter - 300 kV-ledningen Arna-Fana: 40 meter - 300 kV-ledningen Samnanger-Fana: 40 meter - 300 kV-ledningen Fana-Litle Sotra 55-70 meter (varierende) På strekningen der Arna-Fana og Samnanger-Fana går parallelt, fra Myrdalsvann til Apeltun, er den totale bredden på byggeforbudsbeltet 73 meter. På enkelte strekninger, f.eks. ved lange spenn, kan byggeforbudsbeltet være bredere enn angitt over. <u>Tungtransport</u> Statnett SF er gjennom energilovens Forskrift om sikkerhet og beredskap i kraftforsyningen (kraftberedskapsforskriften) § 4-6 tillagt ansvar for en nasjonal tungtransportberedskap, for derved å sikre at tunge komponenter av betydning for kraftforsyningen (eks. transformatorer) kan transporteres på kort varsel. I Bergen kommune har Statnett etablert et kaianlegg for tungtransport nord for Krokeide. Det er dessuten et tilsvarende kaianlegg under etablering ved Garnes. Fra disse anleggene er det etablert kjøreruter til transformatorstasjonene. Det er viktig at det ikke etableres hindringer for spesialtransportene, som kan være mer enn 70 meter lange og veie mer enn 450 tonn, langs disse rutene. <u>Bestemmelsene</u> Det må ikke iverksettes tiltak som medfører forringelse av adkomst til Statnetts anlegg. Det må heller ikke gjøres inngripen i terrenget som medfører endring av overdekningen over kabler eller oppfylling av terrenget som medfører redusert høyde opp til luftledningsanlegg. Statnett ber om at følgende reguleringsbestemmelse knyttes opp mot hensynssonen for transmisjonsnettanleggene: <i>Det er ikke tillatt med ny bebyggelse innenfor hensynssonen. Alle tiltak i terrenget og anleggsarbeid innenfor hensynssonen skal på forhånd avklares med ledningseier.</i> <u>Karttekniske oppdateringer og justering av plankart</u> For å gi plass til bygging av ny vei og Sotra-bro er 300 kV-ledningen Fana-Litle Sotra bygget om de siste ca. 1,5 km frem til grensen mot Øygarden kommune. Ledningen er på denne strekningen nå kablet i	<u>Tungtransport</u> Dette er hensyn som må sikres i reguleringsplaner. <u>Bestemmelsene</u> Byggeforbud er klausulert gjennom annet lovverk. Prinsippet i bestemmelsene er at vi ikke gjentar det som følger av annet lovverk. <u>Plankart</u> Denne har vi dessverre glippet på. Endringene vil bli justert til sluttbehandling.
--	---	--

		tunnel og i bro. Hensynssonen til ledningen må derfor endres i forbindelse med rulling av kommuneplanens arealdel. Bestemmelser og digitale kartdata for hensynssonen kan ettersendes. <u>Anleggsarbeid nært høyspentanlegg – 30 meters varslingsgrense</u> Anleggsarbeid nært spenningsatte anlegg må skje på en måte som ikke gir fare for Statnetts ledninger eller skade på personell, maskiner og utstyr. Statnett som ledningseier skal derfor kontaktes minst 6 uker før planlagt oppstart av arbeid med anleggsmaskiner innenfor en horisontal avstand nærmere enn 30 meter fra ytterste strømførende line. Det samme gjelder dersom det skal gjennomføres sprengningsarbeider, gravearbeider, skogsarbeid mv. Det vil da være nødvendig med befarings og nærmere avtale om aktuelle sikkerhetstiltak. ROS-analysen til kommuneplanen må ta hensyn til Statnetts transmisjonsnettanlegg. Dette innebærer at det må vurderes risikoer knyttet til driften av ledningene, inkludert vedlikehold, inspeksjoner og eventuelle driftsforstyrrelser. Det er viktig å sikre at alle relevante risikoer blir identifisert og håndtert på en måte som ivaretar både sikkerhet og miljøhensyn. Statnett ber om å være høringspart i det videre planarbeidet.	Til KPA er det gjort en overordnet sårbarhetsvurdering, Den tok utgangspunkt i Bergen ROS 2024. Bortfall av strømforsyning ble vurdert som en følgehendelse av f.eks. flom eller skred og at det var tilstrekkelig håndtert i BERGEN ROS 2024.
56	NVE - Norges vassdrags- og energidirektorat Lenke til merknaden	<u>Avklaring av naturfare:</u> Bergen kommune har signalisert et ønske om at KPA skal være detaljert nok til å ha mindre plankrav, slik at plan- og byggesaksprosesser effektiviseres. Planprogrammet åpner ikke opp for nye byggeområder. Men der det likevel legges til rette for direkte utbygging, fortetting, eller videreutvikling uten plankrav må den reelle faren avklares på kommuneplannivå. Dersom en ikke avklarer reell fare i KPA, må det settes plankrav for alle utbyggingsområder som ligger innenfor hensynssoner som er basert på aktsomhetsområder. NVE har et faglig råd om at plankrav grunnet manglende avklaring av reell naturfare blir tatt inn i bestemmelsene til disse hensynssonene. <u>Arealdelen må vise hvilket areal som er utsatt naturfare med hensynssone - naturfare</u> Hensynssoner et svært godt virkemiddel for å synliggjøre ulike hensyn som må ivaretas i videre planlegging og saksbehandling. Ved å bruke Hensynssone, Fareområder (jf. § 11-8a/ (H310, H320)) gir pbl. hjemmel til å gi bestemmelser tilknyttet sonen som det ikke er mulighet til å gi til det enkelte arealbruksformål på kommuneplannivå. Det er viktig å gi bestemmelser til arealbruksformålene som ikke står i motstrid med hensynssonene. I plankart og bestemmelser må det skilles mellom hensynssone, faresone – aktsomhetsområder, og hensynssone faresone – kartlagte fareområder. Dette kan skilles ved å bruke ulike områdenavn. Arealdelen må være helhetlig og må baseres på ny og oppdatert kunnskap. Dette gjelder særlig byggeområder og spredte byggeområder (LNF(R)), både eksisterende og framtidige. Til hensynssonene må det videreføres, og forbedre og presisere, bestemmelser med enten byggeforbud eller plankrav for byggeområder hvor reell fare ikke er avklart og tilstrekkelig sikkerhet ivaretatt i planløsningen jf. pbl. § 28-1, TEK17 kap. 7.	Reell naturfare skal avklares på siste plannivå. Temakart «Naturfarekart» i kommunens kartdatabase skal til enhver tid ha oppdatert informasjon om aktsomhetsområder og faresoner fra NVE. Dette grunnlaget brukes både av prosjekterende, planleggere og saksbehandlere. I byggesaker er det krav om dokumentasjon av tiltakets sikkerhet mot fare (SAK10 § 5-4-g) før søknad kan behandles. Fagetaten og planleggere er pliktig til å legge til grunn best tilgjengelig data ved vurdering og dokumentasjon av naturfare. Det vil i praksis si NVEs til enhver tid oppdaterte datasett. Disse blir kontinuerlig oppdatert i kommunens kartdatabase. Derfor er det i planforslaget lagt til grunn bruk av dynamiske kartdata, og ikke statiske juridiske hensynssoner på plankartet.

		<u>Kartlegging av naturfare:</u> Det vises til NVEs aktsomhetskartlegging, veiledere og andre tilgjengelige ressurser. <u>Oppfølging av planarbeidet:</u> I planforslaget må det ved offentlig ettersyn gå tydelig fram hvordan de ulike interessene er vurdert og innarbeidet i planen. Alle relevante fagutredninger innen NVEs saksområder må være vedlagt planer som sendes på høring til NVE. Vi ber om at alle plandokumenter blir sendt elektronisk. NVE har erfaring med at det er nyttig med dialog mellom kommunen og oss i forkant av høringen av kommune(del)planen.	Tas til orientering Tas til orientering
82	BIR Lenke til merknaden	<u>Sirkulær økonomi – foreslår ny bestemmelse om areal til ombrukssentral i sone 1 og 2</u> For å redusere klimafotavtrykket, er det viktig at det legges til rette for «ombruk, reparasjon, deling og andre tjenester som kan bli til redusert materielt forbruk». Disse tjenestene må være synlig og lett tilgjengelig i Bergen. BIR har hentet inspirasjon fra Trondheim kommune sin KPA sine bestemmelser for å sikre at denne problemstillingen blir belyst i planarbeid. Bestemmelsen § 17.4 i Trondheims KPA sikrer at «Ved utarbeiding av områdeplaner i byggesone 1 og 2 skal areal til ombrukssentral vurderes» BIR ber om at det i forbindelse med revisjon av KPA 2027 sine planbestemmelser blir vurdert en tilsvarende planbestemmelse. <u>Nye krav – nye behov - behov for nye bestemmelser</u> I forbindelse med nye krav i avfallsforskriften pålegges BIR en henteordning for avfallstypene mat-, plast-, papp- og papiravfall fra 01.01.2025, og en henteordning av glass- og metallemballasjeavfall fra 01.07.2025. Dette betyr innebærer flere renovasjonspunkt i tettbygde områder. Det bør i større grad tilrettelegges for areal til sentrale fellesløsninger. En fellesløsning som kan betjene flere vil kreve mindre areal enn flere frittstående løsninger. Dette vil i større grad føre til trafikk sikre og klima- og miljømessig renovasjon. I eksisterende bebyggelse er det ingen slike areal, og etablering av nye løsninger blir i stor grad begrenset av tilgjengelig areal. BIR ber om at det i forbindelse med revidering av bestemmelsene kan vurderes hvordan planarbeid kan sikre at denne problemstillingen blir belyst i pågående og fremtidig planarbeid. <u>Avfallshåndtering i KPA - behov for presisering i §20.2.1.</u> BIR er positiv til at KPA 2018 inneholder bestemmelse om at det skal redegjøres for avfallshåndtering i en renovasjonsteknisk plan. BIR opplever at dette gir en god forankring for å ivareta renovasjon i arealplaner, og at de fleste renovasjonstekniske planene blir sendt til BIR og mottar en uttalelse før 1.gangs behandling av reguleringsplanen. Dersom renovasjon ikke blir avklart tidlig i planfasen, kan det være utfordrende og mer krevende å få løst renovasjon ved å sette av areal til dette formålet. Slike tilfeller fører til høyt ressursbruk både for utbyggere, plankonsulenter, BIR og administrasjonen i kommunen. BIR vil derfor foreslå at bestemmelsen 20.2.1 blir presisert med at renovasjonsteknisk plan skal sendes til BIR <u>før</u> 1.gangs behandling til uttale.	Ikke tatt til følge. Fagetaten er enig i at vi må omstille oss til sirkulær økonomi, men det er ikke opplagt at ombrukssentralene skal lokaliseres i sentrumsområdene. Det må jobbes med organisering, ansvar og arealkrav for utvikling av ombrukssentraler. Delvis tatt til følge. Fagetaten er enig i at fellesløsninger er mest arealeffektivt, Det foreslås en bestemmelse om at der to eller flere utbyggingsområder ligger i nærheten av hverandre, skal det etableres en felles renovasjonsløsning dersom det er mulig. Delvis imøtekommet. Dette inngår i fagetatens rutiner, og saksbehandlingsregler skal ikke inngå i bestemmelsene til KPA.

		<u>Sikre nødvendig areal – over og under bakken</u> Som nevnt over, er det viktig at areal til renovasjon avklares i tidlig planfase. Dette er i tråd med gjeldende bestemmelse i KPA, jf. 28.1.2: «Areal til samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur, herunder avfallshåndtering, skal vurderes i en tidlig planfase. Veiledende tekniske detaljplaner skal legges til grunn». For rørbaserte avfallsløsninger, mener BIR at avfallsinfrastruktur skal inkluderes i overordnet plan for teknisk infrastruktur, for å synliggjøre arealbehovet og bedre sikre gjennomføring. KPA sine bestemmelser må gjenspeile dette. <u>Trafikksikkerhet</u> Trafikksikkerhet er relevant for BIR sin virksomhet på flere måter. Stadig større privatbiler gir mindre plass og redusert fremkommelighet for renovasjonsbiler. Elektriske renovasjonsbiler medfører nye og økte krav til størrelse på veier og snuplasser. Nye krav om flere fraksjoner vil medføre flere beholdere per husholdning, og behov for å stadig tilpasse og optimalisere innsamlingsruter for avfall. Det bør prioriteres tilstrekkelig dimensjonering av veier og snuplasser for å sikre en trygg og god fremkommelighet for renovasjonsbiler. Sikres dette, vil det også øke trafikksikkerheten for myke trafikanter og bilister. Returpunkt for avfallstyper som ikke hentes hjemme hos husholdningene er en viktig del av BIR sitt tjenestetilbud. For å sikre en holdbar og trygg plassering av disse bør det arbeides for å sikre arealer for formålet. Dette er viktige perspektiv i alle planer med mål om sikkerhet i både nye utbyggingsområder, å forbedre eksisterende situasjoner. <u>Hytterrenovasjon</u> BIR jobber med å etablere felles innsamlingspunkt for hytterrenovasjon kommunene. Slike innsamlingspunkt må ivareta tilstrekkelig areal til renovasjonsløsningen og trygg tilkomst. BIR vil i dialog med kommunen for å utrede mulige områder hvor det kan etableres løsning for hytterrenovasjon.	28.1.2. foreslås fjernet fordi bestemmelsen er en saksbehandlingsregel. Likevel skal hensynet til avfallsinfrastruktur vurderes i all planlegging. Fagetaten er enig med BIR i at trygg fremkommelighet i vegnettet er viktig, men ser ikke at KPA bestemmelser er det beste verktøyet for økt trafikksikkerhet. Tatt til orientering
84	Ungdomsrådet Lenke til merknaden	Rådet støtter byrådets mål om å legge til rette for økt boligbygging og effektivisere planprosessene. Dette er viktig for å skape et mer attraktivt og tilgjengelig boligmarked for unge. Rådet mener at fortetting og boligbygging i nærheten av kollektivknutepunkter og sentrumsområde er spesielt viktig for ungdom, da det gir bedre tilgang til utdanning, arbeidsplasser, fritidsaktiviteter og sosiale møteplasser. Rådet er positive til at byrådet ønsker å redusere konfliktnivået i saksbehandlingen. Forutsigbare og effektive prosesser er viktig for alle, men spesielt for unge som ofte har mindre erfaring med byråkrati. Rådet foreslår at byrådet i rullering av KPA legger særlig vekt på å sikre tilstrekkelig areal til 1) Utdanningsinstitusjoner: Skoler, barnehager, og høyere utdanningsinstitusjoner i nærheten av der barn og unge bor. 2) Fritidsaktiviteter: Idrettsanlegg, parker, grøntområder, kulturhus og andre steder for rekreasjon og fritidsaktiviteter. 3) Møteplasser: Steder der barn og unge kan møtes og være sosiale, både ute og inne.	Imøtekommet. 1) Det legges opp til at nye skoler og barnehager skal være nær der mange bor. Det er ikke satt av egne arealformål. Plassering må løses innenfor byggesonene. 2) Aktivitetsområder er vektlagt i bestemmelsene. Å konsentrere utbyggingen vil gjøre det mulig å ikke ta i bruk ny natur. 3) Fokuset på byrom og parker er i tråd med planforslaget. Det foreslås en egen bestemmelse pkt 9 om lekeområder, rekreasjon og friluftsliv Arealstrategien videreføres i KPA 2027.

		Rådet bemerker at arealstrategien Bergen 2030, som ble vedtatt i 2016, kan være et godt utgangspunkt for revisjonen av KPA. Strategien peker på viktige områder for byutvikling, som for eksempel fortetting langs Bybanen og utvikling av næringsområder. Det er imidlertid viktig at strategien oppdateres og tilpasses dagens utfordringer - blant annet utfordringer forbundet med klimaendringer og bærekraftig byutvikling. Rådet bemerker at det er viktig at KPA ikke bare fokuserer på boligbygging, men også på å skape et godt bomiljø for barn og unge. Dette innebærer blant annet å sikre tilgang til grøntområder, lekeplasser og trygge trafikale løsninger.	Gjennom utredningsarbeid om klimagassutslipp, og forslag til nye bestemmelser pkt 15.5 er det planen har bestemmelser. Hensyn til klimaendringer sikres gjennom detaljplanlegging, jfr. bestemmelse 12, og planbeskrivelse kap 4. Gode bomiljø er ivaretatt av kvalitetsbestemmelsene i 6-11 og i bestemmelsene knyttet til arealformålene i 16. Hensyn til barn og ungdom er også understreket flere steder i planbeskrivelsen. Blant annet på sidene 36, 55 og 68.
86 og 88	KRPF - kommunalt råd for personer med funksjonsnedsettelse Lenke til merknaden	Gir ros for godt og lettest språk. Rådet støtter fortetningsstrategien så lenge alle grupper blir ivaretatt. Eks: parkering for personer som er avhengig av bil, større boliger for dem som trenger plasskrevende hjelpemidler, parkering og lading av el-rullestol, boliger på alle plan inkl. bakkeplan. Rådet mener en ved fortetting må ha særlig fokus på bomiljø og forebyggende tiltak, som areal til ungdomsklubb. Andelskrav til HC-parkering når antall plasser er redusert, må vurderes på nytt. Og HC-parkering der det ellers ikke er parkering. På Fana brannstasjon mener rådet det ikke vil være mulig å bo for alle, da det ikke er parkering og bare små boliger. På Mindemyren er det svært få HC-parkeringsplasser i forhold til tjenestetilbudet som skal komme, og det er dermed ikke sikret god nok tilgjengelighet til området eller arbeidsmuligheter for personer med funksjonsnedsettelser. Rådet vil gjerne bli holdt informert, og få mulighet til å komme med flere innspill i prosessen.	Imøtekommet. Universell utforming inngår i formålsparagrafen. Krav til kvalitet i bomiljø fremgår av bestemmelsene 6-15, og i bestemmelsene knyttet til arealformålene i 16. Planforslaget inneholder forslag til en egen bestemmelse 13.4 for HC parkering.
89 og 109	Statens vegvesen Lenke til merknaden	<u>Statens vegvesen sine vurderingar</u> Vi ser av planprogrammet at kommunen sin arealstrategi i stor grad er tenkt vidareført i ny kommuneplan. Av dette følger det at Statens vegvesen sine prosjekt vert ivaretekne og at det ikkje svekker moglegheitene for gjennomføring, samt at ein ikkje endrar på vedtekne omsynssoner for desse prosjekta. Vi vurderer dette til å vere positivt og at det vil legge til rette for ei effektiv handsaming og gjennomføring av prosjekta når dei startar opp. <u>Arealrekneskap og konsekvensvurdering</u> Byrådet har som mål for kommuneplanen å legge til rette for fleire bustadar og meir næring. Det må vere krav i planen til at dette vert lagt inn i arealrekneskapet for planprogrammet. SVV oppmodar kommunen til å ta i bruk arealdataverktøyet (ADV) i det vidare arbeidet. Vidare må auka utbygging av bustadar og næring vurderast opp mot Byvekstavtalen for Bergensområdet der null vekstmålet knytt til persontransport er det overordna målet. Vi minner om at auken i persontransporten i hovudsak skal finne stad via bruk av kollektiv, gange og sykkel. SVV ber om at ein er konkret på kva for nokre områder/areal ein ser for seg fortetting med bustad og næring.	Tatt til orientering Planforslaget har nullvekstmålet som en føring. Hvor utviklingen skal finne sted fremgår av plankart og bestemmelser. Den største veksten skal fortsatt tas i sentrumsområdene (SK og BY), og noe i ytre fortettingssone (YF). Fagetaten anbefaler at det i øvrig byggesone (ØB) kun åpnes for mindre utbygging og med lav tetthet.

		<u>Parkering</u> SVV vurderer at Bergen sentrum og sentrumsnære område bør være der det er lågast parkeringsdekning pr bueining og næring, at dette vil kunne auke desto lengre ein kjem frå Bergen sentrum og dei sentrumsområda. SVV vurderer at det i dag kan vere ujamn fordeling på dette, når det til dømes er like strenge krav til parkeringsdekning på Søreide som det er i Sandviken. Planen legg opp til høgare parkeringsdekning i utbygde områder med låg kollektivdekning. Dette er ein forståeleg innfallsvinkel. At kommunen ser for seg tydelegare føresegner for parkering er positivt. SVV oppfattar at ein har som siktemål å utfordre handlingsrommet for parkering. Kommunen må ta opp til vurdering om dette går ut over null-vekstmålet for persontransporten. <u>Føresegner - Plankrav</u> Forslaget til planprogram legg opp til at det må vere krav til plan der dette er naudsynt for å sikre tilstrekkeleg kvalitet. Vi ser at det er fornuftig at plankrav slår inn ved tiltak over eit visst nivå. Det er viktig at det går fram av KPA kva for nokre kriterier som ein reguleringsplan må oppfylle på trafikkområdet. Moment som trafikktryggleik, skuleveg, kryssing ved kollektivhaldeplassar og byggjegrænse er nokre døme på dette. Når det gjeld E39 på strekninga Vågsbotn – Klauvaneset det vises til at Statens vegvesen har starta reguleringsarbeid basert på vedteken KDP. SVV set føre at gjeldande rekkefølgekrav for Åsane nord (pkt 4.3.2 i gjeldande KPA) vert vidareført i ny KPA. Det er viktig at det ikkje vert planlagt utbygging som gjev trafikkvekst med auka kø og risiko for ulukker på dagens E39 mellom Vågsbotn og Klauvaneset.	Parkering Mulighet for å bygge uten bilparkering er utvidet til alle senterområder og byfortettingssone i indre by. Parkeringskrav for ytre deler av byen videreføres i ny KPA, med noen justeringer for å gi økt fleksibilitet. Fagetaten vurderer at foreslåtte justeringer til parkeringskravet ikke går ut over nullvekstmålet. Plankrav, se bestemmelse 3. For tiltak som kan unntas plankrav må det gjøres en faglig vurdering om forhold som er listet opp i 3.3.1 er ivarettatt. Rekkefølgekrav Imøtekommet. Se bestemmelse 4.
98	Bergen kommune - Barn og unges representant Lenke til merknaden	<u>Flere boliger, raskere behandlingstid og fortetting med lavere konfliktnivå</u> Økt utbygging i allerede tett by fører ofte til nedbygging av grønt og rekreasjonsområder, uten at det stilles krav til fullverdige erstatningsarealer. Slik nedbygging kan ha uheldige konsekvenser for folkehelse og barn og unges oppvekstvilkår og mangler saksutredninger ofte dokumentasjon på om det er gjort faktiske vurderinger av om nedbygde arealer bør erstattes. Krav til dokumentasjon på om slike vurderinger er foretatt, styrker og følger saksutredningen mot politisk vedtak. Økt boligbygging og fortetting i flere områder følges ikke alltid opp med tilstrekkelig sosial infrastruktur til barn og unge. Det forutsettes at det i arbeidet med KPA og tilhørende bestemmelser er et stort fokus på at tilgjengelig sosial infrastruktur (som skole, barnehage og aktivitetstilbud) følger utbyggingstakten i fortetningsområder. Dagens praktisering av rekkefølgekrav knyttet til skole- og barnehagekapasitet bør vurderes. Krav til dokumentasjon av kapasitet i reguleringsplaner, uten krav til reell kapasitet før igangsettelse eller ferdigattest, kan føre til at barnefamilier bosetter seg i områder hvor det mangler dekning på skole, barnehageplasser og andre tilbud. RPR-BU punkt 4a sier at kommunen skal vurdere konsekvenser for barn og unge i plan- og byggesaksbehandlingen, og punkt 2c sier at formålet med retningslinjene er å gi et grunnlag for å	Bestemmelsene stiller krav om at eksisterende lekearealer skal erstattes, se bestemmelse pkt. 9. Behov for sosial infrastruktur skal vurderes i reguleringsplaner, og det kan det kreves etablering av barnehager. Kommunens skolebruksplan håndterer behov for skoler. Temaet er beskrevet nærmere i planbeskrivelsen kap. 2 Sosiale tilbud, s. 52. Barn og unges spesielle behov ivaretas i forslag til bestemmelser 9. Lekeområder, rekreasjon og friluftsliv og 10. Sosial infrastruktur. Se planbeskrivelsene kap 1 Barn og unge, s 36.

	vurdere saker der barn og unges interesser kommer i konflikt med andre hensyn. Kommunen oppfordres til en større vektlegging av dokumentasjon i reguleringsplaner som tydeliggjør hvilke vurderinger som er foretatt knyttet til punkt 4a og 2c, ref. pbl § 12-12, første avsnitt, andre setning. Manglende dokumentasjon kan føre til at vedtak fattes uten et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag som skal ivareta barn og unges behov. Fagnotatet viser i forbindelse med raskere saksbehandlingstid at bestemmelsene må være mer fleksible og mindre detaljerte. Effektiviteten i saksbehandlingen må ikke gå på bekostning av barn og unges interesser. Dersom medvirkning fra målgruppen nedprioriteres og man får mindre barnevennlige løsninger som følge av lavere detaljeringsgrad og manglende konkretisering av kvaliteter. Ved eventuelt lavere terskel for å innvilge dispensasjoner må det gjøres vurderinger av hvilke konsekvenser dispensasjoner kan ha for barn og unge. Kommunen bør vurdere om det er nødvendig å stille vilkår for avbøtende tiltak i forhold til barn og unges interesser. Dersom deres interesser ikke synliggjøres og ivaretas på en forsvarlig måte kan dette ha uheldige konsekvenser og bryte med pbl. § 3-1 e. <u>Kvaliteter</u> Viser til høringsutkastet side 13, siste avsnitt, om nødvendige kvaliteter som premiss for god stedsutvikling. Begrepet «nødvendig kvalitet» må presiseres og operasjonaliseres. Det samme gjelder begrepet «oppvekstvilkår» Dette for å få en mest mulig enhetlig og forutsigbar oppfølging av barn og unges interesser i planleggingen. Ved stor grad av kvantifiserbare størrelser i KPAs bestemmelser vil det være avgjørende at det er mest mulig konsensus om betydningen av slike begreper. Viser til rapporten «Urbane barn: En casestudie om barnefamilier og fortetting i Bergen» (Reksten et. Al., 2022), som viser at den sosiale dimensjonen vektas ned fremfor miljømessig og økonomisk bærekraft ved fortetting, og at bomiljø i mindre grad er i tråd med barnefamiliens preferanser. Annen forskning (Schmidt, 2014) viser også at hensynet til maksimal utnyttelsesgrad og prosjektøkonomi kan gå på bekostning av bokvaliteter, og at målkonflikter i bærekraftig byutvikling kan sette felles goder under press. Dette illustrerer både motstridende hensyn og mulige konfliktnivå i planleggingen. I egen masteroppgave, På barn og unges premisser? En kvalitativ studie om planleggeres erfaringer med å ivareta barn og unges interesser ved planlegging av fortetningsområder i Bergen kommune (2024), har barn og unges representant funnet at planleggere har utfordringer med å operasjonalisere aktuelle begreper. Dette bekreftes også i øvrig forskning, bl.a. Hanssen (2018), som også har forsket på kommunens praktisering av medvirkning fra barn og unge. Det må også vurderes i hvilken grad nåværende bestemmelser er i tråd med eksisterende kunnskapsgrunnlag for ivaretagelse av gode og trygge oppvekstvilkår. Det er vesentlig at kvalitetene på uteoppholdsarealer i fortetningsområder vurderes helhetlig og ikke for den enkelte reguleringsplan. I tilfeller der arealer gjøres offentlig tilgjengelig og deler av uteoppholdsarealene legges til parker, torg o.l. må kapasitet og fare for motstridende interesser knyttet til arealene vurderes.	<u>Kvaliteter</u> Imøtekommet. Planforslaget har generelle kvalitetsbestemmelser og konkrete kvalitetskrav til de ulike byggesonene.
--	--	--

		<u>Trygghet</u> Bergen skal være en trygg by for alle, uavhengig av alder. Dette er et nasjonalt mål i RPR BU punkt 1a. Opplevd utrygghet er subjektiv og vanskeligere å måle enn reell trygghet/utrygghet, men kan føre til at barn og unge får redusert sine utfoldelsesmuligheter. Det bør tilstrebes at planleggingen ivaretar begge perspektivene, som ikke nødvendigvis lar gjøre gjennom dagens bestemmelser. I den forbindelse oppfordres det også til en økt bevissthet på om og når arealplanleggingen må vurdere og iverksette tiltak knyttet til pbl. § 3-1 f for å forebygge kriminalitet. Eksempelvis har Trondheim kommune hatt en egen bestemmelse om dette i KPA.	<u>Trygghet</u> Trygghet og kriminalitetsforebygging er et viktig tema i all fysisk planlegging.
101	Kystverket Lenke til merknaden	Sjøtrafikk og havn må beskrives og vurderes i planbeskrivelsen og virkningen av endringer må utredes i ROS og evt. KU. Kystverket mener plankartet bør revideres for sjø, ikke bare justeres. <u>Rekkefølgekrav</u> Rekkefølgekrav §4.1.bør videreføres og omfatte både sjø og land. <u>Havn</u> Kystverket forventer at havna vises med arealformål havn, alternativt næring med tilhørende bestemmelser som sikrer at arealbruken beholdes næringer med behov for sjøtransport. Videre forventer vi at manøvreringsareal for fartøy som anløper havna ivaretas, f.eks. ved å benytte arealformålet havneområde i sjø. Innspill til bestemmelser for manøvreringsareal: <i>«Havneområdet i sjø bør (så langt det er mulig) holdes fri for kabler, vannledninger, avløpsledninger og faststående fiskeredskap»</i> <u>Ferdse på sjø</u> Gjeldende bestemmelser om ferdsel på sjø §32.3.1-2 bør revideres og tydeliggjøres. Farleder skal vises i plankartet jf. forskrift om farleder. I kommuneplanen skal hoved- og biled vises som juridisk bindende samferdselslinje «farled» etter «forskrift om farleder». <u>Navigasjonsinnretninger</u> Arealplanlegging må ta hensyn til merkesystemet i farvannet ved planlegging av plassering av tiltak/bebyggelse og belysning (lyskilder), og presiseres i de generelle bestemmelsene. Kystverket ber om at følgende innarbeides i planbestemmelsene: <i>«Det tillates nyetablering, flytting, fjerning, vedlikehold mv. av anlegg til navigasjonsmessig bruk innenfor planområdet», jf. pbl § 1-8 og § 11-11 nr 4.»</i>	Fastsatt planprogram for planarbeidet gjelder bestemmelser, og kun tekniske justering av plankartet. <u>Rekkefølgekrav</u> Den generelle bestemmelsen § 4.1 er fjernet. Dette håndteres i reguleringsplaner. <u>Havn</u> Avsatte havneareal i KPA 2018 opprettholdes, men i transformasjons-områdene på Dokken og Laksevåg pågår det arbeid med reguleringsplaner som må vurdere arealbruk og virkning for havn og kaier. <u>Ferdse på sjø</u> Farleder er lagt inn i plankartet. <u>Navigasjonsinnretninger</u> En generell bestemmelse om hensyn til merkesystem i farvann vurderes som lite hensiktsmessig. Mulighet for unntak fra forbud i 100-metersbeltet for navigasjonsinnretninger vurderes å være tilstrekkelig dekket av plan- og bygningsloven.

		<u>Ankringsområder</u> Bergen har to ankringsområder, Sandviksflaket (som er vist i gjeldende KPA) og Fanafjorden (tatt i bruk i 2022, og ikke vist i KPA2018). Kystverket ønsker ankringsområdet i Fanafjorden vist på arealplankartet. Her bør bunn og vannsøylen være fri for permanente installasjoner. Kystverket ber om innarbeiding i bestemmelsene: <i>«Innenfor ankringsområdene tillates ikke tiltak som er i konflikt med bruken av området til ankring. Eksempelvis kabler, rør, ledninger og andre tiltak som kan være til hinder for sikker ankring».</i> <u>Fiske</u> I plankartet er arealformålet «fiske» vist som enbruksformål. Fiskeriaktivitet og farled kan som regel kombineres. Der arealformålet fiske kommer inn i areal til farled, må arealformålet endres til kombinert formål. <u>Nye / endrede arealinnspill</u> Kystverket peker på at endret arealbruk skal konsekvensutredes og ha planprogram samt at kommunen skal utarbeide ROS-analyse ved utarbeidelse av utbyggingsplaner.	<u>Ankringsområder</u> Nytt ankringsområde er ikke tatt inn i planforslaget, da vi ikke endrer plankartet. Det må gjøres ved neste rullering. Bestemmelsen til ankringsområdet er ikke endret. <u>Fiske</u> Endringer i plankartet må gjøres ved neste rullering. <u>Nye / endrede arealinnspill</u> Forslag til revidert KPA endrer ikke arealbruk.
102	Statsforvalteren i Vestland Lenke til merknaden	<u>Landbruk</u> Statsforvalter oppfordrer kommunen om å øke bruken av hensynssone landbruk (510). Statsforvalter mener kommunen må sikre at landbruksareal i arealregnskapet er jordbruksareal – altså dyrket mark (fulldyrket og overflatedyrket jord og innmarksbeite). Statsforvalter vil stille krav om at senere planforslag klart viser omdisponeringspotensiale for jordbruksarealer i planen. Statsforvalteren forventer at man benytter anledningen til å redusere omdisponeringspotensialet for dyrket mark i ny plan, ved også å gjennomføre en revurdering (planvask) av eldre byggeformål, regulerte og uregulerte, på jordbruksareal. <u>Statsforvalter støtter kompakt byutvikling</u> Statsforvalter merker seg at kommunen har en betydelig boligreserve i KPA2018 og oppfatter derfor at man har gode muligheter for å prioritere ny boligbygging som kompakt byutvikling. Statsforvalter ønsker påbygg med ekstra etasjer på eksisterende lavblokker. Statsforvalter ønsker fortetting sentralt og transformasjon av eneboligområder. Dette må gjøres gjennom reguleringsplan bl.a. for å sikre grønne flekker i byggesonen for barns og unges opphold og lek. Statsforvalteren støtter kommunens vedtatte arealstrategier med kompakt byutvikling rundt sentrumsområder og langs kollektivakser og kommunens vedtak om arealnøytralitet. Statsforvalter ber om at kommunen kan gjøre ytterligere tiltak i revisjon av bestemmelsene for å følge opp prinsippene om kompakt byutvikling. <u>Behov for regionalt perspektiv på lokalisering av arealkrevende næring</u> Statsforvalter har et regionalt perspektiv lokalisering av arealkrevende næring.	<u>Landbruk</u> Arbeid med en jordvernstrategi er igangsatt i avdeling for landbruk, og skal inngå som tema i en helhetlig landbruksplan. Ved neste rullering av KPA vil den gi grunnlag for vurdering av endringer av hensynssone landbruk. Det pågår et kontinuerlig arbeid med planvask i kommunen. Viser også til ny bestemmelse 12.3 om jordvern. <u>Kompakt byutvikling</u> Planforslaget legger til rette for kompakt byutvikling med tilgang til grønne områder og lekeområder. <u>Regionalt perspektiv</u> Det er ikke forslag om bestemmelser som vil hemme næringslokalisering i andre kommuner i Bergensområdet.

	<u>Statsforvalter mener skjerping av bestemmelser er nødvendig</u> Det foreligger det nye statlige planretningslinjer med nye føringer for arealplanlegging som kommunen skal legge til grunn for rullering av KPA. Det tilsier at kommunen skulle ha rullert arealplankartet og eventuelt vurdert innstramming av arealbruken i dette. Inntil det skjer er det enda viktigere at KPA har et omfattende plankrav, krav om utarbeiding av reguleringsplan. Den nødvendige arealvurderingen etter de nye statlige planretningslinjene og føringene må da legges til grunn i vurderingen av reguleringsplanene. Planretningslinjene får dermed betydning også for rullering av bestemmelsene. Reviderte planretningslinjer for støy og strandsone vektlegger i enda større grad planlegging og at disse hensynene ivaretas gjennom regulering og byggesak. Statsforvalter minner om at kommunen bl.a. skal ivareta finmasket grøntstruktur ved rullering av KPA. Det må legges til grunn for revisjonen av bestemmelsene. Det skulle ha vært lagt til grunn for en revisjon av arealplankartet som har en svært grov formålsangivelse. Når kommunen ikke gjør det nå, er det desto viktigere å vurdere det fortløpende for utbyggingen. Det tilsier at kommunen må ha et mål om å ha et relativt omfattende og stramt plankrav. Det kan bli endringer av arealplankartet i KPA etter nyere reguleringsplanvedtak og gjennomgang av reguleringsplaner. Det må behandles i samsvar med prosess for det. Kommunen skal gjennomgå arealbruken i samsvar med nye føringer i statlige planretningslinjer. Statsforvalter minner om at de nye planretningslinjene for arealbruk, mobilitet, klima og jordvern fra 24.01.2025 og 20.12.2024. Det er derfor ikke tilstrekkelig at kommunen bare gjennomgår såkalte eldre reguleringsplaner. Også arealbruken etter nyere reguleringsplaner må gås igjennom og begrunnes om de blir opprettholdt. Det gjelder særlig når kommunen oppdaterer arealplankartet i henhold til disse reguleringsplanene. Det er en oppgave som er knyttet til slik oppdatering av plankartet. Slik som kommunen beskriver oppdateringene i planprogrammet, kan Statsforvalter ikke ta stilling til om eventuelle endringer vil kreve konsekvensutredning. Det må også kommunen vurdere fortløpende. Statsforvalter krever plankrav i «Øvrig byggesone» Statsforvalter gjentar formuleringer fra brev til Bergen kommune i 2020 <i>Tiltak i og på eksisterende boligbygg og boligeiendom som ikke fører til nye boligheter eller bruksendring til bolig, dersom det ikke berører hensynssonene i kpa § 35, se nedenfor.</i> <i>Unntak fra det – og hva vi alltid skal ha til uttale og høring:</i> • <i>Alle tiltak, uansett størrelse, som berører eller har innvirkning for strandsonen og det nære sjøområdet. For byggesonen gjelder det innen byggegrensene og funksjonell strandsone. Det gjelder også for avvik fra eller nærmere vurdering av byggegrensene til sjø etter kpa.</i> • <i>Alle tiltak, uansett størrelse, som berører eller har innvirkning for LNF og byggegrenser for byfjellene, friluftsområder og mulige leke-, oppholds- og ferdselsområder for barn, herunder avvik fra eller nærmere vurdering av krav i kpa om uteoppholdsareal.</i> • <i>Vi peker særlig på at vi skal ha til uttale og høring tiltak som berører hensynssonene under kpa § 35, for formålene Landbruk 510, Friluftsliv 530, Landskap 550 med særlig vekt på funksjonell</i>	<u>Skjerping av bestemmelser</u> Bestemmelse 15.1 støy er bearbeidet, og det har vært tett dialog med Statsforvalter i dette arbeidet. Strandsonen; det er ikke foreslått endringer i byggegrenser til sjø. Den finmaskede grønnstrukturen i byggesonen skal håndteres i reguleringsplaner. Vurderinger knyttet til grønnstruktur er omtalt flere steder i planbeskrivelsen. Ved neste rullering av KPA vil et oppdatert arealregnskap være et nyttig verktøy for vise endringer, jfr. sektorregnskap grønnstruktur. Gjennomgang av nyere reguleringsplaner i hht planretningslinjene har ikke kommunen kapasitet til i arbeidet med KPA. Plankrav, bestemmelse 3, er foreslått å gjelde likt for alle byggesoner. Viser til revidert bestemmelse 3 plankrav. Saksbehandlingsregler og samhandling med Statsforvalter og andre myndighet hører ikke til KPA-bestemmelsene.
--	---	---

		<i>strandsone langs sjø, og Naturmiljø 560, men vi trenger ikke ha til høring tiltak som berører Kulturmiljø 570.</i> Statsforvalter ser på dette som utgangspunkt for plankravet og for eventuelle søknader om dispensasjoner i KPA i Bergen, men for alle soner. Foretrekker samlet reguleringsplan for større areal. Ber om at bestemmelser som skal sikre nasjonale planhensyn ikke svekkes. Fastholder sine merknader for KPA 2018 og vil vurdere innskjerping av disse. Likevel enig i at behov for gjennomgang av bestemmelser og retningslinjer.	I KPA er det krav i bestemmelse 25 for områdene Birkeland, Dokken, Laksevåg, og Storanaset. Fagetaten vurderer at nasjonale planhensyn ikke er svekket i forslag til nye bestemmelser.
107	Forsvarsbygg Lenke til merknaden	Forsvarets interesser i kommunen er i gjeldende KPA synliggjort på en tilfredsstillende måte og har god fungering for å ivareta Forsvarets arealbruksinteresser i kommunen. Forsvaret har et forsterket fokus i disse tider og må derfor be om at kommunen ikke initierer svekkelser i de bestemmelser som gjelder for og angår Forsvarets interesser i kommunen. Særlig vil dette gjelde for områdene Haakonvern, Flesland, Knappen, Sjøkrigsskolen og Laksevåg, samt Bergenhus. Enkelte sjøområder har også fått styrket sin rolle og funksjon. Dette gjelder især militære forbudsområder i sjø, hjemlet gjennom Sikkerhetsloven. Til disse områdene bør det også gjøres en gjennomgang for å sikre riktig kvalitet til tilhørende bestemmelser. Forsvarsbygg tar med dette til etterretning at arbeidet med kommuneplanens arbeid er i gang og ber om å få komme tilbake til eventuelle konkrete innspill når kommunene har mer konkretisert innhold til plan. Forsvarsbygg har ingen øvrige merknader til oppstart, men forbeholder seg retten til å inngi innsigelser dersom dette viser seg nødvendig til det kommende arbeidet.	Imøtekommet. Det foreslås ikke svekkelser i bestemmelser som gjelder forsvarets interesser.
111	NINA - Norsk institutt for naturforskning, avd Bergen Lenke til merknaden	Planprogrammet nevner naturrisiko, men merknadsstiller mener det fremstår som en uklar ettertanke til klimarisiko, og at det neppe vil få ekte oppmerksomhet i ny KPA og dermed i arealpolitikken frem til neste rullering. Kommunen bør være mer fremoverlent i forhold til naturrisiko, f.eks. ved å stadfeste at arealplaner skal bidra til å redusere naturrisiko, og at kommunen skal jobbe for en praktisk operasjonalisering av naturrisiko-rammeverket i Bergen. Å ivareta naturområder og satse på intakt natur aktivt reduserer både naturrisiko og klimarisiko, som begge utgjør en økonomisk risiko og belastning for både privat-, bedrifts-, og kommuneøkonomien. NINA foreslår en budsjettinlærmning når det gjelder arealbruk, ikke bare regnskap. Areal er ikke en ubegrenset ressurs, og vi kan ikke fortsette å bruke den opp bit for bit. En oversikt og et transparent budsjett vil sette forvaltning og beslutningstakere bedre i stand til å ta informerte valg om arealressursene våre.	Naturrisiko omtales tydelig i planbeskrivelsen. Det er foreslått en løsning med dynamiske kart for naturfarer, for å sikre at mest mulig oppdatert informasjon legges til grunn ved ny utbygging. Bergen kommune har laget en første versjon av arealregnskap, som kan videreutvikles. Ettersom arealplankartet ikke er endret, ansees det ikke som aktuelt med arealbudsjett til denne rulleringen.
130	Bjergvin bispedømeråd lenke til merknaden	Støtter Bergen kirkelige fellesråd sin uttale. Forslag til tillegg under § 1 formål: <i>Ivareta kulturminner og identitetsskapende bygninger og anlegg som historiefortellere og ressurs for lokalsamfunnene.</i>	Delvis imøtekommet. I bestemmelsenes pkt 7 om kulturminner og kulturmiljøvektlegger historiske bygg og kulturmiljø som et viktig hensyn.

		Bispedømmerådet har i gjeldende plan satt pris på at det blir varslet om tiltak nær kirker, jf. § 6.6 Krav om varsling om tiltak innenfor 300 m fra kirke og gravplass. Bispedømmerådet har forståelse for BKF sitt forslag om at grensen reduseres til 100 meter. Som BKF skriver, må listen over 14 listeførte kirker suppleres. Det er også veldig viktig å ta hensyn til alle de 15 kirkene som ikke har noe nasjonalt vern. Biskopens myndighet til å godkjenne bygging nærmere kirke enn 60 m er ikke gjeldende regelverk lenger. De kan vernes med hensynsoner. i lokale verneplaner. Regelverket for forvaltning av kirkenes omgivelser varierer etter hvilke tiltak det er snakk om og vernestatus på kirken. Det er et hovedprinsipp å bruke kommunale planer med 2 av 3 hensynsoner som grunnlag, og med fylkeskommunen som overordnet kulturminnemyndighet. Videre er det en sikkerhet å alltid varsle biskopen.	Fagetaten anser det som tilstrekkelig for å ivareta viktige bygg. Ettersom kravet om varsling av biskopen har falt ut av lovverket, foreslås det å fjerne plikten om å varsle bispedømmerådet. Ved eventuelle tiltak nær kirker, vil kirkeeier bli varslet på linje med øvrige grunneiere/naboer. Listeførte kirker oppdateres i bergenskart.no under temakart <i>Kulturmiljøkart</i>, og benyttes som grunnlag ved saksbehandling av tiltak og reguleringsplaner.
137	Bergen kommune – Helsevernenheten Lenke til merknad	<u>Gjeldende kvalitetskrav i bestemmelsene bør videreføres, og styrkes.</u> Eksempler på kvalitetskrav som bør styrkes / sikres i bestemmelsene: - Felles og offentlig uteoppholdsareal skal være egnet for lek, opphold og rekreasjon for ulike brukergrupper, ha trafiksikker gangadkomst fra boligene, være skjermet for trafikk, forurensning og støy. - Utearealene skal være godt egnet som sosial møteplass for alle aldersgrupper, og utformes slik at de kan brukes til alle årstider. - Uteoppholdsarealene skal ha grønne kvaliteter som trær og annen vegetasjon. Verdifull eksisterende vegetasjon bør bevares. - Belysning på utearealer må ta hensyn til omgivelser og natur, og utformes slik at utearealet oppleves trygt og attraktivt. <u>Rekreasjon og friluftsliv</u> Avstand og god tilgjengelighet til natur- og rekreasjonsområder har stor betydning for graden av fysisk aktivitet og friluftsliv. Studier viser at aksjonsradiusen for både barn, voksne og eldre gjerne er under 500 m fra boligen. Større befolkningstetthet i byer og tettsteder gjør at tilgangen til rekreasjonsområder er under press. Tilgangen til nærturterreng påvirkes av kommunenes arealplanlegging og prioritering av grøntområder. Nærturterreng er definert som naturområder på minst 200 dekar, innen 500 meters avstand. Slike arealer er viktige for å stimulere til aktivitet. Helseverneaten anbefaler at det sikres i bestemmelsene til KPA at avstand til nærturområder bør være under 500 meter fra boligen (3-400 meter). <u>Støy</u> God og helhetlig arealplanlegging er nødvendig for å unngå nye støykonflikter i boligområder, og for å forebygge helseplager som skyldes støy. Dette er spesielt viktig i pressområder med stor	<u>Kvalitetskrav</u> Imøtekommet <u>Rekreasjon og friluftsliv</u> Delvis imøtekommet. I denne rulleringen skal ikke plankartet endres, og det er derfor ikke gjort helhetlige analyser av dekningsgrad for nærturterreng. Det er gjort endringer i bestemmelse til uteoppholdsareal. Krav til uteoppholdsareal er redusert, men ikke kravet til mengde uteoppholdsareal på bakkenivå. Dette er de viktigste arealene for å sikre møteplasser og varierte oppholdsarealer. <u>Støy</u> Delvis imøtekommet. Støybestemmelsene er revidert for å øke handlingsrommet for boligfortetting. Det er

	befolkningsvekst. Det er viktig at støyretningslinjen T-1442 følges opp i kommunens arealplanlegging. Gjeldende bestemmelser om støy i KPA2018 stiller blant annet krav til at den enhver tid gjeldende versjon av retningslinje T-1442 med tilhørende veileder skal legges til grunn for saksbehandling, og grenseverdier for støysoner er gjort juridisk bindende gjennom bestemmelsene, samtidig som bestemmelsene gir føringer for eventuelle fravik. Fortetting skaper utfordringer, spesielt når boliger etableres i områder med mye trafikkstøy og luftforurensning, slik som i områder nær kollektivknutepunkter og mye trafikk. Boligbygging i såkalte avvikssoner (avvik fra anbefalte støygrenser) anses som helsemessig problematisk Et minimumstiltak er å sørge for at nye boliger har en stille side hvor soverom plasseres for å unngå søvnforstyrrelser. En stille side av bygningen, eller en stille bakgård, kan også bidra til å dempe støyplager på dagtid. Gjeldende bestemmelser om støy i KPA har fungert godt. Dersom bestemmelsene vedrørende støy i KPA skal forenkles, må det sikres at de ikke gir en dårligere etterlevelse av T-1442. <u>Bygge- og anleggsstøy</u> I alle prosjekter som forventes å overskride støygrenser, så har forslagsstiller ifølge T-1442 ansvar for å utarbeide Plan for håndtering av støy. Det bør sikres i bestemmelsene i KPA at det ved behov skal utarbeides plan for håndtering av støy i bygge- og anleggsfasen. Det vil være behov for tidlig støyprognose ved planlegging av prosjekter der bygge- og anleggsfasen medfører støyende arbeid, krever anleggsvirksomhet utover ordinær arbeidstid eller har lang varighet og berører støyfølsom bebyggelse. Ved overskridelser av grenseverdiene skal det varsles og gjennomføres avbøtende tiltak i samsvar med T-1442 og veilederen M-2061. <u>Parkering</u> For å støtte opp om forpliktelser i byvekstavtalen, mål om reduksjon i støy og bedre luftkvalitet, samt mål om flere gående/syklende i Bergen, bør det legges opp til minst mulig bilparkering. Det må imidlertid sikres krav til HC-parkering. Det bør legges til rette for mest mulig bruk av kollektivtransport, og legges til rette for syklende og gående. For å skape gode bomiljøer, bør gatetun og torg holdes bilfrie. Vi anbefaler at det legges til rette for plasser til delebiler, og dele-elsykler/transport sykler i fellesanlegg. <u>ROS-analyse</u> Det skal utføres en overordnet ROS i forbindelse med rulleringen, med utgangspunkt i Bergen ROS 2024 og hendelser som har betydning for arealbruk. Vi stiller spørsmål ved hvorfor storbrann ikke er med i tema som er aktuelle i forbindelse med KPA. Storbrann blir vurdert til å ha høy sannsynlighet i Bergen ROS 2024, og KPA legger opp til fortetting og nybygging med høye bygg. <u>Plankartet</u> Tilgang til grøntarealer for aktivitet er svært viktig for fysisk og psykisk helse, men også nærutsikten til grønne områder er positivt for den psykiske helsen. Ved planlegging av nye større utbyggingsområder,	lagt stor vekt på å gi rom for fleksibilitet, særlig ved reguleringsplanlegging. Samtidig er balansen mellom støyhensyn og byutvikling fortsatt innenfor rammen av rundskrivet T-1442. Endringen gjelder primært en økning av grenseverdien for støyutsatt fasade, mens andre krav i hovedsak videreføres (herunder stille side). <u>Bygge- og anleggsstøy</u> Krav til bygge- og anleggsstøy videreføres, og det presiseres at behovet for tiltak, og bruk av støyfaglig kompetanse, kan oppstå uavhengig av støysoner og uavhengig av om tiltaket i seg selv er støyfølsomt. <u>Parkering</u> Mulighet for å bygge uten parkering er utvidet til alle senterområder og byfortettingssone i indre by. Det foreslås eget krav om HC-parkering. Evt. sikring av plasser til delebiler i fellesanlegg følges opp på reguleringsplannivå. <u>ROS-analyse</u> Det er gjort en sårbarhetsanalyse med utgangspunkt i Bergen ROS 2024 der storbrann er vurdert som en hendelse. <u>Plankartet</u> Det gjøres ikke endringer i plankartet i denne rulleringen. Bestemmelser om uteoppholdsareal og felles kvalitetskrav sikrer aktivitetsområder.
--	--	--

		er det svært viktig at det offentlige sikrer store nok arealer til park / grøntområder / lek /skole og barnehage for å sikre en attraktiv by med gode oppvekstvilkår. <u>Konsekvensutredning</u> Dersom det i planprosessen blir foreslått endringer som gir vesentlige virkninger for miljø og samfunn kan behovet for konsekvensutredning bli aktuelt. Befolkningens helse og helsens fordeling i befolkningen er en av faktorene som er listet opp i § 21 i KU-forskriften, som viser faktorer som skal identifiseres og beskrives når man vurderer vesentlige virkninger for miljø og samfunn. Vi mener konsekvenser for befolkningens helse og trivsel også er et viktig overordnet tema å ha med i en konsekvensvurdering. I forbindelse med rulleringen av KPA stiller vi spørsmål ved om det tidligere er utført en overordnet helsekonsekvensutredning av KPA. Dersom dette ikke er gjort tidligere, anbefaler vi at det nå gjøres en overordnet helsekonsekvensutredning (konsekvensutredning der helse er et viktig premiss) av KPA, for å få vurdert hvordan planene vil påvirke befolkningens helse og trivsel i fremtiden.	<u>Konsekvensutredning</u> Det har ikke vært rom for å gjennomføre en overordnet helsekonsekvensvurderingen av endringer i bestemmelsene, men planen fokuserer på folkehelse.
138	Bergen kommune – Brannvesenet Lenke til merknaden	I henhold til plan- og bygningslovens § 5-2 skal et planforslag sendes til uttalelse til parter som er berørt av forslaget. Bergen brannvesen er en berørt part i denne saken og uttaler seg herved om forhold som kan ha innvirkning på rednings- og slokkeinnsatsen. Bergen brannvesen har følgende innspill til reviderte bestemmelser til kommuneplanens arealdel: • Brannvesenet ønsker at det kommer inn en ny referanse til § 22 utrykningstid til brann ref. Forskrift om organisering, bemanning og utrustning av brann- og redningsvesen og nødmeldesentralene (brann- og redningsvesenforskriften). • Brannvesenet ønsker at § 33.12 Annen fare brannsmitte (393) opprettholdes.	Ikke imøtekommet. I arbeidet med forenkling av bestemmelsene er det blant annet vektlagt å fjerne innhold som er dekket av annet lovverk, Imøtekommet, se bestemmelse 22.7 annen fare brannsmitte.
139	Bergen kommune – Byantikvaren Lenke til merknaden	<u>Håndtere uforutsigbar framtid – ROS analyse</u> En uønsket hendelse i Bergen ROS 2024 er tap av kulturminner. Tap av kulturminner/kulturmiljø er ofte en følgekonsklusjon av andre uønskede hendelser som er klimarelaterte, men også på grunn av prioriteringer i arealbruk som f.eks riving og sanering i forbindelse med andre tiltak. Da kulturarv også er et viktig punkt i totalberedskapsmeldingen og at Bergen er en verdensarvby vil det være naturlig at kulturmiljø er et tema i ROS analysen. <u>Konsekvensutredning</u> Om endringene som foretas i rulleringen av gjeldende KPA2018 innebærer at det skal utarbeides en konsekvensutredning, er det naturlig at kulturmiljø blir et tema som skal utredes. Vi ber om at veileder for konsekvensutredning for klima og miljø (M –1941) brukes. Veilederen kan også brukes i forbindelse med mer overordnede planer. Detaljgraden på kunnskapsinnhenting og kartlegging må tilpasses plannivået.	Overordnet sårbarhetsanalyse til KPA 2027 vurderer tap av kulturminner og kulturmiljø som lite sårbart. Nye tiltak skal vurdere konsekvenser for kulturminner i alle plan- og byggesaker. Bergen ROS 2024 vil kunne utløse konkrete tiltak for å sikre sårbare kulturminner. I planprogrammet er det vurdert at denne rulleringen av KPA ikke medfører krav om konsekvensutredning, da arealbruken ikke skal endres.

	Miljødirektoratet har utviklet metoden og håndboken i samarbeid med Riksantikvaren, som har ansvar for temaet kulturmiljø. Miljødirektoratet har ansvar for det øvrige innholdet. I tråd med internasjonalt og nasjonalt krav om å definere buffersone for verdensarvstedet Bryggen skal Bergen kommune v/Byantikvaren utarbeide et forslag til buffersone i henhold til verdensarvkonvensjonen og UNESCOs retningslinjer. Dette betyr at når endelig avgrensning for buffersonen foreligger, må buffersonen innarbeides både i plankart og bestemmelser. Forslag til buffersone skal sendes til verdensarvkomiteen fra KLD for vedtak planlagt i 2027. <u>Flere boliger</u> Viktig å bruke Kulturmiljøplanen «Identitet med særpreg» og Riksantikvarens bystrategi. <u>Økt verdiskaping</u> Verdensarvstedet Bryggen og eksisterende kulturmiljø i Bergen sentrum spiller en viktig rolle for å sikre en bærekraftig utvikling av Bergen som levende historisk bysentrum, som igjen representerer et komparativt fortrinn i verdiskaping. <u>Fortetting med lavere konfliktnivå og fortetting med kvalitet</u> Byantikvaren peker på at det er sterkt behov for klare bestemmelser om kvalitet. <u>Effektiv saksbehandling og bestemmelser</u> • Hvilken layout som velges for bestemmelsesdokumentet vil påvirke lesbarheten • Hensyn til bevaring av eksisterende bygninger og annet kulturmiljø må forankres i de generelle bestemmelsene. • Entydige bestemmelser • Entydig og omforent begrepsapparat slik at det er felles forståelse for både tiltakshavere, politikere og saksbehandlere. • Tidlig gi klare rammer/premisser i planarbeidet • Kommunen må jobbe tettere sammen internt • Bestemmelser må være tydeligere i grensesnittet mellom eksisterende bygg og nybygg <u>Plankrav</u> For å gi unntak fra plankrav er det avgjørende at det er en overordnet plan med gode reguleringsbestemmelser knyttet til kulturminne/kulturmiljø eller at det blir stilt spesielle krav til tiltaket som omsøkes slik at hensyn til kulturminne/miljøet blir tilstrekkelig ivarettatt. Kommunens fagetat for kulturminner vurderer om omsøkt tiltak gir vesentlige negative konsekvenser for kulturminner eller kan unntas plankrav, vi ber om at dette videreføres i ny KPA. <u>Klimarisiko</u>	I samarbeid med byantikvaren er det lagt inn forslag til buffersone som bestemmelsesområde #13 rundt verdensarven. Se bestemmelse 26.3 Historiske områder. Tatt til orientering Imøtekommet Tatt til orientering Bestemmelsesdokumentet er strammet opp for bedre lesbarhet. I tillegg er bestemmelsen og planbeskrivelsene samlet i ett dokument. Ordliste til dokumentet skal også bidra til felles forståelse og bruk av begreper. Hensyn til eksisterende bebyggelse, særpreg, kvalitet og verdier fremgår blant annet i bestemmelse 6 byform og arkitektur og 7 kulturminner og kulturmiljø. Bestemmelse 3.3 mulighet for unntak fra plankrav viderefører vilkår om at tiltak ikke skal gi negativ virkning for kulturminner.
--	---	---

		Mange viktige kulturminner/kulturmiljø er sårbare for klimaendringer, Byantikvaren har sendt innspill til klimaetaten som skal utarbeide en helhetlig klimasårbarhetsanalyse for Bergen. Vi viser også til Riksantikvarens klimastrategi samt pågående arbeid hos Byantikvaren og tverretattlig samarbeid.	
145	Avinor Lenke til merknaden	Avinor ber om at arealer til lufthavnformål i KPA2018 og KDP BLÅE videreføres. Med henvisning til egen masterplan for fase 3 fra 2040 og fremover, ber de primært om at det settes av areal til fremtidig østre rullebane. Sekundært at dagens arealformål (hovedsakelig forsvar) videreføres, og at det sikres at det ikke legges ut utbyggingsformål som vanskeliggjør (fordyrer) realisering av østre rullebane med tilhørende infrastruktur. Der er viktig at høyderestriksjonene rundt rullebanen og byggerestriksjonskrav (BRA-krav) for flynavigasjonsanleggene blir ivaretatt gjennom KPA med bestemmelser slik Luftfartstilsynet krever. Avinor henstiller om at restriksjonene gitt i BRA-kartet for Bergen lufthavn legges inn som egne hensynssoner både for eksisterende og fremtidig ny rullebane. Det må også stilles krav i KPA om at alle nye reguleringsplaner i restriksjonsområdet skal innarbeide høyderestriksjoner som hensynssoner eller krav i bestemmelsene om maksimal byggehøyde. Restriksjonsplan (ENBR-P-08) og BRA-kart (ENBR-P-09) er vedlagt innspillet. Innspillet har forslag til utforming av bestemmelser for eksisterende og fremtidig lufthavn: - krav til oppfølging i nye reguleringsplaner innenfor hensynssone med høyde- og byggerestriksjoner - krav om at tiltak ikke skal forverre turbulenssituasjonen ved Bergen lufthavn. - krav om at Avinor skal høres ved søknad om tiltak som endrer lyssetting rundt lufthavnen - krav om ROS-analyse med hensyn til faren for birdstrike innenfor en avstand på 7 km - krav til bebyggelse innenfor rød og gul flystøysone Avinor henstiller om at det ikke avsettes areal for ny støyømfintlig bebyggelse innenfor flystøysonene i KPA. Til innspillet er det vedlagt interne saksbehandlingsrutiner for utsjekk av hinderflater og byggerestriksjonsflater. De anmoder kommunen om å benytte seg av disse.	Endring av arealformål er ikke en del av denne rulleringen. Viser til bestemmelsesområde for meldeplikt #10, bestemmelse 26.4. Meldepliktsone skal ivareta Avinor sine interesser og muligheter for å sikre krav i reguleringsplaner og for tiltak angitt i bestemmelsen. KPA vil følge anbefalingene i T-1442 når det gjelder bygging i flystøysonene. Restriksjoner knyttet til støy fra en eventuell framtidig rullebane 2 videreføres ikke, men samtidig avsettes det heller ikke nye områder for boligbygging i det aktuelle området.
146	Bergen kommune – Bymiljøetaten Lenke til merknaden	<u>Generelt</u> Problematiserer at KPA 2027 skal ha «Tydeligere bestemmelser med økt handlingsrom». Formuleringen kan tolkes å skulle ivareta motstridende hensyn. Tydelige bestemmelser kan bidra til raskere avklaringer, men økt handlingsrom kan bidra til behov for flere avklaringer i senere faser. Avklaringsbehov kan bidra til økt tidsbruk i saksbehandlingen. <u>Naturfaglige vurderinger</u>	<u>Naturfaglige vurderinger</u>

	Ber om at det vurderes en bestemmelse som hjemler Blågrønn faktor (BGF), viser til vedlegg til Naturstrategien: <i>Innføring av Blågrønn faktor</i>. Planprogrammet beskriver at bestemmelsene i KPA2027 skal forenkles og bli mer fleksible og forutsigbare. BME oppfatter bl.a. at det vil bli mindre rigide bestemmelser om utbygging i byggesonene, og økt fortetting i sone 3 og 4. Her er det mange intakte grøntområder som er viktig å bevare. Det må fastsettes at gjenværende grøntområder skal ivaretas både av hensyn til klima, naturmangfold og friluftsliv. Bestemmelsene til grøntformål (grønnstruktur, LNF) må strammes inn. Det styrker planprogrammets hensikt om forutsigbarhet ved å legge strengere føringer for hva som ikke skal bygges ut. Å bevare grøntområder og natur er viktig i et folkehelseperspektiv, som også er del av planprogrammets mål. Sammenhengende grønnstruktur gir rom for byøkologi, økosystemtjenester og rom for lek og rekreasjon. KPA 2027 bør ha fokus på bevaring av blågrønne elementer for å ruste byen for fremtidige følger av klimaendring, som styrtregn og flom. Ønsker konkretisering av begreper, f.eks. «naturvennlig og enkel tilrettelegging» som går igjen i flere bestemmelser. Begrepsbruken er vanskelig å forholde seg til og gir rom for tolkning. BME stiller spørsmål ved om det er hjemmel til restriksjonene som ligger i § 33.1 Nedbørsfelt og drikkevann. Det kan være nødvendig å justere bestemmelsene for hensynssone byfjell, for hvilke tiltak som tillates, og hva som må behandles av bystyret. Dagens bestemmelser kan føre til unødig lang tid for å gjennomføre tiltak som er til nytte, også kommunens egne tiltak. Byfjellsgrensen stemmer flere steder ikke overens med dagens situasjon. En bør vurdere å justere grensen ved denne rulleringen. BME ber også om at ny og oppdatert kunnskap, særlig om natur og biologisk mangfold implementeres ved rulleringen. Bl.a. informasjon fra kartlegging av leveområder for rødlistearter og naturtypekartlegging. <u>Trafikkfaglige vurderinger</u> Ny vei- og gatenormal for Bergen kommune forventes ferdigstilt før KPA2027. Den vil avklare lokalt regelverk om utforming av samferdselsareal. Den bør hjemles i dagens § 28. Samtidig bør blågrønn overvannshåndtering fra veianlegg inn på listen over hensyn som må tas i tidlig planfase (28.1.2) Erfaringsmessig settes det i liten grad av tilstrekkelig areal til formålet, særlig i tettbygd strøk. BME ber også om at det vurderes å hjemle krav om teknisk plan for offentlige veganlegg i egen bestemmelse, på samme måte som krav om VA-rammeplan og renovasjonsteknisk plan i § 20. Med dette menes vegtegnninger detaljert nok til å avklare nødvendig vegrelatert arealbehov som fordrøyning, rekkverk, belysning og skilt, som del av planprosessen. Tilrettelegging for sykkelparkering er viktig, og positivt med ambisiøse krav. Men erfaring fra KPA2018 kan tyde på at parkeringskrav for sykler er for høyt. Det er fortsatt viktig å ha god dekning, men KPA2027 kan med fordel åpne for noe mer fleksibilitet med tanke på antall plasser. For at sykkel skal være et reelt reisemiddelvalg må sykkelparkering være lett tilgjengelig. Bestemmelsene bør i større grad sikre både plassering og kvalitet på sykkelparkering. §16 bør ta inn intensjonene om sykkelnett i sykkelstrategien.	Det er vurdert at blågrønn faktor ikke er testet ut tilstrekkelig til at det kan tas inn bestemmelser i denne rulleringen. Utnyttingsgrad for øvrig byggesone er foreslått videreført, blant annet for å ivareta grøntområder. Bestemmelser til grønnstruktur og LNF er i hovedsak videreført. Fagetaten vurderer at de i tilstrekkelig grad ivaretar formålet. Naturvennlig tilrettelegging; viser til veileder M-1326/2019 <i>Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv</i>. Bestemmelse om nedbørsfelt til drikkevann er forenklet, og restriksjonene i dagens § 33.1.3 fjernet. Temaet er omtalt i planbeskrivelsen kap 4 om beredskap, side 92. Byfjellsgrensen er justert i ett tilfelle, men det har ikke vært anledning til å gå systematisk gjennom hele byfjellsgrensen i denne rulleringen. Det pågår et arbeid ved Universitet i Bergen med kartlegging av rødlistearter. All kunnskap kan tas i bruk i enkeltsaker når det er tilgjengelig. <u>Trafikkfaglige vurderinger</u> Ny gatenormal hjemles i ny bestemmelse § 13.1.1. §14.2.1 sikrer at offentlig veier og endringer av eksisterende samferdselsanlegg skal planlegges i tråd med ny gatenormal. Retningslinjer for blågrønn overvannshåndtering er omtalt i KDP Overvann, kommunens VA-norm og i kommende gatenormal. Se også bestemmelse § 12.2.1 Bestemmelser for sykkelparkering fokuserer på sikring av fasiliteter med bedre kvalitet, fremfor å redusere kravet.
--	--	---

		Og det bør inntas en bestemmelse som sikrer at sykkelparkering for besøkende plasseres i direkte tilknytning til innganger og målpunkt. <u>Grunneierfinansiering</u> Viser til lovendring om grunneierfinansiering som er i slutfasen. Lovforslaget innebærer at kommunen kan fastsette hensynssoner og fastsette nødvendig infrastruktur innenfor den enkelte sonen. Grunneierfinansiering fremstår som et godt verktøy og alternativ til dagens system med utbyggingsavtaler. Det kan innebære at risikoen er lavere for alle parter, og kan medvirke til at det blir lettere å komme i gang med utbygging i transformasjonsområder. Om lovendringen blir vedtatt anbefaler BME at en vurderer å legge hensynssoner på ulike områder i Bergen. Aktuelle områder er: Mindemyren; Paradis; Kokstad og kanskje deler eller hele området innenfor KDP BLÅE. I disse områdene er det allerede vurdert hvilken infrastruktur som er nødvendig, med kostnadsvurdering. Dermed vil det kreve lite ressurser for kommunen å legge hensynssoner på områdene. Anleggsbidrag vil tilsvare dagens utbyggingsavtaler, og er kjent for potensielle utbyggere. Det offentliges dekning er også avklart. Hensynssonene bør derfor vurderes inntatt selv om plankartet som utgangspunkt ikke skal endres. Tillegget er av stor betydning for kommunen hva gjelder fremdrift og finansiering av utbygging, men gir få endringer for grunneiere og utbyggere.	<u>Grunneierfinansiering</u> Hensynssone for krav om felles planlegging for Dokken, Laksevåg, Birkeland og Storanaset er inkludert. Hensynssoner for grunneierfinansiering av felles infrastruktur for Dokken og Laksevåg er inkludert. Paradis, Kokstad og deler av BLÅE er ikke med. Finansiering av tiltak i disse områdene må sikres i utbyggingsavtaler.
147	Vestland Fylkeskommune Lenke til merknaden	Vestland fylkeskommune støtter kommunen i å ha ei oppdatert kommuneplan, vi legg vekt på at planen skal bli eit godt styringsverktøy for framtidig arealbruk i framtida. Dette bør vektast tyngre enn rask framdrift. Innspill til planarbeidet er oppsummert under: <u>Klima, energi og risiko</u> Vi ber om at klimarisiko-analyse vert lagt til grunn for planarbeidet. <u>Folkehelse</u> Ettersom det er eit lovkrav at kommunen skal sikre medverknad for grupper med særlege behov, bør barn og unge, menneske med nedsett funksjonsevne (spesielt retta mot universell utforming) og andre minoritetar vere sjølvstøtt inkludert i medverknadsprosessen. Kommunen kan for eksempel inkludere barnetrakk eller synfaringsformer. <u>Samordna areal- og transportplanlegging og transformasjonsområda</u> Vi minner om at all vekst i persontransporten skal tas med kollektivtrafikk, sykkel og gange. <u>Byutvikling og fortetting med kvalitet</u> Vestland fylkeskommune vil trekke fram Arkitektur + som eit nyttig og fleksibelt verktøy for å sikre kvalitet i bygg og byrom, og rår til at denne vert lagt til grunn for rullering av føresegnene i KPA.	<u>Klima, energi og risiko</u> Klimarisiko er lagt til grunn og det er gjort en overordnet sårbarhetsanalyse med basis i Bergen ROS 2024. <u>Folkehelse</u> Det er avholdt informasjonsmøte med arbeidsverksted for de fire medvirkningsrådene i Bergen. Tas til orientering. <u>Byutvikling</u> Ny bestemmelse 6 <i>byform og arkitektur</i> viser til arkitekturstrategien med veiledere som premissgiver for alle nye tiltak.

	Det er mest ryddig å klargjere føresegner som omhandlar arkitektonisk utforming, estetikk og liknande tema i dei generelle føresegnene til kommuneplanen, uavhengig av arealføremål, jf. pbl. § 11-9 nr. 6 og 7. Lokalisering og dimensjonering av handel, er viktig for å skape aktivitet og attraktive senter. Vi viser til Regional plan for attraktive senter med retningslinjer for senterstruktur og regionale føresegner for handel. Høgare utnyttingsgrad må vere forankra i grundige analyser i form av konsekvensutgreiingar, stadanalysar og heilskapelege områdeplanar, der mellom anna nær- og fjernverknaden for nye tiltak vert synleggjort. Vi oppmodar om at kommuneplanen legg føringar for vidare detaljreguleringar, som til dømes bruk av grøn faktor og opning av vassvegar. Ein bør også krevje fordrøying av overvann i tillegg til lokal infiltrasjon med tretrinns-strategien, sjølv om denne kjem fram av kommunedelplan for overvatn. <u>Bustad</u> Det bør utarbeidast ei oversikt over bustadbehovet sett i samanheng med den demografiske utviklinga i kommunen. Det bør utarbeidast ei kartlegging av fortettingspotensiale ved hjelp av arealrekneskap. Vi saknar bustadpreferanse-oversikten som kommunen utarbeida i 2023 i kunnskapsgrunnlaget. <u>Støy</u> Omsynet til støy i sentrumssoner bør handterast særskilt. <u>Parkering</u> Utgreiinga av parkering bør sjå på fordeling av parkering over arealsonar i tillegg til føresegnene. Vi meiner det vil ha dårlegare effekt å berre revidere føresegner knytt til parkering. Dagens soneinndeling tek ikkje omsyn til utviklinga som skjer i Bergen og vil ikkje nødvendigvis skape moglegheiter for ønskt parkeringsutvikling. <u>Næring</u> <u>Næringsareal</u> Arealdelen bør gje ei tydelegare retning til korleis nye næringsareal kan vidareutviklast eller transformerast. Det er viktig at Bergen har tilstrekkeleg med næringsareal for komande verdiskaping. <u>Landbruk</u>	Bestemmelse pkt.16 setter ulike vilkår og rammer for handelsvirksomhet for hver byggesone. Blir håndtert i saksbehandling av reguleringsplaner. Det har ikke vært tilstrekkelig grunnlag til å stille krav om en minste grunn faktor i bestemmelsene. Pkt. 12.2 klargjør betydningen av åpne vannveier og infiltrasjon gjennom grunnen, men endelig mengde grunn overflate eller grønne element må vurderes i den enkelte sak. <u>Bolig</u> Det er nødvendig å finne en forsvarlig balanse mellom godt bomiljø (herunder støyhensyn) og boligfortetting dersom den kompakte byen skal videreutvikles. Planforslaget ivaretar dette. <u>Støy</u> Delvis imøtekommet. Endringer til soneinndeling på arealplankartet er utenfor bestillingen for denne rulleringen. Reviderte bestemmelser åpner for mer fleksibilitet innenfor soneinndeling i arealplankart. <u>Parkering</u> Fagetaten vurderer at soneinndelingen nettopp tar høyde for utviklingen, og at bestemmelser differensiert etter sonene er en god måte å ivareta de samlede hensyn til trafikk mål og mobilitet. Det er i tillegg gitt en differensiering knyttet til en ny avgrensning av «indre by». <u>Næring</u> Bestemmelser om næringsbebyggelse foreslås i hovedsak videreført. Det meste av næringslivets aktivitet i Bergen foregår i blandete sentrumsområder.
--	--	--

	De bør vurdere ein arealstrategi knytt til jordvern. I tillegg bør de sjå nærare på landbruksnæringa i ljøs av bidrag til verdiskaping innan andre næringar, til dømes reiseliv, småskala matproduksjon og unike matopplevingar. <u>Kulturarv og kulturmiljø</u> Arbeidet med arealdelen må det sikrast at opplevinga av det einskilde kulturminnet og det samla kulturmiljøet vert teken vare på og styrka slik at særpreget og identiteten til Bergen vert ivareteke. Det er starta arbeid med ei formell buffersone rundt verdsarvstaden Bryggen. Det er viktig at arbeidet med bufferzona vert ferdigstilt og at denne vert innarbeidd i kommuneplanens arealdel. <u>Høringsinnspillet fra fylkeskommunen inneholder også Riksantikvarens merknader og vurderinger:</u> Riksantikvaren mener kulturmiljø bør være et eget tema selv om det er utarbeidet utfyllende informasjon om hensynssoner for vern av kulturmiljø i 2018. Riksantikvaren tilrår at kulturmiljø er et tema i ROS- og beredskapsarbeidet. Riksantikvaren viser til at nesten hele sentrum er fredet bygrunn. Og at det er viktig å ta vare på kulturarven som har stå stor betydning for byens identitet og attraktivitet. Riksantikvaren forutsetter at Gamlehaugen med parken blir behandlet som om det var fredet etter kulturminneloven. Riksantikvaren jobber med områdefredning av området på og rundt Bergenhus festning, Sverresborg og Skuteviken. Middelalderbyen bør merkes av som en hensynssone på kommuneplankartet for å synliggjøre den automatiske fredningen. Alle fredete kulturminner og kulturmiljø skal markeres i plankartet som hensynssone d, SOSI-kode H730 Automatisk fredete kulturminner inkl 5 meters sikringssone rundt dem, skal markeres i plankartet som hensynssone d, SOSI kode H730. For å sikre fremtidig vern bør lokalitetene legges i en større sammenhengende hensynssone c SOSI-kode H570 I gjeldende KPA2018 er de kulturhistoriske landskapene av nasjonale interesse (KULA områdene) sikret med hensynssone H570. Det er viktig at KULA områdene som f.eks KUL K81 Danmarks plass får egne	<u>Landbruk</u> Arbeid med en jordvernstrategi er igangsatt i avdeling for landbruk, og skal inngå som tema i en helhetlig landbruksplan. <u>Kulturarv og kulturmiljø</u> Hensynssone kulturmiljø og båndleggingssone etter lov om kulturminner foreslås videreført og det foreslås etablert en ny buffersone for verdensarven. Bestemmelse 24.2, gjelder båndlegging etter lov om kulturminner (730). Planbeskrivelsen omtaler særpreg på s 37-38 og stedets egenart, kulturminner og kulturmiljø s 78-80. Den overordnede sårbarhetsanalysen vurderer sårbarhet for tap av kulturminne og kulturhistoriske verdier. Bestemmelsen 24.2.1.b gjelder fredet bygrunn. Fagetaten vurderer det som uhensiktsmessig å behandle anlegg som fredete uten lovlig hjemmel. Områdefredning går som en egen prosess. Bergen kommune har gitt uttale. Plankartet inneholder hensynssone kulturmiljø (570) og båndleggingssone kulturminner (730). Sistnevnte viser den automatisk fredete bygrunnen (middelalderbyen) Alle fredete kulturminner vises i kommunens digitale kart, men det ansees ikke som hensiktsmessig på KPA-nivå å etablere sikringssoner rundt ethvert kulturminne uansett størrelse og verdi. Temakartet «Kulturmiljøkart» i bergenskart.no har oppdatert kartlagte kulturminner og kulturmiljø, og de
--	---	---

	hensynssoner og bestemmelser. Det bør også utarbeides generelle bestemmelser som omhandler KULA områdene. Riksantikvaren mener at de listeførte kirkene skal vises med hensynssone H570 og at nye føringer må oppdateres etter nytt rundskriv: «Forvaltning av kirke, gravplass og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø (2020)» Undersøkelsesplikten etter § 9 i kulturminneloven bør inn i de generelle bestemmelsene til KPA2027 Det bør vises til at verdensarvkonvensjonen gjelder for Bryggen	legges til grunn ved saksbehandling og involvering av kulturminnemyndigheter. Krav som følger av annet lovverk er ikke gjentatt i KPA-bestemmelsene.. Planforslaget inneholder forslag til buffersone rundt verdensarven. Se bestemmelse 26.3 Historiske områder.
--	---	--

Endringslogg for dokumentet	
Redigeringsdato	Beskrivelse av innhold/endring